

LAISVĖ

IDĖJINĖ KOVA UŽ LIETUVĄ

*MOKSLAS * RADIJAS * RAŠYTINIS ŽODIS*

LIETUVIAI MODERNIAJAM PASAULY

*Apie modernųjį žmogų ir rezistenciją rašo Andrius
Baltinis*

Istorinę išeivijos misiją nagrinėja Juozas Meškauskas

KATALIKAS: LIBERALUS AR KONSERVATORIUS?

*Katalikams lemtingą klausimą nagrinėja Amerikos
intelektualas*

** Apie naująjį Vakarų Europos socializmą rašo
Natkevičius ir Ričardas Bačkis*

** Išsami Pavergtos Lietuvos Kultūrinio gyvenimo
apžvalga*

** Ar bus katalikas Amerikos prezidentu*

Lietuvos vergijos dvidešimtme iu: LFB Tarybos deklaracija; Id jin kova už Lietuv ; Lietuviškas laisvojo pasaulio ir Soviet propagandos dialogas; Spausdintas žodis laisv s kovos tarnyboje	1-20
Vladas Šlaitas: Po gimtuoju dangum...	13
Andrius Baltinis: Modernusis žmogus ir rezistencija	21
Juozas Meškauskas: Svajon s irrealyb .	31
Vincas Natkus ir Ri ardas Ba kis: Vakar Europos socializmas.....	38
Thomas P. Neill: Liberalus katalikas prieš konservatyv j	45
Darbai ir Id jos: Ar bus katalikas Amerikos prezidentu.....	51
Lietuvi Bendruomen j: Kult rinis gyvenimas pavergtoje Lietuvoje; Ketvirtoji JAV ir Kanados LFB konferencija; Lietuvišk studij Fondas . . .	53-64

LAISV — Lietuvi Fronto Bi iuli trim nesinis politikos žurnalas.

Redaktorius — dr. Vytautas Vardys.

Redakcijos adresas: Laisv , 3351 N. Cramer Rd., Milwaukee 11, Wis.

Viršelio vinjet — dail. T. Valiaus.

* * *

Administratorius — Viktoras Naudžius.

Administracijos adresas: Laisv , 1936 S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Telef. OLYmpic 2-3596.

* * *

LAISV — TOWARD FREEDOM, Lithuanian quarterly of politics. Managing Editor: dr. V. Vardys. Address: 3351 N. Cramer Rd., Milwaukee 11, Wis. Business manager:: V. Naudžius, 1936 S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Phone: OLYmpic 2-3596.

ADMINISTRACIJOS PRANEŠIMAI

Administracija d koja visiems tiems, kurie jautriai atsiliesp paraginim sutvarkyti savo prenumerat s skaitas. Administracija prašo ir tikisi, kad ir visi kiti, gav paraginimo laiškus, nedelsdami atsiliesp prašym .

Mielas prenumeratoriau, paremsi Laisv žurnal pakalbindamas savo paštamus j užsiprenumeruoti.

Laisv skaitytojai, pakeit savo adresus, tuojau praneškite savo adres administracijai.

Laisv administracijoje galima gauti ankstesni j Laisv žurnalo numeri . Taip pat gaunamas Lietuvi Fronto Bi iuli leidinys PILNUTIN DEMOKRATIJ . Kaina \$1.00. Kreiptis: Laisv , 1936 S. 49 Ave., Cicero 50, Illinois. Telef. OLYmpic 2-3596.

LAISV METIN PRENUMERATA:

Amerikoje (Šiaur s ir Piet) \$3.00; Australijoje ir D. Britanijoje — L. 10; Italijoje — L. 900; Pranc zijoje — F. 1000; Švedijoje — Kr. 10; Šveicarij — Fr. 8; Vokietijoje — DM 8.

ATSKIRAS NUMERIS

Amerikoje \$1.00; Australijoje ir Britanijoje — L.3; Italijoje — L. 300; Pranc zijoje — Fr. 250; Šveicarijoje — Fr. 3; Švedijoje — Kr. 3; Vokietijoje — DM. 2.

Norintieji Laisv žurnal gauti oro paštu primoka faktines oro pašto išlaidas.

LIETUVOS VERGIJOS DVIDEŠIMTME IU

LFB TARYBOS DEKLARACIJA

Lietuvoje okupacin administracija ir komunist partija, diriguojamos iš Maskvos, mini ši vasar okupacijos dvidešimt met sukakt su dži gavimu. Tas Maskvos dži gavimas betgi yra pamuštas susirpinimu. Susirpinim išduoda nuolat skelbiama neapykanta tiems, kurie gresia padaryti Maskvos laim jim netikr ir nepastov .

Niekam okupacin propaganda nelieja tiek neapykantos kaip „buržuaziniams nacionalistams“, tai yra tiems, kurie myli Lietuv , negarbina Maskvos, neprisideda prie istorijos bei gyvenimo klastojimo ir Lietuvos kolonizavimo.

Prieš joki kit id j okupantas taip nesivaro kaip prieš tautin ir religin .. Jokio kito patrioto taip neniekina kaip laisv s kovotoj , partizan . Joks kitas Lietuvos gyventojas taip nediskriminuojamas kaip kunigas.

Sovietin neapykanta yra ženklas, kad okupantas, ilg met teroru nužud s šimtus t kstan i Lietuvos žmoni , nestengia nužudyti laisv s id jos. Id jos, kuri, kankini krauju nuskaidrinta, kaitina ir kvepia gyvuosius trokšti — laisv s asmeniui, laisv s tautai, laisv s gyvenimui, laisv s k rybai.

Smurto sukakties min jimu Maskva siekia Lietuvoje sustiprinti savo pad t ir susilpninti laisv s id j . Vietoj laisv s siekia piršti jos priešyb pavergtojo lietuviuo galvojimui, kad pavergim laikyt laisve, paverg j — išlaisvintoju.

okupanto skelbiam Lietuvos pavergimo dži gavim laisvasis

lietuvis savo darbais skelbia Lietuvos laisv ir tik jim .

okupanto Lietuvos laisv s kovotoj niekinim laisvasis lietuvis atsako sustiprintu d mesiu laisv s kovotojams, partizanams; parodo j siekimus, žygius, aukas. Paioje Lietuvoje ir Sibire kil s žuvusi j laisv s kovotoj kultas laisvojo lietuviuo palaikomas ir pleiamas.

okupanto akcij prieš lietuviyb , jo pastangas lietuviyb pakeisti maskviniu nacionalizmu — laisvasis lietuvis atsako savo gyvu tautiniu pareigingumu, sustiprintu patriotizmo švit jimu savo gyvenimo eigoje.

okupanto neapykant religijai ir bažnyiai, jo pastangas

religij pakeisti sovietiniu ateizmu, bažny i — kompartija, — laisvasis lietuvis atsako, religijos ir bažny ios poveik pavergt j lietuvi atsparumui stiprindamas, atsako pastangomis išlaikyti išėivijos lietuvišk j parapij tautin vaidmen .

okupanto Lietuvos praeities ir dabarties vaizdo klastojimus, lietuvi ir kit pavergt taut prieš Maskvos ras diskriminavimus, kaip tai dar negarbing praeit nu j s Maskvos s jungininkas hitlerinis nacizmas; Maskvos reikalavimus d kingumo už pavergim ir baudžiavin s duokl s, — laisvasis lietuvis atsako, tuos klastojimo, diskriminavimo, pl šikavimo faktus registruodamas, kad b t keliamas pasaulio s žin s pasipriešinimas okupantui.

okupanto laisv j lietuvi veik j juodinim , laisv j lietuvi skaldym , j vaizdavim praradus tautin bei moralin jausm ir k rybos pažang — laisvasis lietuvis atsako, stiprindamas tautin solidarum , asmenini ir grupini santyki džentelmeniškum , laisvos k rybos meninio lygio k lim .

okupanto kaltinimus laisv j lietuvi bendravimu su Amerikos „imperialistais“ laisvasis lietuvis atsako pad ka ir pasididžiavimu, kad Amerika ir kiti laisvieji kraštai remia soviet pavergt taut kov .

Laisvieji lietuviai, pagarbiai nusilenkdami pavergt j lietuvi žygiams bei kan ioms, j aukos bei ištvėrm s heroizmui, j k rybiniams laim jimams, savo laisvu apsisprendimu ryžtasi tiems tautiniams uždaviniams, kurie pavergtajam lietuviui neprieinami.

Šitaip suprasdami laisvojo lie-

tuvio pareig , Lietuvi Fronto Biulieniai sipareigoja:

Pirma, pagerbdami Julijon B t n ir Juoz Lukš kaip laisv s kovotoj simbolius, ir prat sdami bi iuli anks iau parodyt iniciatyv , steigia fond rezistencijai prieš okupacij bei komunizm , o taip pat studijinei bei k rybinei veiklai remti.

Antra, leidžia vokie i kalba leidin apie pad t okupuotoje Lietuvoje.

Lietuvi Fronto Bi iuli Taryba kvie ia Lietuvi Fronto Bi iulius ir visus laisvuosius lietuvius okupanto dži gavimus pavergimo sukaktimi ryžtingai atsakyti laisv s darbais.

Lietuvi Fronto Bi iuli Tary-

ba: K stutis Bal ys,
Stasys Barzdukas,
Juozas Brazaitis,
Juozas Girnius,
Zenonas Ivinskis,
Juozas Kazickas,
Petras Kisielis,
Antanas Maceina,
Pranas Padalis,
Leonas Prapuolenis,
Vytautas Vardys

Cleveland, 1960 m. geguž s 29 d.

Kai mes didžiuojam s Basanavi ium, Maironiu, mes užmirštam, kiek toki pat kaip jie jaunuoli sutirpo Rusijoje, Lenkijoje. O Lietuva k l s ir be j . Tas pats ir dabar. Jei ilgamet tremtis gr žins Lietuvai por trejet šimt jaun puikiai kvalifikuot žmoni , prisitaikiusi prie nauj s lyg , tai jie bus pakankama tremties duokl laisvai Lietuvai.

J u o z a s B r a z a i t i s

ID JIN KOVA UŽ LIETUV

Propaganda kaip laisv s kovos priemon * Diplomatiniai, politiniai, id jiniai metodai * Ar apsimoka propaganda? * Tikslai ir priemon s.

Laikas nuo laiko sveika pasei- k ti technik ir metodus, m siški naudojamus Lietuvos laisv s id - jai išlaikyti ir naujiems laim ji- mams atsiekti. Vakarie i lietu- vi tarpe du metodai yra žino- miausi: diplomatinis ir politinis. Pirm j vartoja m s diplomatai bei vairios egzilin s organizaci- jos ir grup s. Jo esm — tarp- tautini kontakt palaikymas. Antr j metod vartoja sipilieti- nusios organizacijos kaip ALT, Amerikos Lietuvi Taut. S-ga, Lie- tuvos Vy iai, Lietuvi Bendruo- men . Politinio metodo esm — ryši palaikymas su savo valdžios žmon is, labiausiai su Kongreso nariais, reagavimas vairius gy- venimo vykius, lie ian ius Lietu- v . Yra betgi ir tre ias metodas, kuris m s tarpe vartojamas (ir studijuojamas!) mažiausiai — tai id jinis, propagandinis kelias, pa- sireiški s žodžio ir rašto, moksli- n s ir menin s k rybos vartojimu Lietuvos laisv s reikalui ginti ir kelti, laisv s dvasiai Kaune ar Vilniuje išlaikyti. Iki šiol šiuo metodu buvome susidom j ma- žiau negu m s kitatau iai drau- gai. Jie išlaiko radijo progra- mas (ži r. pereit ir dabartin Laisv nr.), Laisvosios Europos Komitet , kurio dalim yra Lietu- vos Laisv s Komitetas, Baltijos Studij Institut Bonnoje ir pan. Šiame I Laisv numeryje rasime ir svetimtau i rašytinio žodžio Lietuvos tarnyboje apžvalg

(duodam kartu su m s pa i darbais). Prie t apžvalg , žino- ma, galima b t prid ti ir eil- kit , jau ne tiek svetimtau i , kiek m s pa i darbus skai iuo- jan i . ia reikt išskirti ir min- ti vairius kongresus, kaip pav. Amerikos Liet. Taut. S jungos or- ganizuotus s skrydžius Washing- tone, kuriuose paprastai daly- vaudavo dideli kongresman skai- iai, Jaunimo peticij , savo laiku organizuot Lietuvi Student S jungos r muose, parodas (pav. Maniloje, Washington) šventes ir kt.

Ar Id jin Veikla Apsimoka?

Id jin s, propagandin s priemo- n s, m suose dažnai aiškinama, neapsimoka vartoti, kadangi jos kaštuojan ios daug pinig , gi j rezultatai b n maži. Jinai esanti gera tik kai kas kitas apmoka s skaitas. Šios minties puosel- tojai paprastai nurodo Kersteno Komiteto veickl . Toji veikla nie- ko nekainavusi Amerikos Lietu- vi Tarybai, kuri buvo to komi- teto pradinink , nes Komiteto iš- laidas sumok jo pats JAV Kon- gresas. Tod l, girdi, Altui be Kongreso neb t apsimok j pro- pagandos organizuoti, nes neb t buv pinig . Ta iau tai nevisai tiesa. Kersteno Komiteto sudary- mas ir veikla ALT kaštavo dau- giau kaip 40.000 doleri . Ir niekas nesako, kad tie pinigai buvo veltui

išmesti. Jie pasitaravo m s id -
jinei kovai.

Panašiai galima atsakyti ir tiems, kurie mano, jog id jin veikla neapsimokanti, kadangi ja daug ko atsiekti nes galima. Žinoma, jei vienos knygos išleidimu ar parodos suruošimu norima jau išskeldinti trispalv Vilniaus pilies bokšte — visada id jine veikla reik s nepasitenkinti. Id jin veikla niekada neatsiekia galutinio tikslo, kaip jo neatsiekia nei diplomatin nei politin veikla atskirai pa mus. Id jin veikla yra tik viena iš priemoni . Jos tiesioginis tikslas — ne nugal ti, bet informuoti, apšviesti, palenkti žmones savam reikalui. Jei t artesni j , ne galutini , tiksl atsiekiama, id jin veikla jau save pateisina. Reikia pažym ti, jog naujajam pasauly, kuris ginkl teroro balansu bandys išlaikyti taik , m s veikla tur s b ti ilgos distancijos b gimo. Tai reiškia, jog galutinio tikslo — Lietuvos laisv s dar ilgokai neatsieksim ir reik s tenkintis antriniais tikslais. Ir didžiosios pasaulio valstyb s prieš naudodamos ginklus galutiniems nesutarimams išspr sti, bandys viena kit nugal ti neginklin mis priemon mis, kuri tarpe id jinis (vadinamas psichologiniu karu) metodas vis did ja savo reikšme ir naudingumu.

Ilgos b gimo perspektyvoje politikai mums negal s daug ko atlikti, nors ir žad s: kar d l Lietuvos niekas neis. Diplomatin s priemon s taip pat vart Klaip d neatkels, nes neatrodo, kad sovietai atsisakyt Baltijos valstybi prie konferencijos stalo. Tokiu b du reikia rengtis ilgam apsikasmui. Ši-

tai gi reiškia, jog didel , d mes reikia kreipti ne tik valdžios žmones ar diplomatijos atstovus, bet ir platesni j visuomen . J tarpe reikia mums palaikyti ir palaipsniui ugdyti ger vali Lietuvos laisv s klausimui, atitaisyti soviet melus, informuoti apie tikr ir reali Lietuvos pad t. Šitai galima ryžtis atlikti tik ryžtantis id jinio metodo naudojimui. Tam nereikia atsisakyti diplomatijos nei politikos, tik labiau nei iki šiol r pintis id jine kovos už laisv dimensija.

Kokis Id jin s Veiklos Tikslas Ir Kokios Priemon s ?

Id jinis — propagandinis karas yra vis sunkiausias, nes nelengva apsispr sti ko konkrečiai norima atsiekti, koki visuomen , pasiekti. Reikia žinoti pri jimus prie žmoni , kuriuos norima laim t, reikia racionaliai vartoti visas galimas priemones, kad sugeb jus patenkinti ir tuos, kuriuos veikla nukreipta, ir tuos, kurie t veickl remia pinigų ir darbu. Kitaip tariant, id jinio metodo vartojim reikia planuoti tiksl ir apimties požvilgiu ir t planavim vykdyti galimybi , labiausiai gi realistinio biudžeto r muose. J g tur jimas ir ištekliai dydis labai apsprendžia id jinio karo (kaip ir kiekvienos veiklos) pob d .

Koki form vartosime: paprast kasdien ar masin m komunikacijom geriausi j ? Ar pasitenkinsime populiaria — žurnalistine informacija ar kinkysime moksl laisv s j reikal ? Ar bandysime pasiekti visus amerikiečius ar kanadiečius, vokiečius ir

pan., ar tik tam tikrus, kurie mums gali būti naudingiausi?

Masinė Komunikacija

Neturdami didžiulį finansinį išteklių, masinė komunikacija savo darban kinkyti pilnai negalime. Kai kam (pav., Jok. Stukui televizijoje) yra retkarčiais tai pasisekė vykdyti lokaliniu būdu. Ir pramatomoje ateityje šios pastangos bus labiausiai lokalinio pobūdžio. Taigi šioje srityje nuveikti galima daug, nes „lokalinė“ komunikacijos priemonė JAV didžiuliuose centruose pasiekia milijonus žmonių (pav., 10 mil. New Yorke, 4-5 mil. ikagoje). Reiktų manyti, jog būtų tikslu atidėti ir pinigų ir pastangų dalį kad ir nedažniems televizijos (o ir radijo) pasirodymams. Prieš eilmetį, pav., Milwaukee, Wis., lietuviai buvo nupirkę radijo laiko politinei ir meninei programai apie Lietuvą, kuri praėjo dideliu pasisekimu. Tiesiog lietuviai Milwaukee tuo metu nebuvo šimto. Šitaip galima padaryti, kadangi radijo laikas yra labai pigus. Televizijos srityje reikia atkreipti dėmesį į edukacines — auklėjamosios televizijos galimybes. Toji televizija kvalifikuotiems žmonėms yra labai prieinama ir tokia būtų dar labiau, jei ją domtuims.

Mokslo jungimas

Negalima pasitenkinti žurnalistine informacija. Straipsnis The New York Times, Life, Le Monde, Frankfurte Allgemeine ar kitame laikraštyje yra didelis reikšmės, bet laikraščio spaudis ir jo informacijos intensyvumas yra nedideli. Neturime mes nei savų žurnalistų, kurie rašytų apie Lietuvą

be specialiai raginimų. Maža turime ir pinigų tokiems straipsniams užsakinėti: jie reiktų daug ir dažnai. Taigi iau neesame visai bebalviai: Lietuvos Vyriausybė gerai išnaudoja laiško redaktoriams skyrius. Mes galime per tuos skyrius daug geriau nei iki šiol prakalbėti. Jie visuomenę yra skaitomi ir sekami. Išspausdinti laišškai nepražva. JAV ir Kanados Lietuvių Fronto Biurui 1959 m. studijų dienose buvo ypač atkreiptas dėmesys laiško rašymo galimybei. Tiesiog reikia pakartoti dabar. Taigi tai ne viskas.

Idėjimui reikia jungti mokslą. Šiais laikais taip jau darosi, kad propaganda sunkiai bemanoma be gerų ir nuodugnių istorinių, politinių, sociologinių ir pan. studijų ir be tokias studijas finansuojančių ir organizuojančių centrų. Nelemtas senesnių organizacijų nesutarimas, o dar labiau, mokslo nevertinimas politinėje veikloje (šitai ypač tinka Altui) neleido sudaryti didesnių studijų organizacijų. Toki ALT buvo sukuris ryšium su Kersteno Komiteto darbais, bet investigacijai pasibaigus, ir ALT centras buvo uždarytas. Inicijavimui reikia daryti iš šalies. Taigi ALT ir kiti, jei noris išlikti kuo iki šiol buvę lietuviškajai visuomenei Lietuvos dalykuose, turis padaryti labai rimtą reformą šioje srityje.

Reikia paklausti: kodėl mokslas „brukamas“ idėjimui. Pati svarbiausia priežastis (šalia kitų gana svarbių) yra ta, kad mūsų laikais politikoje didesni reikšmės gyja intelektualai, visuomeninė opinij (o kartu nusistatym) Lietuvos laisvės klausimais.

simu) vis labiau formuoja žmones su aukštu intelektualiniu išsilavinimu, politikai vis labiau remiasi jiem patiekiami studijine medžiaga. Prie jų sunku prieiti be ko nors substancialaus. Prie jų manoma betgi prieiti per varias mokslines staigas, bibliotekas, o ypač per universitetus. Mūsų šie faktai buvo gerokai pamiršti. Esamos piniginės ir visuomeninės sąlygos (personalo ir panašiai) dar ne manoma leisti plačią masinę komunikaciją veiklą, todėl labiau ir labiau turime domėtis kas dedasi universitetuose ir vis labiau taikytis intelektualiniam visuomenės sluoksniui.

Kiekvieną žmogų galvą pasiekti ne manoma — nėra pinigų. O ir nereikalinga — jis per dažnai keičia savo nuomonę, kad ji vis laiką galėtų soti savo medžiaga. Reikia pasiekti tuos, kurie patys savo ruožtu formuoja „žmogaus galvą“ — opionij. Šitie yra prekybos ir pramonės žmonės, profesionalai, rašytojai, mokslininkai ir panašiai. Jie visi šiais laikais priklauso nuo studijinių patarčių, randamų universitetuose ir panašiose staigose. Išvada: reikia daugiau atkreipti dėmesį studijinėms veiklos išvystymams, kad per studijinį darbą pasiekus opioniją formuojant elitą. Tokiu būdu ne tik lietuviškajai informacijai būtų patarnaujama, bet sudaromos sąlygos ir lietuviškajam intelektualiniam jaunimui atsiekti tame elite stipri poziciją. Nuo pasisekimo šitame fronte daug priklausys mūsų ateities stiprybei.

Neišplėtotas Inicijatyvos Pavyzdys

Mūsų sojeje visuomenėje vienu tokiu studijiniu instrumentu turėjo

tarnauti Lietuviai Studentų Sąjungos leidžiamas Lituaniškas. Šio žurnalo pavyzdys tinka ir d stomos minties pailiustravimui. Kasmet Lituaniškas daromos rinkliavos, o pagal jų vadovų informaciją, per metus žurnalui reikia 5000 (gal 7000?) dolerių. Tai nemaža pinigų suma, nors didžiosios propagandos dimensijoje, aišku, tai tik lašas jūroje, žinome, kad už šiuos pinigus gauname gražią, dailiai tvarkomą, žurnaliuką. Bet kam jis skirtas, koks jo tikslas? Būdamas „digestinio“ turinio su pavelslomis jisai aiškiai skiriamas vidutiniam žmogui, galbūt su universitetiniu išsilavinimu, tačiau tokiam, kuris vartoja spaudą pasiskaitymui, ne studijoms, ne informacijai, politikai ir panašiai. Prie to reikia pridėti, kad su 5000 egz. vargu ar daug tokių žmonių galima pasiekti (jeigu ir būtų iš to kokios naudos). Dažnas amerikietis, peržūrįs Lituanišką, pasidaro išvadą, jog laikraštis skiriamas lietuvių bei išlaikyti (sic!). Iš tikrųjų, Lituaniškas galėtų atlikti didelį misiją atsikreipdamas jau lietuviškai nebekalbantiems JAV, Kanados, Anglijos ar Australijos lietuvių kilmės žmonėms, ypač jaunimui. Tai kaip jisai dabar pasirodo — jisai neturi taikinio. Lituaniškas su laiku būtų turįs išsivystyti modifikuotos formos mokslinį žurnalą, priimtina universitetų bibliotekoms, universitetams ir panašiai. Tokiu jis nepasidaro.

Šitai sakant nenorime paneigti studentiškojo jaunimo iniciatyvos. Ji buvo ir tebėra sveika. Ji parodė kelią, tačiau nėra reikalo laikraštį girti vis laiką vien dėl to, kad ji sugalvojo jaunimas. Žurnalas, tarp kitko, jau

LIETUVIŠKAS LAISVOJO PASAULIO IR SOVIET PROPAGANDOS DIALOGAS

WASHINGTONAS

Amerikos Balsas — JAV politikos veidrodis * Informacija be komentar * Nusistatymas: „nesikišti“ Soviet S jungos vidaus reikalus

* Labiausiai trukdoma programa

I.

Amerikos Lietuvi Tarybos pastangomis lietuviškosios radijo transliacijos per Amerikos Bals Washington« pradėjo veikti 1951 vasario 16 d. Atidarymo iškilmsė dalyvavo aukštas valstybės departamentų pareigūnai ir Lietuvos - galiotas ministeris Washingtone

eil met tvarko nestudentai, mokslus jau senokai baigė. Litu - anus ia minimas, kadangi jisai iki šiol buvo vienintelis, teikė šio - ki toki vil i , galimybi . Lai - kas atkreipti visuomenės dėmesį, kad iš t galimybi jau lauktini ir rezultatai.

Atsakymas Okupantui

Propagandinės kovos suorgani - zavimas, sutikslinimas ir suinten - syvinimas turėtų būti pačiu svar - biausiuoju mūsų visuomenės ats - sakymu ši met maskvin vai - nikavimui lietuvi tautos kalva - rijos vainiku. Šiame Laisv nu - mery skaitytojas ras — be ia išreikšt min i — ir apžvalgas, kuriose nusakomas sakinio bei rašytinio žodžio indelis Lietuvos laisvės tarnybė. Kaip matysime, mūsų pa i d tasis yra ištikr j nedidelis.

Povil. Žadeikis. Pradžioje progra - mas ruoš tik 2 žmonės — K. Gri - nius ir P. Labanauskas. Greit lie - tuviškasis skyrius išaugo ligi 8 nuolatini tarnautojų, kuriems kartas nuo karto talkininkavo ir nenuolatiniai bendradarbiai. Kor - jos karo ir šaltojo karo stipr - jimo ženkle Amerikos Bals trans - liacijos turėjo tendencijos pl stis. 1952 m. pavasar lietuviškosios transliacijos pradėjo veikti Miun - chene, kuriom vadovavo J. Lau - ka, betgi kurios po 6 metų liko nutildytos.

Amerikos Balsas yra Jungtini Amerikos Valstybi Informacijos Agentros staiga. Suprantama, kad ji informuoja taip, kaip valdžia nori, kad būtų informuoja - ma. Kadangi JAV užsienio politi - ka nėra pastovi, tai ir AB trans - liacij užsieniui programos nėra pastovios — jos yra valdžios poli - tikos veidrodis.

Seniau, kai b davė kalbama apie „sulaikym“ (containment) bei „išlaisvinim“ (liberation) ir AB program turin sudar ne tik informacija siauresne prasme, bet ir informacija platesne prasme, t. y., buvo ne tik informuojama apie svarbius tarptautinius politi - kos, ekonominio bei kult rinio gy - venimo vykius, bet kartu ir at - remiama komunistin propaganda.

Buvo atitaisomos iškreiptos ar visai melagingos žinios, kurias komunistai skleisdavo apie Ameriką bei kitus laisvojo pasaulio kraštus. Tokia komunistinė „informacija“ buvo kritikuojama ir smerkiama.

Tada ir per AB lietuvišką skyrių buvo galima informuoti Lietuvą ne tik apie tai, kas dedasi plačiame pasaulyje, bet ir apie tai, ką veikia lietuviai laisvame pasaulyje. Tada buvo galima palyginti plačiai informuoti apie lietuvių politines, kultūrinės bei šalpos organizacijas ir jų veiklą. Mūsų politiniai veiksniai galavo tarti žodžiu Lietuvai keletą kartų per metus — per Kalėdas, Naujuosius Metus, Vasario 16 progomis, o taip pat bavo davai vairi pasikalbėjimai su žymesniais mūsų veikėjais, kurie taip pat bavo transliuojami Lietuvai. Didesni švenčių progomis bavo transliuojami Lietuvos himnas.

Be šios informacijos apie laisvojo pasaulio lietuvių veiklą, buvo atremiama ir melaginga komunistų propaganda, liečianti padėtį okupuotoj Lietuvoje. Bavo davai specialieji komentarai apie Lietuvos kaimo išnaudojimą, apie kolchozinkų bei darbininkų vargus, rusininkų bei komunistininkų, apie traukimą Sibirą ir kitokius fizinius bei dvasinius prievartavimus. Lietuviškos radijo programos iš Vašingtono kasdien trukdavo pusvalandį. Be to, jos kasdien keletą kartų buvo kartojamos.

II

Amerikos Balso lietuviškos programos Miunchene buvo pradėtos 1952 m. gegužės mėn. Per trumpą laiką lietuvių skyrus išaugo ligi 8 nuolatini tarnautojai. Ame-

rikos Balso Miunchene transliacijų girdimumas Lietuvoje buvo geras, nors sovietai ir sustiprino trukdymus. Iš Lietuvos atėdavo nemaža laiškų, kuriuos paskui per radiją kas savaitę bavo atsakinėjama. Kasdien lietuviškom programom buvo skirta 30 minučių, bet programos kelis kartus per dieną buvo kartojamos.

Lietuviškos programos per Amerikos Balso Miunchene nustojo veikti 1958 m. rugsėjo 1 d. Oficialios uždarymo priežastys — techniškos. Esant, per mažą turimą siūlą, nes turimieji nutarta daugiau naudoti transliacijoms toms kalbomis, kurios plačiau pasaulyje vartojamos — anglų, rusų ir kt. Antra, buvo skelbiama, kad programa buvo nutraukta taupymo sumetimais, ir pagaliau — galimas daiktas, — vokiečiai gal ne labai pageidavo, kad ten būtų svetimas radijas. Miunchene uždarytas ne tikai lietuviškas skyrus, bet ir latvių, estų, lenkų, rusų ir dar kelių kitų. Kiekvienu atveju Amerikos Balso lietuvišką programą nutildymas Miunchene yra nuostolingas, nors ir buvo užtikrinta, kad bus sustiprinta lietuvišką programą veikla per Amerikos Balso Vašingtone.

III

Keičiantis JAV politikai, atitinkamai keitėsi ir AB programų turinys Vašingtone. Dabar AB vengia bet kokios kritikos ar polemikos, vadinamosios propagandos, bet stengiasi tik „informuoti“. Informacijos turinys sudaro tarptautinės svarbos žinios (svarbesni politiniai bei nepolitiniai vykiai), tiktai vyki komentarai, JAV bei kitų kraštų spaudos apžvalgos, liečiančios svarbesnius politinius -

vykius, ir pagaliau vair s pranešimai apie JAV vidaus ekonomin bei kult rin gyvenim : streikus, unij veicl , rasin problem , ekonomin s gerov s kilim , moksl o bei meno laim jimus.

Informacija visiškai išvengti propagandos negali, nes jau pats informacin s medžiagos atrinkimas remiasi tam tikru nusistatymu, kuris negali b ti nuslepiamas. Dabartinis nusistatymas yra kalb ti apie save, apie savo taidias intencijas bei geras pastangas ir nesikišti kit „vidaus reikalus“. Kadangi soviet pavergtieji kraštai laikomi taip pat j vidaus reikalu, tai j reikalus taip pat nesikišam . Politiniuose komentaruose paprastai tik sugretinamos abiej pusi — Ryt ir Vakar — paži ros, reiškiant vilties, kad skirtumai pamažu išsilygins. Pranešimai vidaus gyvenimo klausimais dažnai b na nuobod s, pvz. ger pusmet besit si s priešrinkimin s kampanijos smulkmenišk as aprašymas, o kai kurie Lietuvai tiesiog žalingi, kaip apie rasi n integracij .

Lietuviškojo skyriaus programos dabar apamai yra tokios pat, kaip ir angl kalba, nes AB yra vienas, tik jo programos perduodamos vairiomis kalbomis. Anks iau lietuviškose programose b davo nemažai specifiškai lietuvišk dalyk , skiriam tik lietuviams klausytojams. Dabar j beliko maži trupiniai. Šiemet, pavyzdžiui, jau nebegird jome nei m s s diplomatai , nei joki veiksniai žodžio nei Kal d , nei Nauj j Met proga, kaip b davo seniau. Iš lietuvišk dalyk beliko tik sekmadeniais girdima vad. lietuvišk os spaudos apžvalga, kuri iš tikr j n ra jokia spaudos apžval-

ga, o tik iš tos spaudos paimtos atskiros kronikin s žinut s. Bet ir jos dažnai b na ne domios ir nereikšmingos, o kartais visai nereikalingos, kai garsinamas koks nors pasižym j s lietuvis, kuris jau nebemoka lietuviškai. Mažai tose apžvalgose gird ti net ir apie kult rin lietuvi veikim — apie literat r , men , naujai pasirodantias knygas, žurnalus. Bet ia galb t kaltas ir pats lietuvišk as skyrius, nes pakankamai nesusio-rganizuoja šias apžvalgas tinkamiau atlikti. Kad tokia lietuvišk a AB programa klausytojams ne domi, patvirtina iš Lietuvos atvyk žmon s ir gaunami laiškai. Svarbiausias klausytoj priekaištas AB-ui yra tas, kad jis kalba apie visus ir visk , išskyrus Lietuv . Tai, klausytoj nuomone, parodo tam tikr JAV nenuoširdum ir nenuoseklum , nes iš vienos pus s nepripaž stama Lietuvos okupacija, bet iš kitos pus s ja visai nesidomima.

Dabar iš Washingtono transliuojama kasdien pus valandos, o ta pati programa dar du kartus per dien kartojama, taigi iš viso transliavimas t siasi pusantros valandos. AB vadovyb tikina, kad sutrumpinus program (uždarius Miuncheno skyri), dabar ji Lietuvoje geriau girdima, nes si sttuvas sustiprintas. Bet klausimas, ar tai n ra tik savo nutarimo teisinimas. Tikra, kad AB transliacij trukdymas Lietuvoje po Chruščio vizito JAV sumaž jo, bet vis d lto labiausiai trukdomos lietuvišk os programos. Rus , ukrainie i , latvi ar est programos sutrukdomos nuo 5 ligi 10 procent , o lietuvi nuo 15 iki 30 procent , t. y. tokiai daliai programos paleidžia trukdom sias maši-

nas. Žinoma, ir trukdomas dalis daugiau ar mažiau galima suprasti. Miestuose kiek sunkiau, o provincijoj lengviau. Iš Lietuvos atvyk žmones kalba apie patenkinam AB transliacij girdimum .

Amerikos Balso lietuviškas programos Washingtone tvarko 9 nuolatiniai tarnautojai. Direktoriauja dr. K. Jurg la. Program sudaro: 15 minu i aktualiausias dienos naujienos ir kokie komentarai ar apybraižos užima likusias 15 minu i . Politiniai komentarai b na retesni, pvz. apie nusiginklavimo konferencij , apie koegzistencij ir panašiai, o dažniau duodami visokie nepolitiniai, nekalti dalykai — apie naujuosius medicinos, technikos išradimus, muzikinius ar šiaip kult rinius atsiekimus. Šios žinios sovietams nepavojingos, tod l ir trukdymas sumaž jo.

IV

Klausimas, kokia nauda iš tokios AB transliacijos lietuvi kalba? Reikia sutikti, kad ir iš tokios programos esama tam tikros naudos. Ir svarbiausia nauda ne iš to, k AB duoda, o d l paties fakto, kad jis transliuoja savo

programas ir lietuvi kalba. Tai rodo tam tikr JAV dom jim si Lietuva bei kitomis Pabaltijo tautomis, ir tas faktas lietuviams Lietuvoje yra malonus. Ir priešingai, lietuvi priešams jis yra nemalonus. Tai parodo ir komunistin s spaudos bei radijo nervinga bei neapykantos pilna reakcija AB transliacijos lietuvi kalba. Tuo tarpu patys lietuviai, pasiek Vakarus, paklausti apie radijo klausym iš laisvojo pasaulio, daugiausia prisipaž sta gird j AB transliacij . Tai rodo, kad arba AB Lietuvoje geriau girdimas, nei kitos lietuviškos programos duodan ios stotys, arba juo labiau domimasi .

Dabartin se AB programose pasitaiko ir skaidresni švystel jim . Vasario šešioliktosios proga perskaitytas ne tik valstyb s sekretoriaus Herterio pareiškimas, bet netik tai atsirado ir demokrat lyderio Atstov R muose McCormacko (Mass.) gražus pareiškimas, specialiai lietuviams ta proga parašytas. Dar buvo perskaitytas trumpas Lietuvos atstovo Vašingtone J. Rajecko pareiškimas. Gaila, kad lietuviškoji spauda nepasteb jo tikrai gero McCormacko pasisakymo.

MADRIDAS

Jauniausias radijas * Ir laisviausias iš vis * Programos nelengvai paruošiamos * Esminis klausimas: girdimumas Lietuvoje

I

Lietuvi kalba radijo laidos per Madrido radij yra pa ios jauniausias. Mintis gauti nuolatin lietuvi radijo valand l Madride kilo Vlike 1950 m. Kai nepoilgo vyskupas Vincentas Brizgys Vliko

pavedimu vyko Ispanij , jam buvo pavesta veikti, tartis ir aiškinti galimybs. Vliko noras išsipild tik keturiems su puse met pra jus. Pirm kart lietuviškas žodis per Madrido radij Lietuv praskamb jo 1955 m. sau-

sio 12 d. Prad ta su dešimties minu i laidomis, kurios po poros m nesi prailgintos ligi 15 minu i kasdien. Lietuviškos laidos pradamos 21,30 val. Lietuvos laiku 32 ir 42 metr bangomis. Nuo 1958 m. geguž s 31 d. vakarin laida kartojama sekan ios dienos ryt 8,30 val. Lietuvos laiku 42 metr banga. Laidos pradamos nepriklausomos Lietuvos Kauno radijo signalu: varpams skambinant Mažosios Lietuvos himn „Lietuviais esame mes gim“, o baigiamos tuo pa iu signalu ir š kiu — Lietuvi, nenustok tik j s Lietuvos laisve! Laidas Lietuv išspinduliuoja Radio Nacional de Espana stotis. 1960 m. sausio 2 d. lietuviškoji radijo valand l Madride min jo savo veiklos penkmet .

Lietuvi radijo valand l Madride išskirtina iš kit lietuvišk laid kituose kraštuose, nes i lietuviškas žodis turi didel laisv . Kalb k apie tarptautin politik , ryškink! lietuvi politin veinkl , žvelk gyvenim pavergtoje Lietuvoje, skleisk lietuvi mokslinius, kult rinius ar meninius laim jimus — niekas nedraudžiama ir nevaržoma. Program vairumas ir domumas priklauso nuo sugeb jimo jas tinkamai paruošti. Ispanijos valdžios staigos lietuvi radijo laidas visai nesikiša, tik reikia pranešti temas, kurios bus skaitomos. Per penkerius metus su Ispanijos valdžios staigom netur ta joki nesklaidum , nepatirta joki nusiskundim ar nepasitenkinim . Ispanijos aiškus antikomunistinis nusi- statymas yra laidas, jog lietuviškoji radijo valand l ta pa ia laisve gal s naudotis ir ateityje.

Silpnoji pus , tai netur jimas

arti lietuviškos aplinkos, kuria gali džiaugtis Vatikano ir Romos lietuviškos laidos, tur damos tame pa iame mieste stipr lietuvi intelektual užnugar . Laisvoji lietuvi spauda iš JAV ir kit krašt Madrid pasiekia v liau, svarbesn s lietuviškos žinios jau b - na paskleistos per kitas radijo stotis. Vliko Vykdomoji Taryba yra suorganizavusi nedidel bendradarbi tinkl JAV ir Europoje, bet jis n ra pakankamas ir tokios apimties, kaip kartais norima spaudoje pasigarsinti. Pasiklausius gaunasi sp dis, jog Madrid siun iamoji medžiaga ne visada aktuali, b tino svarbumo, primenant i biuletenin informacij , dažnais atvejais ne pilnai ir ne visapusiškai vaizduojanti laisv j lietuvi pastangas ir veinkl . N lengv program paruošimo naš tempia Augustinas Up nas, talkinamas jau anks iau Madride gyvenan io lietuvio.

Kita silpnesnioji vieta, tai gir dimumo Lietuvoje klausimas, kuris teb ra nepakankamai išaiškintas. Sovietai Madrido lietuviškas laidas labiausiai trukdo. Paskutiniuoju metu jau iama, jog trukdymas yra kiek sumaž j s, bet kai kurie faktai rodo, jog Lietuvoje Madrido lietuviškas laidas galima klausyti ir suprasti tik apsišarvavus su nemaža kantrybe. Iš Lietuvos atvyk žmon s pirmoje eil - je kalba apie Amerikos Bals , Vatikano , Rom , mažiau mini Madrid . Vis d lto tikras faktas, kad apie Madrido lietuviškas laidas Lietuvoje žino.

II

Madrido radijo lietuviškos laidos susideda iš keturi puslapi , kuri vienas skiriamas pasaulin s

politikos didžiulį vyki peržvelgimui, ryškinimui ir komentavimui Kadangi politini žini ir vyki pasirinkimas ir j peržvelgimas visiškai laisvas ir nevaržomas, kas rečiau pasitaiko kitose lietuvi radijo laidose kituose kraštuose, Madrido lietuviškoji radijo valandėlė klausytojo Lietuvoje neabejotinai labiausiai vertinama.

Daug vietos skiriama gyvenimo tikrovės pavaizdavimui. Kalbama apie trimitimus Sibire, apie ten buvusius ir esančius darbo vergstovyklas, nežmonišką gyvenimo sąlygas ir ten laikomą darbo vergų sukilimus. Perskaitytas ir ryškintas Lietuvoje uždraustas ir slepiamas dokumentas, kaip Stalinas ir Hitleris 1939 m. sutarė pasidalinti Pabaltijo kraštus. Išvardintos sovietų su Lietuva pasirašytos ir sulaužytos sutartys. Nuolat primenamas Lietuvos komunistinis ir rusinimas. Aiškina, kaip ir kodėl Maskva Lietuvai primetė rusiškos mokyklos sistemą, siekdama lietuvišką mokyklą paversti klusniu rusiškosios mokyklos rankiu. Kodėl dedamos pastangos lietuvių jaunimui padaryti slaptosios policijos talkininkais, kodėl sovietai bijo ir nesileidžia laisvą lietuvių knygų ir laikraštį. Paskutiniuoju metu Lietuvoje triukšmingai minimos dabartinės valdovų amžiaus sukaktys. Jas kitoje šviesoje, nei Lietuvoje garsinama, pristato klausytojams Madrido radijo lietuviškoji valandėlė, nurodant, kas jie buvo ir yra, kaip vergiškai keliaklups įauja Maskvai, kokius nusikaltimus dar ir daro lietuvi tautai. Klausinama ir paaiškinama, kodėl Lietuvoje neleidžiama minėti tautini švenčiai, kodėl klastojama Lietuvos istorija ir tauto-

saka, naikinamos lietuviškos sodybos ir tautodailės paminklai. Aptariama, kas yra naujoji klasė, kokius uždavinius jai Maskva stato, kodėl sovietinėje santvarkoje žmogus bijo žmogaus ir kodėl lietuvi jaunimas vairiausiai bėgdais siunčiamas sovietijon.

Literatūra ir kultūra ir temose kalbama apie socialistinį realizmą, apie rašytojų pavergimą komunistų partijos siekiams, kaip praecities klastojimas ir niekinimas vadinamas jos gryninimu. Kalbama apie sovietinių bibliotekų uždavinius, apie muziejų pavertimą bolševikinės propagandos namais, kaip dedamos pastangos sukurti sovietinų herojų literatūroje ir kaip ieškoma neesamo didvyrio. Dabar išleidžiamas grožinis literatūros knygos palyginamos su nepriklausomoje Lietuvoje išleistomis.

Kalbama kinio ir socialinio gyvenimo klausimais. Sugretinamos buvusio nepriklausomos Lietuvos laisvo kinio ir darbininko gyvenimo sąlygos, pastangos ir galimybės su dabartinio kolchozo vergo ir pramonės darbininko išnaudojimu, beteiškumu ir skurdu. Kalbama apie nevykdytus planus, koki auk iš lietuvių pareikalaus dabartinis septynmetio planas, kuriuo giriamasi pavyti ir pralenkti JAV, bet tikrovėje dar toli gražu nebus pasiektas nepriklausomos Lietuvos gyvenimo lygis.

III

Madrido radijas galimai vaizdžiau atskleidžia laisvą lietuvi veiklos apraiškas. Ją nuolat informuojama apie Vasario 16-tosios gimnaziją Vokietijoje, apie lituanistines ir vargo mokyklas,

Po gimtuoju dangum

Lietuvi Enciklopedij , lietuva-
i tremtini Sibire parašyt ir
JAV išleist maldaknyg , prane-
šami išleidžiam lietuvišk kny-
vardai, garsinamos Draugo, Aid ,
Rašytoj Draugijos ir kit orga-
nizacij skiriamos literat rines ar
mokslin s premijos. Minimos tau-
tin s ir tautiniai religin s šven-
t s, lietuvi ruošiamos dail s pa-
rodos, dain ir tautini šoki
švent s, iškilnesni koncertai, suva-
žiavimai, vairios sukaktys. Pra-
nešta, kaip s kmingai lietuviai
krepšininkai pasirod Piet Ame-
rikos kraštuose, kad Lietuva per
oficialius nepriklausomos Lietuvos
atstovus pakviesta ir dalyvaus
tarptautin je prekybos ir pramo-
n s parodoje ikagoje. Klausyto-
jai nuolat supažindinami su Pa-
saulio Lietuvi Bendruomen s pa-
skirtimi ir reikšme, su politini
veiksni ir kit lietuvi organiza-
cij veikla ir pastangomis. Madri-
dode lietuviškoji radijo valand l
priima ir perduoda vis organi-
zacij ir suvažiavim atsi stus
sveikinimus Lietuvai. Pasinaudoji-
mo galimyb palankiausia, betgi
ji ligi šiol lietuviškosios spaudos
liko beveik nepasteb ta

Sekmadienin s ir didži j šven-
i programos skiriamos išimtinai
religiniam gyvenimui. Religiniais
klausimais skaitomos paskaitos
ir duodama žini iš laisv j lie-
tuvi religinio gyvenimo. Kalba-
ma apie religijos persekiojim
Lietuvoje, apie nukankintus Lietu-
vos vyskupus, kalintus ar kalina-
mus kunigus, kaip per organiza-
cijas, mokyklas, spaud ir radij
brukamas ateizmas ir skiepijama
neapykanta religijai. Beveik vi-
sos religin s laidos baigiamos
kompoz. Dambrausko „Malda už
t vyn ", kaip b davo nepriklau-
somoje Lietuvoje.

Miega jisai aukštieilninkas. Popie io
v jas
glosto jo mirusius plaukus. Vienišas
beržas
saugo jo amžin mieg , saugo ir supas.
Supas vien , supas kit
pus , kad tau, brangusis,
b t gera vienam miegoti.

Plieno žaizda smilkiny, kaip iširusi
rož ,
taip ir nuvys, n nesp jus pilnai
pražysti,
taip ir nuvys, sisegus tavo plaukus,
kaip žvaigžd smilkiny, po gimtuoju
dangum, brangusis.

Iš premijuoto rinkinio
„Ant saul gr žos vamzdžio“

IV

Peržvelgus Madrido radijo lie-
tuviškas laidas peršasi išvada: rei-
kia nedelsiant ir pagrindinai iš-
tirti j girdimum Lietuvoje. Pa-
j gta jas suorganizuoti, sugeba-
ma išlaikyti, tad privalu ir siti-
kinti j prasmingumu, kad deda-
mas darbas nelikt tik tyruose
paklyd lio šauksmu. B t galima
pasinaudoti ir kit išbandytu pa-
vyzdžiu : girdimum užrašvti
juosteles Švedijoje, Suomijoje, Len-
kijoje, pav. Lietuvos pasienyje. Ten
gautas girdimumas atitktu girdi-
mumui Lietuvoje. Radus, kad gir-
dimumas patenkinamas, Madrido
radijo lietuviškos laidos stiprin-
tinos ir remtinios visais galimais
b dais, neapsiribojant tik vilkine
talka, nes Madride lietuviškas žo-
dis naudojasi laisve pilna to žo-
džio prasme.

LAISV S KOVOS TARNYBOJE

Lietuvi kalba spausdintas žodis m s tautos kulturai ir laisvei turi ypatingos reikšmės jau vien tuo, kad per 40 metų (1864-1904) buvęs carinis okupacijos persekiojamas ir sukli nepaprast tautos atsparum priespaudai. Kai kas, ir turbut pagrįstai, laiko pa i Lietuvos nepriklausomybę buvus atstatyta pirmiausia plunksna, atseit, rašyto žodžio galia, šalčio karo ginklinėje spausdintam žodžiui priklauso taip pat pagarbi vieta.

Tod li dignurn et justum est apžvelgti spausdinto žodžio tarnyba Lietuvos laisv s fronte. Kadangi apžvelgti šiuo požiūriu vis visomis kalbomis spaud neleidžia nei

LAISV apimtis, nei turimoji medžiaga, tenkinamas laisvajame pasaulyje spausdintu žodžiu, skirtu Lietuvos laisv s reikalui, pirmiausia m s laisvinimo veiksmu spausdintu žodžiu. M s tikslas — suteikti bendr apytikr, vaizd, kur, kiek, kaip spausdintas žodis tarnauja Lietuvos laisv s reikalui.

Informacija saviesiems

1. ia pagrindinis vaidmuo tenka vilkinei ELTAI. Mimeografuotas ELTOS biuletenis pradėjo eiti 1945 gruodžio 15. Jo paskirtis buvo informuoti okupuotoje Vokietijoje esančias lietuvi staigas ir veikėjus, nes tiesioginiai žini šaltiniai buvo labai apręžti ir tik retam prieinami. Lig šiol yra išj 342 numeriai. Žymi medžiagos dal sudaro bendros žinios, šalia žini iš Lietuvos ir pasaulio lietuvi bendruomenės.

2. Vliko Vyk. Tarybos Krašto kio Atstatymo Tarnyba 1949 Vokietijoje išleido tos tarnybos planavimo komisijos planavimo apžvalg „Išlaisvintos Lietuvos kio“.

3. Lietuvos kio Atstatymo Studijų Komisija JAV 1950-1955 išleido 11 mimeografuot s siuviniai vairiomis išlaisvinsimos Lietuvos kio temomis: žem s reformos gairės, Durpynai, Arklininkyst, Duoninis ir pašarinis kultūros. Medžio pramonė, J r žvejyba ir kt.

4. Lietuvos Laisv s Komitetas New Yorke 1952-1956 išleido 8 numerius, „Lietuvos“ žurnalo. Jis buvo užsimoj s svarstyti politiniu atžvilgiu vairias Lietuvos ir m s išveivijos problemas ir palaikyti gyv emigracijos politin bei intelektualin potencial.

5. Lietuvos Tyrimo Institutas New Yorke 1958 išleido I tom studia lituanica „Mažoji Lietuva“.

6. Iš privačios iniciatyvos ind lio šioj srity paminėtina:

(a) Liet. Katalik Spaudos Dr-jos 1950 ikagoje išleisti J. Daumanto „Partizanai už geležin s uždangos“ (1944 - 1947 Lietuvos partizan istorija);

(b) Dr. J. Prunskio 1952 išleistas „Lietuvi Archyvas“;

(c) Lietuvi Teisinink Tremtini Draugijos 1949 Vokietijoje išleista M. Roemerio „Lietuvos Sovietizacija“;

(d) „Tremties“ išleista S. Miglino 1957 Vokietijoje „Pavergtoji

Lietuva" ir 1958 „Lietuva sovietini s agresijos dokumentuose“;

e) Pasaulio Lietuvi Bendruomen s Seimo Organizacinio Komiteto 1958 New Yorke išleista mimeografuota „Lietuva okupacijoje“;

(f) V. Vaitiek no New Yorke 1959 išleistas mimeografuotas „Soviet teisingumas“.

Informacija angliškam pasauliui

1. ia pirmiausia min tinas bene nuo 1941 Lietuvos Pasiuntinyb s Washingtone leidžiamas mimeografuotas biuletenis „The Lithuanian Situation“ (iki 1954 galo: Current News on the Lithuanian Situation). Tai vertinga atranka Lietuv lie ian ios medžiagos.

2. Alto Informacij Centro New Yorke nuo 1943 leidžiamas „Lithuanian Bulletin“, paskelb s daug NKVD dokument original kartu su j angl kalbos vertiniais. Dr. Jurg lai iš jus Amerikos Bals , leidinys nebeapsirodo.

3. Alto Informacij Centro leidžiami mimeografuoti s siuviniai JAV senatori ir kongresman Lietuvos reikalu pasakyt kalb kongrese.

4. Vliko New Yorke nuo 1956 leidžiamas angl kalba mimeografuotas ELTOS biuletenis, atitinkama redakcija glaustai pateiki s faktus ir nuotaikas iš okupuotos Lietuvos. Pvz., Communists decry „nationalistic tendencies“: Lithuanian writers in ferment; Parents dissatisfaction with Khrushchev's educational reforms ; Anti-U.S. propaganda sharpens, ect.

5. Lietuvos Laisv s Komiteto drauge su est ir latvi laisv s komitetais nuo 1953 New Yorke leidžiamas „The Baltic Review“

teiki s medžiagos, kas buvo pasiekta Baltijos nepriklausom valstybi , kokia j dabartin politin , tarptautin , kin , kult rin pad tis, kokie Sov. S jungos vidaus ir tarptautin s politikos siekimai ir metodai. Iš j 18 numeri . Tik apie 10% žurnalo atitenka Amerikos žemynui, o 90% — Afrikos, Azijos, Australijos, Zelandijos angliškai kalban iam pasauliui. Iš paskelbt straipsni 36 yra est autori , 25 latvi , 42 lietuvi ir 2 kit .

6. Pavergt j Seimo nuo 1954 leidžiamas m nraštis „ACEN News, teiki s medžiag apie sei mo veiki ir svarst s aktualiuosius tarptautin s pad ties klausimus.

Be „ACEN News“ Pavergt j Seimas atskirais leidiniais leidžia savo pilnaties pos dži priimtus raportus, diskusij santraukas ir nutarimus. Kas pusmetis mimeografuoja suvestin apžvalg apie esam pad t seim sudaraniose 9 soviet pavergtose valstyb se (Survey of recent developments in nine captive countries).

7. Centro Europos Krikš ioni Demokrat Unija, kuriai priklauso ir lietuviai krikš ionys demokrat, leidžia m nrašt „Christian Democratic Review.“ Nors jis žymi dal skiria bendrosioms krikš ioni demokrat problemoms, bet teikia ir konkre ios medžiagos iš pa ios Sov. S jungos ir jos pavergt krašt .

8. Soviet Pavergt Krašt kinink Unija (International Peasant Union), kurios nariu yra Lietuvos Valstie i Liaudinink S - junga, leidžia m nrašt „International Peasant Union. Vienas jo redaktori yra Vliko sekretorius H. Blazas.

9. Antiboldševikinis Taut Blokas, kuriam priklauso tautinin-

kai ir LF bi iuliai, Miunchene leidžia m nrašt „ABN Correspondence.” Jo redaktorium yra ABN pirmininkas ukrainietis S. Stetzko.

10. Iš knyg ir broši r 4 laid sulauk buv. Britanijos vicekonsulo Kaune E. J. Harrisono Lithuania's Fight for Freedom”. (1944 — Britanijos Lietuvi Draugij Federacijos; 1945 ir 1952 — Alto Informacij Centro ir 1948 — Vilko Informacij Tarnybos).

11. Vliko pirmasis angl kalba leidyns buvo 1945 nelegaliai Vokietijoje išleistas „In the Name of the Lithuanian People.” Tai pavaidzds dokumentas iš to meto, kai JAV — Sov. S jungos bendryst dar nebuvo prajusi.

12. Vliko l šomis 1947 „Patria” Tuebingene išleido J. Pašilai io „Hearken then Judge”. Nors leidyns daugiausia skirtas DP reikalams, bet yra ir bendros medžiaog apie Lietuv .

13. T. Vizgirda 1948 Miunchene, Vliko Informacij Tarnybos remiamas, išleido 3 tomus „Lithuania: Country and Nation”: Dr. A. Šapokos „Lithuania Through the Ages”, T. J. Vizgirdos „Vilnius the Capital of Lithuania” ir J. Baltrušai io „Lithuanian Folk Art. Gaila, d l prasto to meto Vokietijos popierio, nukent jo t puiki leidini patvarumas.

14. 1950 Vliko Vykdomoji Taryba išleido Vliko „Memorandum on the Restoration of Lithuania's Independence” su 10 pried ; istoriniai bruožai; Vokietijos pastangos traukti Lietuv „Ašies” blok ; Slapti Vokietijos — Sov. S jungos susitarimai; Soviet generalinio štabo žem lapis; Lietuva sovietin - je okupacijoje; Lietuvos našas aliantams; Soviet agresijos prieš Lietuv juridinis aspektas; M. Lietuvos memorandumas; Rytpr -

si lietuvi deklaracija; Lietuvos sienos.

15. 1951 Vliko Užsieni Reikal Tarnyba atskiru leidiniu išleido Vliko 7 memorandumus (1946 — 1950) Jungtin ms Tautoms d l Sov. S jungos vykdomo okup. Lietuvoje genocido „Appeal to the United Nations on Genocide”.

16. Centro ir Ryt Europos Sambris (Central Eastern European Conference), kuriame dalyvavo ir lietuviai, 1951 išleido „Human Freedom Is Being Crushed”, deportacij trump istorij .

Apskritai per prajus sovietin s okupacijos penkiolikmet yra gausiai pribuv angl kalba leidini , kurie nors tiesiog Lietuvos laisv s kovai n ra skirti, vairiais atžvilgiais: juridiniu, politiniu, kult riniu, religiniu, istoriniu, genocidiniu — lie ia Lietuvos byl . J nemaža yra pribuv visai be m s laisvinam j veiksmi ir šiaip be pa i lietuvi iniciatyvos ar tal kos. J bibliografija laukia atsid jusios rankos ir širdies. Kol jos neturime, bendrai orientacijai pravers ir žemiau teikiamas s raš lis.

1. Lietuvi Student S jungos New Yorke nuo 1954 leidžiamas trim nesinis žurnalas „Lituanus”. pirmiausia skirtas supažindinti anglišk j pasaul su lietuvi kult ros apraiškom.

2. Prie Kongreso Bibliotekos Europos teis s skyriaus steigtas „Mid-European Law Project”, kuriame darbuojasi soviet pavergt krašt teisininkai (Lietuvos — dr. D. Krivickas), nuo 1953 Washington, D.C., leidžia mimeografuot biuleten „Highlights of Current Legislation & Activities in Mid-Europe”.

3. Laisvosios Europos Komitetas (Free Europe Committee, Inc.) New Yorke nuo 1952 leidžia me-

nesin Ryt Europos apžvalg „East Europe” (iki 1956: „News from Behind the Iron Curtain), kuri tur t apimti visas soviet pavergtas Europos valstybes, bet faktiškai veik išimtinai skiriama vadinamiems Soviet S jungos satelitams (taigi, ne Lietuvai).

4. O. Norme, Timeless Lithuania, Chicago, 1943.

5. J. Petruitis, Lithuania under the sickle and hammer, Cleveland, 19945

6. T. C. Chase, The Story of Lithuania, New York, 1956.

7. Dr. K. Jurg la, History of the Lithuanian nation, New York, 1958.

8. K. Pel kis, Genocide : Lithuania's threefold tragedy, Vokietija, 1949.

9. A. Kalme, Total terror, New York, 1951.

10. H. Paszkiewicz, The origin of Russia, London, 1951.

11. C. A. Manning, The forgotten republics, New York, 1952.

12. O. Halecki, Borderlands of Western civilization, New York, 1952.

13. J. A. Swetttenham, The tragedy of the Baltic States, London, 1952.

14. J. Burnham, Containment or Liberation? New York, 1952.

15. Dr. L. N. Czyrowski, American trade and Russian dominated countries, Newark. 1953.

16. G. N. Shuster, Religion behind the Iron Curtain, New York, 1954.

17. V. Ramonas, Crosses, pirmas angl kalbon lietuvi romano vertimas, išleistas Lietuvi Dien, Los Angeles, 1954.

18. S. B davas, The forbidden miracle, romanai, New York, 1954.

19. E. Bieliajus. A. collection of various tales from Lithuanian folklore, Los Angeles, 1954.

20. Dr. J. Balys, Lithuanian narrative folksongs, Washington, 1954.

21. K. Marek, Identity and continuity of states in public international law, Droz, 1954.

22. Reports of the Select Committee to Investigate Communist Aggression & Forced Incorporation of the Baltic States into the USSR, U. S. Government Printing Office, Washington, 1954.

23. Dr. M. Gimbutien , The prehistory of Eastern Europe, Part I, Cambridge, 1956.

24. A. A. Berle, jr. Tides of crisis, New York, 1957.

25. H. & B. Overstreets, What we must know about communism, New York, 1958.

26. D. Hawthorne, The ordeal of the captive nations, New York, 1958.

27. A. Šild , The profits of slavery, Baltic forced laborers and deportees under Stalin and Khrushchev, Stockholm, 1958.

28. M. Gimbutien , Ancient symbolism in Lithuanian folk art, Philadelphia, 1958.

29. S. Zobarskas, Lithuanian folk tales, New York, I laida 1958, II-1959.

30. S. Zobarskas (ed.). Selected Lithuanian Short Stories, New York, 1959.

31. Vysk. A. Baronas, The Forest of Anykšiai, N. Rastenio vertimas, Los Angeles, 1959.

32. S. F. Page, The Formation of the Baltic States, Harward University Press, 1959.

33. A. E. Senn, The emergency of modern Lithuania, New York, 1959.

34. A. N. Tarulis, Soviet policy toward the Baltic States, 1918 - 1940, New York, 1959.

35. V. Augustinas, Lithuania Pictorial Presentation of the Country, New York, 1958.

36. A. Kaelos, Human Rights and Genocide in the Baltic States, Stockholm, 1950.

37. Oswald P. Backus. Motives of the West Russian Nobles in Deserting Lithuania for Moscow, 1377 - 1514, Lawrence, 1957.

38. A. Bilmanis, The Baltic States in Post War Europe, Washington, 1944.

40. B. Newman, Baltic Background, London, 1958.

40. A. Oras, Baltic Eclipse, London, 1948.

Ispan , ital , pranc z , vokie i
spausdintos žodis Lietuvos
tarnyboje

Lietuviškoji informacija ispan kalba aptarnauja ne tik ispaniškai kalbant Amerikos žemyn ir pa-
i Ispanij , bet, nors iš dalies, ir portugališkai kalban ius kraštus. Ilg laik lietuviškos informacijos pozicijas ispaniškame pasaulyje narsiai laike beveik vien vienas Kazimieras ibiras-Verax savo gausiais straipsniais vietos periodikoje ir savo kapitaliniu veikalu „Lituania entre Fuego Cruzado” (1944), o taip pat jo paties 1945 „Europa o Genghos Khan, — Lituania y la U.R.S.S.”, „Diez anos de martirio” (1950), „El Imperio del Genocido (1959), P. Babicko „Lituania” (1947).

Tik nuo 1957 Lietuvos Laisv s Komitetas drauge su est ir latvi laisv s komitetais Buenos Air se (Argentinoje) prad jo leisti ispan kalba „Revista Baltica”. Yra iš j 4 numeriai po 88 — 90 pusl.,

6x9 coli formato. Jo turinys mutatis mutandis atitinka turin savo angliškojo prototipo. Kai kurie straipsniai kartojami abejur. Iš „Revista Baltica” straipsni 6 yra est autori , 6 latvi ir 12 lietuvi .

S. Goštautas Kolumbijoje 1959 išleido „Antologia Biografica d l Arte Lituano”. Tai pirmoji kregžde lietuvi kult rin s informacijos ispaniškam P. Amerikos pasauliui.

Turint galvoj sovietin s propagandos ir komunistin s infiltracijos planing ir atkakl veržim si centr in ir piet in Amerik , m - s ispan kalba informacija, palyginti, yra tik kaip šautuvas prieš kulkosvaid .

Nors Italijos reikšm Lietuvos bylai neprilygsta ispaniškai kalban i j krašt reikšmes, ta iau, matyt, kitos aplinkyb s bus l musios, kad vilkin s ELTOS biuletenis nuo 1953 eina ital kalba, ne ispan . Jis ypa iai naudingas patiems italams kovai su sav ja kompartija.

Turint minty, kad Italijos lietuvi kolonij sudaro beveik vieni intelektualai su palyginti gausiu Lietuvos diplomatinu personalu ir pulku dvasinink , kad Romoje yra Liet. Katalik Akademijos centras, galima tik tis, kad Lietuvos reikalu yra ital kalba ir atskir veikal , ne tik ELTOS mimeografuotas biuletenis. „La Chiesa del silenzio guarda a Roma” (1957) yra kun. V. Mincevi iaus paruoštas platus skyrius „La Chiesa Litua-na.”

Nors su II-uju Pasaulio Karu tarptautin s politikos svorio centrui atkilus JAV, Pranc zijos tarptautinis vaidmuo pus tinai subli ško, ta iau tarptautin scen yra žengusi eil nauj Afrikos ir Azijos pranc žiškos kult ros ap-

vaisint valstybi . Tod l lietuviški informacija pranc žiškajam pasauliui teb ra svarbus veiksnys Lietuvos reikalui, juo labiau, kad tuose vadinamuose atsilikusiuose kraštuose, kaip kad ir ispaniškojoje Amerikoje, labai intensyvi bolševik infiltracija bei propaganda.

Pranc žiškajame pasaulyje Lietuvos laisv s tarnyboje yra: 1. Lietuvos atstovo Paryžiuje leidžiamas „Bulletin Lithuanien“. Jis yra paskelb s aps iai dokumentinis medžiagos, kuri yra naudojusi ir JAV Kongreso Komisija, tirdama soviet agresij Baltijos valstyb se.

2. Centro ir Ryt Europos Laisvojo Jaunimo Tarybos, kurioje dalyvauja ir Lietuvos jaunimo atstovai, Paryžiuje leidžiamas m nraštis „Jeunesse Libre“.

3. Henry de Chambon, La tragédie des Nations Baltiques. Paryžius, 1946.

4. Centro ir Ryt Europos Laisv j Žurnalist S jungos La Presse derrière le Rideu de Fer, Paryžius, 1948.

5. Vliko Vykdomosios Tarybos 1950 išleistas Memorandum relatif a la Restitution de l'Independence de l'Etat Lithuanien.

6. Be autoriaus, La tragédie des Etates Baltes, Paryžius, 1952.

7. Vliko Informacij Tarnybos išleista E. Turausko Le sort des Etats Baltes, Reutlingen, Vokietija.

8. Vliko Informacij Tarnybos 1954 išleista Les Martyrs de Lithuanie (Raini žudyni medžiaga).

9. Lietuvos Laisv s Komiteto drauge su est ir latvi laisv s komitetais nuo 1959 New Yorke leidžiamas trim nesinis La Revue Baltique“. Iš j 3 numeriai po 48

pusl., 6x9 coli formato. Didžioji jo egzempliori dalis eina Afrikos ir Azijos pranc žiškiosios kult ros kraštus. Iš paskelbt jo straipsni 3 yra est autori , 2 latvi , 9 lietuvi , 1 eko.

Yra visai kita pad tis lietuviškiosios informacijos vokie i kalba, nei kitomis kalbomis. Ir tai ne tik d l to, kad Vokietija yra Lietuvos kaimynyst je ir visada daug d mesio skyr Ryt problemoms, bet, svarbiausia, d l to, kad ne tik Lietuva, bet ir geras tre dalis Vokietijos teb ra Sov. S jungos okupacijoje. Ir ne tik Lietuvos išlaisvinimas ne sivaizduojamas be Ryt Vokietijos išlaisvinimo, bet ir, atvirkš iai, Ryt Vokietijos išlaisvinimas taip pat nemonomas be Lietuvos ir kit soviet pavergt j Europos valstybi išlaisvinimo. D l to ir Vengrijos sukilimas (1956) taip žiauriai Chruš iovo buvo užgniaužtas, kad „chain reaction“ neprasid t . Kadangi Vokietija suinteresuota Ryt Vokietijos išlaisvinimu, ji suinteresuota ir kit soviet pavergt j išlaisvinimu.

Šie Vokietijos interesai jai diktuoja su vokišku sistemingu ir kruopštumu steb ti, rinkti ir studijuoti visas Sov. S jungos ir jos pavergt j valstybi gyvenimo sritis. Šios r šies tyrimams nesigailima nei l š , nei pastang . Veikia dešimtys vairiu institut ir „darbo rateli “ ir vis dar steigiami nauji. Jie kruopš iai sijoja ir vis lietuvišk j informacij , ir ne tik vokie i kalba, bet ir kitomis kalbomis. Mus ia, Amerikoje, pasiekia Deutsche Gesellschaft fuer Osteuropakunde e. V. Stuttgarte leidžiami m nraštis Osteuropa Zeitschrift fuer Gegenwartsfragen des Osten, ir pusmetiniai Osteuropa-Recht, Osteuropa-Wirt-

Schaft ir Osteuropa-Naturwissenschaft, Fides - Verlagsgesellschaft m. b. H. Miunchene leidžiamas m nraštis Der Europaeische Osten ir Baltisches Forschungsinstitut Bonnoje leidžiamas metraštis Commentationes Balticae. Iš tiesiogiai Baltijos valstybes lieianči veikal min tini B. Meissnerio Die Sowjetunion, Die Baltische Statten & Das Voelkerrecht, Koelnas, 1956, taip pat J. M. Bochensio Handbuch des Bolschewismus, Freiburg - Muenchen, 1958 ir D. Friedes Das Russische Perpetuum Mobile, Wuerzburg, 1959. Kitos vokie i kalba knygos seka:

D. J. Dallin, Das Wirkliche Sowjetrussland, Hamburg, 1948.

Dallin and B. Nikolajewski, Arbeiter oder Ausgebeutete, Muenchen, 1958.

M. Rudzka, Workuta, Zuerich, 1948.

E. Sarkisyanz, Russland and Der Messianismus des Orients, Tuebingen, 1955.

M. Prawdin, Verstehen wir die Sowjets?, Hamburg, 1953.

J. Scholmer, Die Toten kehren zurueck, Koeln, 1954.

W. Starlinger, Grenzen der Sowjetmacht, Wuerzburg, 1955.

W. Starlinger, Hinter Russland China, Wuerzburg, 1956.

W. Starling, Stalin & seine Erben, Wuerzburg, 1957.

Fr. Thiess, Ursprung & Sinn des Ost - West - Gegensatzes, Bremen, 1958.

Iš lietuvi puses vokiškajam pasauliui 1947 duota Vliko I šomis Hinter dem Eisernen Vorhang, 1948 nauja laida V. Juengferio Litauen, Antlitz eines Volkes. Nuo 1953 eina vokie i kalba mimeografuotas biuletėnis Elta-Pressedienst. Vokie i intelektualams apie bolševizmo esm stamb -

naš yra padar s dr. A. Maceina savo veikalais Der Gross Inquisitor, 1952 ir Das Geheimnis der Bosheit, 1955.

Esant tam tikro tarpusavio ryšio tarp Vokietijos ir Lietuvos siekim Sov. S jungos atžvilgiu, būt nat ralu megzti ir pl sti tarpusavinis ryšys ir lietuvi - vokie i informacij sektoriuje. Lig šiol, išskyrus Baltijos Studij Institut , tokio ryšio nejusti.

Kalbant apie m s inormacij vokiškam pasauliui, negalima nepažym ti šioje informacijoje šveicar vaidmens. Lietuvos byla atgarsio rado pirmiausia ne Vokietijos spaudoje, kuri buvo okupant t prieži roje, bet vokišk j šveicar . Zuericho Verlag, tas pats, kur išleido Krav enkos Ich waehlte die Freiheit, jau 1947 išleido Dr. N. S duvio Ein kleines Volk wird ausgeloescht. 1950-j met I tomas „Anima“ paskelb Lietuvos tikin i j laiško popiežiui vertin ir išleido j atskiru atspaudu su rašytojo E. Schaperio baigiamuoju žodžiu.

Vincas Ramonas, vienas iškiliausi Lietuvos rašytoj , prisistat lietuviškos knygos myl tojams su noveli rinkiniu Miglotas rytas. Vincas Ramonas rašytoj šeim ženg Lietuvoje su noveli rinkiniu. Dailininkas Rauba, tremtyje iškilo su išgars jusiu ir pirm j premij laim jusiu romanu Kryžiai. Gero pasisekimo susilauk jo romanas Vieškelio dulk s raudoname saul leidy. Vinco Ramono k ryba pasižymi giliu tikrov s pajautimu, dialogo stiprumu ir gražia kalba. Stilistas ir skambaus sakinio meistras.

Dr. Vytautas Vygantas, pasaulin s katalik intelektual Pax Romana student s jungos pirmininkas, dalyvavo tos organizacijos pos džiuose Madride ir Paryžiuje.

Modernusis žmogus ir rezistencija

ANDRIUS BALTINIS

- Didmiesio apgaulė • Naudingumo nenauda • Abstrakcijos galia • Patogumų kaina • Pesimizmo našta • Technokratijos perspektyva • Šio amžiaus filosofija • Mūsų nelaimis pamoka
- Rezistencin dvasia.

Didmiesio apgaulė

Kalbėti apie modernųjį žmogų yra sunkus uždavinys jau vien dėl to, kad tuoj iškyla klausimas, kas iš tikro šis modernusis žmogus yra. Turime pabrėžti, kad moderniuoju žmogumi vadiname ne kiekvieną žmogų, kuris gyvena dabartiniu metu, bet tuos žmones, kurie leidžiasi naują aplinkybių formuojami, kurie kūrė modernųjį laiko dvasią savyje, kurie yra aktyvūs ir, nors būdami mažumoje, duoda viskam toną ir kurių pavyzdys ir sprendimai nustato viso gyvenimo standartą ir sudaro jo stilių, šia prasme per daug modernišką žmogaus visai nėra, arba labai retai. Yra tik jėgos ir veiksniai, kurie žmogų formuoja ir artina, tarsi kokiam idealui. Šios jėgos ir veiksniai mągina kurti tarsi kokį naują žmogų, nors tai retai jiems visiškai pavyksta. Senojo raugo višada lieka daug.

Kas yra šios jėgos ir veiksniai?

Atsakymas apskritai nėra sunkus. Juos sudaro modernusis didmiesis. Didmiesis savo ruožtu kuria pramonę. Pramonė reikalauja organizacijos, o organizacija didmiesio. Šis visko pradžia. Bet pirmoji priežastis duoda tik pirmąsias pasekmes, kurios darosi priežastimis, ir duoda naujas pasekmes. Susidaro sunkiai suvokiama priežastis ir pasekmė grandinė.

Modernusis žmogus tad bus pramoninio didmiesio gamini gaminys. Dar jis nėra galutinai susiformavęs, bet kiek jau spėjame save parodyti, yra daugelį pažadintų padaryti pesimistiškiausius sprendimus. Daugelis rimtai manytoje mano, kad moderniojo žmogaus siautėjimas gali priversti pasaulį prie tragiško galo.

Bet ar tai nėra tik senosios kartos bėdingas nepasitenkinimas naują kartą ir jos pažanga? Bet tai gera, kad taip būtų. Tai jau faktai liudija apie modernųjį žmogų, ir ši faktų paneigti negalima.

M s pa i buvimo trentyje faktas yra moderniojo žmogaus darbas vaisius. Milionai palengva mirštan i kankini Sibire yra kitas faktas. Milionai sudegint koncentracijos stovyklose yra v l kitas faktas. Subombarduoti miestai nuo Maskvos iki Paryžiaus, nuo Londono iki Romos v l kitas faktas. Hirosima ir Nagasaki v l kitas. Tai vis moderniojo žmogaus darbai, neži rint kur jis gyvent , Rytuose ar Vakaruose. Ir šie darbai n ra sustoj , o tik užkliuv , kiekvien akimirksn jie gali b ti t siami toliau ir pasaul nustumti praž t. M s taika laikosi tik šantažu, vienas kito g sdimu, o tai negali ilgai t stis. Pasaulis yra ant bedugn s kranto, ta iau viso to priežastis yra ne kokios gamtos katastrofos, bet pats žmogus, m s dien žmogus, b tent — modernusis žmogus. Kad su šiuo žmogumi yra neviskas tvarkoje, kiekvienam aišku. Bet kas iš tikro yra netvarkoje ir kokios to priežastys?

Žmon s, kurie gali padaryti tokius baisius darbus, turi tur ti kok ypating galvojimo ir jutimo b d . Pirmiausia, žinoma, vadai, bet paskui ir mažieji žmon s, kurie vadus palaiko ir remia. Kokios ši žmoni dvasin s savyb s, matosi iš j darb . Aišku, kad jie yra paneig visa tai, k vadina-me krikš ionišk ja dvasia, kad žodis "artimas" jiems tuš ia fraz , kad jie neturi užuojautos kitiems žmon ms, nesupranta j kan i . Tai reiškias kad jie neturi ryšio su kitais. Ši ir kit panaši dvasios savybi apžvelgimu ir išaiškinimu mes ir norime prad ti moderniojo žmogaus charakteristik .

Pabr žiame, kad modern j žmog kuria didmiestis. Sustokime prie didmies io tak , panašgin kime kaip jos „modernizuoja“ žmog .

Žmon s, gyvendami mažame miestelyje, jau iasi nelaisvai. ia visi kaimynai žino, k kas valgo, kiek turi drabuži , kokia j r šis, kas pas k lankosi. Didmiestyje žmogus jau iasi išlaisvintas iš šio aplinkos spaudimo. ia galima metas gyventi ir nežinoti, kas šalia gyvena ir kas ten atsitinka. ia niekas jumis nesidomi, ir j s nieku nesidomite. Rodos, nieko geresnio negali b ti. Ta iau tai yra pirmosios moderniojo žmogaus nelaim s žym s. Blogiausios didmies io gyvenimo pas kos yra šios: ryši suirimas su kitais žmon mis, pratimas nekreipti d mesio juos, praradimas galimyb s sijausti kitus, užsidarymas savyje. Tai reiškia, kad daug gili pergyvenim sielai liks svetim , daug sielos gali liks neišnaudot , ir neišgyventa daug toki dalyk , kurie žmog padaro turtingiausi ir vertingiausi . Didmies io gyvenimas sunaikina žmoni tarpusavio ryšius, tod l žmogus niekur nesijau ia toks vienišas, kaip didmiesty. Jis ia tik sm lio gr delis tarp kit gr deli .

Su išnykimu ši dvasini ryši , kurie kelia dvasi ir duoda gyvenimui šilimos, žmogus su laiku tampa savo dvasioje vis šaltesnis ir neturtingesnis. Paliktas tik sau, žmogus neturi kit troškim , kaip tik patenkinti asmeninius reikalus, nes niekas jo nemato, niekas jo nepaž sta ir niekas jo nevaržo. Jis gyvena tik sau, r pinasi tik savo reikalais. Kiti domina j kuo mažiausiai. kitus

žmones jis pamažu pradeda ži - rti kaip daiktus. Stebi juos tik iš oro, bet nejau ia ir negyvena drauge su jais. Taip didmiesty keis iausiu b du d l didelio susikimšimo žmon s tampa vienas kitam labiausiai svetimi. Tai veda prie tautini ir kitoki ryši išnykimo ir žmoni sumas jimo. Moderniojo žmogaus tad pirmoji ir pagrindin žyme yra toji, kad jis yra izoliuotas žmogus, be vidujinio suaugimo su kitais žmon mis: nei jam jie r pi, nei jis kitiems.

Naudingumo nenauda

Didmiestis n ra vienintelis veiksnys, kuris sukuria moderniojo žmogaus izoliacij , paprot ži rti kitus žmones, kaip daiktus. Modernusis didmiestis yra technika besiremian ios pramon s gaminys. Technika ir pramon yra tie veiksniai, kurie ugdo tarp žmoni praktiškus - pirkliškus ryšius, nes technikos pamatuose yra naudingumas. Nieko tad n ra paprastesnio, kaip prad ti ži rti žmones — su kuriais jau dvasiniai ryšiai sunyk . — vien tik naudingumo žvilgiu. Tuo žmon s prilyginami daiktams, kuri verte nustatoma pagal kain , peln ir naudingum . Amerikoje, pav., labai paprastas dalykas apie žmog pasakyti, kad jis vertas tiek ir tiek doleri .

Kad žmog ži rima kaip prek , mes visi sitikinome, važiudami užj rius. Tada vairios komisijos spaud m s raumenis, ži rjo dantis kaip parduodamiems arkliams, vertino mus tik kaip darbo j g . Patys prekes degraduotieji žmon s yra taip jau

su tuo apsiprat , kad ži ri kaip visai normal dalyk , kai yra laikomi tik darbo automatais, neturiniais jokio vidujinio ryšio su tuo, k dirba, ir jokios dorovin s atsakomyb s. Tod l atsitinka, kad ligoni priži rtojos palieka liginin , kai tik darbo valandos pasibaigia, nors koks liginis ir b - t kritiškoje pad tyje. Skai iau, kad net ugniagesiai nutraukia gaisro gesinim , jei j darbo laikas pasibaigia.

Buvo laikai, kada buvo visai kitaip. Žmones taip juto savo ypating vert , kad neleido vartoti joki metod , kurie juos bent iš tolo prilygt daiktams. Aristokratai neleisdavo siuv jams sav s matuoti kaip koki d ž ar spint . Jiems drabužius tur jo si ti iš akies. Dabar ši nuomon apie žmogaus ypating vert ir garb yra jau visai išnykusi. Dirv šiam žmogaus pažeminimui paruošia techniškasis industrializmas, kuris yra baugi nežmoniškumo mokykla.

Visai nesustojant prie komunizmo siaubing darb , prisiminkime, kad tokiame Vakar Europos kult ringame krašte kaip Vokietija Hitlerio laikais senesnieji žmon s sl p savo metus ir liginiai savo ligas, nes priešingu atveju jie prieglaudose nuo "saldžios arbatos" amžinai užmigdavo. Psichiškai nesveik naikinimas buvo oficialiai pripažintas ir viešai vykdomas. Tam buvo išdirbti projektai ir planai. Iš tikro, jei žmogaus vert tik jo naudingume, tai n ra jokio pagrindo apsieiti kitaip su žmogumi, kaip su mašina, kuri jau sugedusi ir taisyti neapsimoka. Iš praktiškai ir re-

aliai galvojanio žmogaus kitko ir netenka laukti.

Abstrakcij galia

Praktiškasis naudingumo principas, jei jis priimtas visko matu, turi dar ir tolimesni pasak. Pagal šį princip visur stengiamasi žirti tik tai, kas naudinga. Visa kita sistemingai ignoruojama. Miško pirklys, atj s mišk , stebi tik medžio storum , apskaičiuoja jo medien , bet visiškai ignoruoja visa kita: nepagalvos nei apie medžio grož , nei apie j kaip dr gm s palaikytoj , nei kaip apie prieglobst paukš iams. Visa tai bus šalia jo d mesio ir neateis jam galv . Praktiškasis žmogus mato tik tas daikt savybes, kurios jam naudingos, ir tik tas. Tuo b du praktiškasis žmogus, priešingai paplitusiai nuomonei, kaip tik yra didžiausias abstrakcij m g jas, abstrakčiausias galvotojas, kai tuo tarpu filosofas stengiasi suvokti daiktus visoje j pilnumoje.

Blogiausia ia tai, kad nuo daikt prieinama prie žmoni : Fabrikanto nedomina žmogus kaip ypatinga asmenyb su turtingu dvasios pasauliu, bet tik kaip darbo j ga, turinti pagaminti kuo daugiau ir kuo pigiau. Visa tai yra abstrakcij pavyzdžiai, konkre iai tikrovei prilipinta etiket , kuri iškelia tik koki nors vien daikto ypatyb , už kurios daugiau nieko nematoma. Tos li dnos pas kos yra privedusios žmones prie šiurpulingiausi darb : pirmieji krikš ionys su etikete „valstyb s priešai“ buvo m tomi žv rims, deginami ant lauž , o dabar po „liaudies priešo“ ar „bur-

žujaus“ etikete naikinami milio niai žmoni . Ši etike i sejojimas yra giliai leid s šaknis ir m s gyvenim : priseg etiket „krikdemas“, frontininkas“, „tautininkas“, „liaudininkas“ ar pan., mes lengvai pasmerkiame žmones, visai neži r dami, kas po ši etike i slepiasi. Ir didžiosios valstyb s po etikete „trukdytojai tarptautinei taikai“ nenori pripažinti mažosioms tautoms teisi ir suprasti j troškim .

B dinga moderniojo žmogaus etiket , kuri jis prisega visiems daiktams, yra kiekyb vietoje kokyb s. Paveikslus vertina ne pagal j grož , bet pagal sumok t pinig sum , film artist — ne pagal jo talent , bet kiek apie j rašoma laikraš iuose. Apskritai, visk vertina pagal didum , ar aukštum .

Yra tragiška, kad šiokie žmon s tampa dideli taut ministeriais, parlamento nariais ar visuomen s veik jais. Jie tada nemato maž taut ir j reikal .

Patogum kaina

Garbindamas kiekyb , modernusis žmogus yra materialistas. Materializmo dvasi išugdo technika ir pramon . Nuo technikos rengim priklauso visas m s gyvenimas. Mums atrodo, kad be j visai negalima gyventi. M s nor persikelti iš vietos viet , gauti šviesos ar šilumos, susikalb ti su toli esan iais asmenimis, išgirsti muzik ar paži r ti kino patenkinama technikos rengimai. Dažnai užtenka paspausti tik kok mygtuk . D l to technikos prestižas m s akyse pasidaro labai didelis. Dar didesnis šis prestižas t

žmoni akyse, kurie kasdien turi reikalo su milžiniškom mašinom, kurios žia, zvimbia, žvilga ir juda, tarsi kokios gyvos būtybės. Skačiau atsitikim apie negrą, kuris turėjo prižiūrėti didelę dinamą mašiną. Grandioziną mašiną savo milžiniško rato žimui ir žibimui, savo neapsakomą jėgą nepaprastai tūnegr veikusi. Jis pradėjusį garbinti kaip kokį dievą ir, pasiukodamas jam, šoko ratą, leisdamas save sudras-kyti gabalus.

Bet dar didesnį darbą daro mums visi tie daiktai, kuriuos pagamina mašina. Esame apipilti daiktais. Visi langai, gatvės, butai ir sandėliai pilni daiktų. Jie tokie viliojantys, kad mes išeiname iš savęs ir visą savo sielą sutelkiame prieš jį. Visas mūsų gyvenimas yra apkrautas technikos gaminiais. Jie patraukia mus taip, kad pasijuntame visai jų valdomi. Nes moningai mummyse atsiranda sitikinimas, kad, jei kas yra vertingo, tik tai šie gaminiai. Todėl kiekvienas mąginimas rodyti, kad jie nepadaro žmogaus laimingo, mums atrodo visai netikėtinas, nesuprantamas ir staigiai juokingas. Taip modernusis žmogus nes moningai pasidaro materijos garbintojas, užmiršta pats save, ir savo dvasios gyvenimo visai neįjunta.

Dėl viso to moderniojo žmogaus dvasios gyvenimas pasidaro labai skurdus. Visos kilniosios emocijos išnyksta ir jų vieta užima juslingumas. Kartu su tuo ir visas gyvenimas, gamta ir žmonės jam pasidaro be rezonanso, be atgarsio. Neįjausdamas dvasios sąvyje, nepajunta jos netituose. Gyvenimas pasidaro pilkas, be ga-

lo prozaiškas ir beprasmiškas. Tokios padėties žmogus negali pakelti ir jieško išsiblaškyimo.

Išsiblaškyimas jam reikalingas dar ir dėl to, kad nuobodus, temptas ir beprasmis darbas fabrike neduoda jokio pasitenkinimo, bet nepaprastai išvargina. Išvargintas žmogus ieško tokio išsiblaškyimo, kur galėtų pasyviai priimti, kuris erzintų tik jusles, bet nepalietų visai dvasios. Kadangi ir juslės jau atbukusios, tai reikalinga labai stipri jaudikli. Todėl alkoholis, baisūs kriminaliniai filmai ir triukšmingos sporto rungtynės yra tinkamas maistas jų nervams. Todėl kartu su turto didėjimu eina dvasios smukimas. Technikos gaminiai visi standartizuoti, gaminami visiems, neatitinka žmogaus dvasios reikalavimų. Todėl jis jau iasi viduje tušias ir nepatenkintas.

Pesimizmo našta

Todėl pasaka, kad mūsų dienų žmogus nemylia gyvenimo. Tai liudija šimtai vardu tiek literatūroje, tiek filosofijoje, tiek laikraštyuose. Tai atrodo keista. Juk šie dienų paprasto darbininko gyvenimas yra šimtą kartų patogesnis, negu kokio viduramžių kunigaikščio. Jis Amerikoje kiekvienas turi gražų butą su minkštais baldais, šaldytuvu, skalbiamą mašiną, dulkių siurbliu, radijo ir televizijos aparatu, automobiliu garaže ir kinu antrojoje gatvės pusėje. Ar ko geresnio galima norėti? Keistu būdu žmogus vis dėlto nėra patenkintas. Nežiūrint visų patogumų — ir kaip tik dėl jų — gyvenimas nėra lengvas. Visi mitiniai patogumai ir daugelis kitų,

kuriuos komercin propaganda kas dien kala galv visiems, kaip b tinai reikalingus kiekvienam padoriam žmogui, labai brangiai kaštuoja. Už juos tad reikia dirbti kaip botagu varomam su didele skuba ir visiškai išseimiant save. Tod l išeina, kad vadinamasis „augštasis gyvenimo standartas“ duoda visa kita, tik ne laim . Modernusis žmogus nemyli gyvenimo. Tai vaizdžiai matyti ir iš ciniško pasakymo, kad gyvenimas yra „dirty joke“ — nešvarus juokas. Tod l galima sakyti, kad visai nepriklausomai nuo atominio karo baim s ir kit pavoj , kurie m s dien žmogui gresia, b dingasis šio gyvenimo bruožas yra pesimizmas, kaip kad visais laikais, kada gyvenimas sutelktas malonumuose. Izoliuotas kaip sm lio gr delis, be gilesni ryši su kitais žmon mis, gamta ir gamtos K r ju, žmogus nepaj گیا nieko tikrai pamilti, ir tod l negali b ti laimingas.

Pamilti galima tik tai, kas individualu, kas duota tam tikru laiku ir tam tikroje vietoje. Modernioji technika sunaikina visa, kas individualu ir sava. Ji stengiasi visk suuniforminti, žmog paveriant neasmenin mas , nesurišt su laiku ir vieta. Pranc z rašytojas Sant Eksiperi apie amerik i lak nus vienoje Šiaur s Afrikos baz je rašo, kaip jie b riuojasi kaip avys, kaip šaltai jie visk priima, kaip kiekvien akimirksn jie sutinka ir ia likti ir kitur eiti, nes n ra nei vienos vietos, nei žmoni grup s, su kuria jie jaust si susiriš . Jie yra taip nualinti, kad jiems visur vie-

nodai gerai arba blogai, nes jie niekur nesijau ia namie, nieko negali pamilti. Bet nieko n ra labiau pasigail jimo verto, kaip žmogus, kuris nieko negali myl ti, nes meil yra vienintelis kelias savo sielos gelmi atidengim . Kam šis kelias užž l s, tas visada jaus alk ir niekad nebus patenkintas.

Bet modernusis žmogus yra nu-trauk s ryšius ne tik su žmon mis ir gamta, bet ir su pa iu gamtos K r ju - Dievu. Tai jau buvo paskelb s savo metu Nietzsche š kiui „Dievas yra mir s,“ kur dar ir dabar kartoja kaikurie moderniosios dvasios gyn jai. Bet šiam š kiui, kur Nietzsche paleido Šveicarijos kalnuose, dabar prisi-jung aidas — Ir žmogus yra mirties agonijoje. Tarp ši dviej š ki yra tamprus ryšys: negalima žmogaus atitraukti nuo didžiojo, amžinojo gyvyb s Medžio, kad jis neprad t patsai vysti ir nykti, kaip dži sta ir nyksta kiekvienas nuo medžio nukrit s lapas.

Technokratijos perspektyva

Pastaraisiais metais daug kalbama apie tai, kad visas gyvenimo vadovavimas ir jo tvarkymas gali patekti technikos specialist rankas ir kad gali sikurti tai, k vadiname technokratija. Galimas dalykas, kad kažkas panašaus jau ir vyksta. Jei tai vykt , žmogaus atei iai gr st didelis pavojus. Iš tikro, technikos pagrindinis principas yra praktiškasis naudingumas. Kur tai vest , iš dalies jau parodyta. Jei tik praktiškasis naudingumas, o ne viso žmogaus psichologin s b ties gerov yra galutinis tikslas, gali vykti tai,

k angl rašytojas Aldous Huxley aprašo savo knygoje: Naujasis dr sus pasaulis (Brave New World). Technikai reikalingi vertingi žmonės tik virš n se. Daugumai darb geriau tinka idijotai, negu normal s žmon s. Huxley tad ir prileidžia, kad technika suradusi galimyb tokius žmones išauginti tam tikruose inkubatoriuose. Ten, deguonies davim keičiant, galima reguliuoti smegen išsivystym . Duodant mažai deguonies, galima išauginti menkiausio proto žmones. Juos pagal graik alfabeto penkt j raid pavadina „epsilonis“. Ši penktos r šies žmoni uždavinys — atlikti žmoni bendruomen je pa ius nešvariausius darbus. Šie žmon s, ypating chemikal palaikomi, jausis labai patenkinti šiais darbais, bus laimingi ir jais net didžiausios. Gyvendami be susirgimo iki 60 m., jie staiga sugrius per por savai i . Tada jie bus nuvežami specialius namus, kur chemikal švirkštimu bus palai koma j gera nuotaika ir didinamas j sugriuvimo procesas, taip kad jie džiaugdamies baigs savo gyvenim . Truput geresniems darbams bus auginami „deltos“ — pusidiniai, dar geresniems — „gamos“ — ketvirtadalio idiotai, ir geriausiems „betos“ aštuntadalio idiotai. „Alf “ pilnai išsivys iusi žmoni bus auginama labai mažai, tik pagrindini direktori postams.

Ar tai n ra ideali tvarka? Ir k žmogus su sveiku, praktišku protu gal t prieš tai pasakyti? Jei žmon s vadovaujasi tik praktiškuoju naudingumo principu, tai gyvenimas gali eiti ta kryptimi,

kad galutin je išdavoje bus tik „epsilonis“ ir „deltos“.

Jei Huxley knyga yra daugiau satyra, tai daug baisesn sp d daro Orwelio ir lietuviškai išverstoji knyga 1984 Metai. Baisesn sp d ji daro tod l, kad n ra jokios priežasties, kuri sutrukdyt ten aprašyt j utopij vykdyti, žmogui peraukl ti neb tinais reikiama panaudoti biologij , galima paimti žmog , koks jis yra iš prigimties ir j keisti propaganda, teroru ir priespauda. Orwelis pramato aparatus, kuriais bus galima sekti žmog visur, ir tuo pasiekti, kad žmogus darys tik tai, kas jam sakoma. Ir mes žinome, kad yra viet , kur ši Orwelio utopija yra arti vykdymo. Tod l, kaip sako Berdiajevas, dabar yra at j laikai, kada reikia kovoti ne už utopij vykdym , bet prieš j vykdym , nes moderniosios technikos pagalba gali b ti vykdoma net ir neprotingiausia utopija.

Technokratijos pavojai gl di tame, kad vis gyvenim pradeda planuoti ir tvarkyti žmon s — technikai, kurie neturi jokio gilesnio supratimo nei apie pasaul, nei apie žmog , kuriame yra toks netechniškas dalykas, kaip siela. Kai technikai šios savo nekompetencijos nesupranta ir imasi tvarkyti dalykus, apie kuriuos nieko nežino, pas ka gali b ti didžiausia žmonijos nelaim .

Modernioji filosofija

Visa ši moderniojo žmogaus gyvenimo tragik yra savo išraišk radusi modernioje filosofijoje. Viena jos srov vadinasi egzistencializmas, kuriame yra daug

kryp i , bet visoms joms bendra nuotaika, kad moderniajam žmogui nyksta gyvenimo prasm , kad jam gresia pavojus, liekanti tariaimai gyvenaniam, prarasti save ir nusksti neb ties bedugnje. Pagal Heidegger šį gr sm sudaro netikrumas, nenuoširdumas su savimi ir kitais, banali žmoni nuomoni pri mimas, ne sigil linimas save, nenoras žvelgti tikrovei akis. Egzistencializmas neranda iš šios pad ties jokios išei ties ir ragina herojiškai priimti savo likim kelyje visišk išnykim .

Egzistencialistai, nors ir nemato išei ties iš moderniojo žmogaus klystkeli , ta iau jais yra nepatenkinti. Bet yra žmoni , kurie yra patenkinti šia pad timi ir j gina. Šie žmon s suk r ypatingai moderni filosofij , vadinam neopozityvizm , kuris gina modern j žmog su visais jo iškrypimais. Neopozityvizmas duoda moderniajam degraduotam žmogui suraminim ir net pasididžiavim , nes jis yra ne kas kita, kaip vis moderniojo gyvenimo iškrypim loginis pateisinimas. Ši filosofija, prasid jusi Cambridge ir Oxford universitetuose, dabar yra paplitusi visuose anglosaks kraštuose. Kadangi m s jaunoji karta mokosi Amerikos universitetuose, tai mums darosi aišku, kod l m s lietuviškoje studentijoje atsiranda karšt m s dien modernizmo gyn j .

Nelaim s pamoka

Kalbant apie moderni j s lyg gr sm žmogui, nevienam iš m s gali atrodyti, kad visa, kas iki šiol pasakyta, yra kažkas la-

bai nerealu, abstraktu, sugalvota ir paruošta labai subtilioje min i analiz je. Nevienas gal iš m s gal t klausti, kurgi yra ia nupiešto žmogaus „izoliacija didmies tyje“ matoma, kur yra tas ryši suirimas, kuriame atsiskleidžia dvasios tuštumas, gyvenimo nebranginimas ir kiti panaš s reiš kiniai? Tai, k mes matome, yra visai kas kita: matome žmones, kurie ieško darbo ir buto, kurie galvoja ar jau perka namus, automobil , kurie s di baruose ir geria al , rengia iškylas, ži ri televizij , eina kinus ar koncertus, šoka sal se. Štai kas yra tikrov je, o ne m s sumin tos abstrakcijos! Amerikie iai taip gal t sakyti, nes jie n ra dar išgyven to, kai vadinama abstrakcija staiga pasidaro reali ir gyva. Mes tok patyrim turime.

Pas mus ilgai buvo rašoma ir kalbama apie komunizmo baisum , brutalum ir vis žmogišk j savybi praradim . Buvo kalbama ir rašoma, kol visi su tuo apsi pratome, ir visa tai mums prad jo rodytis, kaip abstrakcija arba fantazija, kurios tikrov je visai n ra (Vakaruose daugelis ir dabar taip mano!). Bet tada staiga vien dien , galime sumin ti ir dat — 1940 m. birželio 15 d. Istorija, kaip sako Arnold Toynbee, mus sugrieb už gerkl s: abstrakcija tapo gyva, raudonoji armija žygiavo per sien . Prasid jo rody mas, kuris ir dabar dar t siasi, kad visa, kas buvo kalb ta, buvo tiesa, kad žmoniškumo praradimas n ra abstrakcija ar fantazija, bet baisi realyb ! Jei kas sakyt . kad tie Sovietijoje yra komunistai, kad mes ia esame toli nuo j , tai tokiems turime pasa-

kyti, kad komunizmas prilygsta augščiau moderniojo žmogaus išsivystymui ir kad Vakarų industrinis žmogus yra tikras jo brolis, kuris galutiniame savo išsivystyme gali pasiekti tą patį rezultatą.

Rezistencija prieš moderniąją dvasį

Tačiau pasaulyje yra jėgos, kurios veikia priešingai kryptimi, yra žmoniai, kurie kovoja prieš mūsų laiką nelaimę — žmogaus degradavimą ir gyvenimo sumachaninimą moderniajame pasaulyje. Kad tokie žmoniai yra, rodo jau ir tas faktas, kad šis modernusis technikos sukurtas žmogus ir visas modernusis gyvenimas yra skaudžiausias kritikos objektas. Jei daugelis žmonių pasiduoda moderniojo gyvenimo takoms visai nesmoningai, nes nėra pajėgus jam suprasti, tai yra žmoniai, kurie tai supranta, kurie pajėgia šį gyvenimą srovę stabdyti, išlipti ant kranto ir šį gyvenimą apžvelgti ir vertinti. Šie žmonys tikriausia rezistencijos žodžio prasme yra rezistentai ir jie veikia rezistentinai. Tokie rezistentai yra visuose kraštuose, pradedant Bergsonu, Schweitzeriu, Spengleriu, baigiant Ortega y Gasset, Jaspersu, Toynbee, vairiais bažnytiniais žmonėmis bei rezistentiniais ar kitais vardais vadinamais sąjūdžiais. Jie kovoja už žmogaus pirmenybę prieš daiktą, už dvasinį vertębių primatą prieš medžiagą, už žmogaus asmens vertę ir jo laisvą apsisprendimą, už religines, kultūrines, etines ir estetines vertybes. Jie kovoja už tautų laisvą pasirinkimą tokio gyvenimo būdą, koks

joms patinka, ir už laisvą tvarkyti savo politinį, visuomeninį, socialinį ir kultūrinį gyvenimą pagal savo nuožūrą. Tuobūdų rezistencija yra labai plati ir sudėtinga sąvoka, išsišakojusi įvairias gyvenimo sritis. Joje tarsi kokiame fokuse susikryžiuoja ir susijungia visi mūsų žmogiškieji ir tautiniai siekimai, visos žmogiškosios ir antžmogiškosios vertybės.

Šiaip suprasta rezistencija yra ne tik mūsų žmogiškosios egzistencijos, bet ir mūsų tautos laisvės ir mūsų politinio siekimo pagrindas. Yra savaime aišku, kad Lietuva tik tada atgaus laisvę ir galės kaip valstybė egzistuoti tik tokiajame pasaulyje, kuriame bus nugalėta moderniojo barbarizmo dvasia ir jos vietą užims kriščiūniškasis humanizmas.

Rezistencija yra ir mūsų lietuvių išlaikymo pagrindas. Lietuviai išliksime tiek, kiek pajėgime pasipriešinti visus tautinius ir žmogiškus santykius naikinančiai moderniajai oportunistų dvasiai ir apginti savo tautines vertybes milžiniškoje šios grupės sferoje.

Rezistencija yra ir mūsų tautinės vienybės pagrindas. Išblaškytą po vairius pasaulio kraštus, gyvenančią skirtingose aplinkose, mūsų sielos kasdien pripildo skirtingais turiniais bei pažiūromis, kurios gali sumaišyti mūsų kalbą, kaip prie Babelio bokšto. Bet jei mums yra dar likęs kiek rezistentinės dvasios — pasipriešinti mūsų tautos didžiajai nelaimėi — tai šią dvasią mums visuose yra ta pati, nežinoma (Pabaiga 64 psl.)

Andrius Baltinis, šio straipsnio autorius, yra filosofijos daktaras, kunigas, daug rašęs filosofin m ir visuomenin m problemom. Jo paži ras bent pora sakini sugre- tinome su paži rom dvie- j vokie i rašiusi lem- tingais modernios istori- jos momentais: Oswaldo Spenglerio, vokie i isto- riko, rašiusio po Didžiojo Karo ir pranašavusio va- kar pabaig , ir Romano Guardini, filosofo ir ku- nigo, pranašavusio mo- derniojo pasaulio gal po II Did. Karo.

Pagrindin naujosios kult ros charakteristika bus — pavojus. Pirma b davo tikima, kad kult ra visada k r saugu- m , nugal dama besiver- žian ias gamtos j gas... Šiandien jau kita situ- acija. Istorijos vyks- mas žmog v l nuved pavoj . Š kart pavojus ta iau iškyla pa ioje kult roje. Bandydamas nugal ti sen j pavoj (gamt) žmogus pasidar nauj pavoj Naujasis pavojus išauga iš paties žmogaus darbo, netgi iš jo dvasios k rybos. Tas naujasis pavojus išauga iš j gos elemento.

...Žmogus yra laisvas. Jis gali j g naudoti kaip jis tik nori. Šitoje laisv - je gl di taip pat ir gali- myb s t laisv piktnau- doti, atnešant sunaikini- m ir blog. Kas gali ga- rantuoti žmogaus tinkam j gos naudojim lais-

v s srityje? Niekas. N ra jokios garantijos, kad žmogus savo laisv panaudos g riu. Geriausiai atveju, galima prileisti tai kaip tolimiausi j gali- myb .

...Šitoki tad b du pa- vojai, kurie pasitinka žmogaus laisv , baugiai auga dienos iš dienos. Mokslas ir technologija taip pažabojo gamtos j - gas, kad sunaikinimas, chroniškas ar aštrus ir kiekvienu atveju neišma- tuojamas, dabar jau pasi- daro galimyb . Be perd jimo galima pasakyti, kad yra gimusi nauja istorijos epocha. Dabar ir visad žmogus gyvens ant vis did jan io pavojaus kiekvienu krašto, ir šito- kis gyvenimas paliks ženklus visoje žmogaus b tyje.

... Centrin naujos kul- t ros pastang dal už- ims j gos problema. Jos išsprendimas bus ž tb - tin s reikšm s.

Gamtos laukiniškumas jau seniai buvo žmogaus pažabotas. Gamta klau- so savo pono. Ta iau gamta dar syk prasiver- ž istorijon iš pa i kul- t ros gelmi . Gamta v l kyla toj pat formoj, kuri apvald laukiniškum — j gos formoje.

Romano Guardini.

Laisvai versta iš Mo- derniojo Pasaulio Galas, angl. vertime, pp. 108-111

Faustin je civilizacijo- je, kaip ir kiekvienoje ki- toje, pinigų diktat ra žygiuoja pirmyn, siekda-

ma savo materialin s vir- š n s. Ir tada atsitinka kažkas, k gali suprasti tik tas, kuris yra žvel- g s pinigų esm . Jei toji diktat ra b t daiktin s — palie iamos — prigim- ties, ji egzistuoti am- žiais, bet kadangi ji yra minties forma, ji iš- nyksta tuojau pat kai iki galo išmintyja ekono- min pasaul ir kai tokiu b du nebelieka medžia- gos iš kurios gal t išsi- laikyti toji diktat ra. Ji, siverž paprasto žem- dirbio lauk ir išjudino žem . Jos mintis perkei- t kiekvien amato r š . Šiandien jinai pergalingai prispaudžia pramon , kad sau pavergus produkty- v j savininko, inžinie- rius ir darbininko darb . Mašina su jos žmo- giškaisiais palydovais, tikroji šio šimtme io ka- ralien , atsiduria pavojū- je prieš galingesn j g . Šitai reiškia, kad ir pini- gas jau pasiek pasiseki- m gal ir kad arti jau konfliktas, kuris suteiks Civilizacijai jos galutin form — konfliktas tarp pinigų ir kraujo.

Ateinantis cezarizmas sužlugdys pinigų diktat - ra ir tos diktat ros poli- tin ginkl — demokrati- j . Po ilgo ekonomijos ir jos interes dominavimo k rybinei politinei j gai, politin gyvenimo pus visd to pasirodys esanti stipresnioji.

Oswald Spengler,
Der Untergang des
Abendlandes, angl. ver-
time, p. 506.

Ar suprantame dabartin istorin ritm ?

SVAJON S IR REALYB

JUOZAS MEŠKAUSKAS

Amžiai b gyje lietuvi tautai buvo lemta arba b ti laisvai ir grumtis su daug gausesniais priešais arba pavergtai ir k sti fiziinius ir moralinius skausmus ir persekiojimus. Laisv s laikotarpiais, ta iau, lietuvi tautos geni jus, kaip administracijos taip ir kult ros srityse, pasireikšdavo gana efektingai ir s kmingai, žmoni jos istorija turi tam tikr ritm . T ritm suprasti ir žvelgti stengiasi filosofai, politikai, visuomenininkai ir kiti. M s tautos kunigaikš iai ir valdovai, gerai suprasdami lietuvi tautos geografinį pad t , t žmoni jos ritm suprato ir vertino. Tik šito d ka jie Lietuvos ribas buvo prapl t nuo Baltijos ligi Juod j mari . Deja, gyvenimas kontrastingas. Tokie vair s laikotarpiai buvo neilgi. Gaus s išor s priešai, vadovaujan i j gin ai, nesutarimas ir maro ligos epidemijos lietuvi taut kuo ne mirtinai sužlugdydavo. Taip lietuvi tauta atsidurdavo žiaurioj realyb j. Ir ta realyb buvo tiek žiauri, kad ji taut verte užmiršti visus gražuosius istorijos laikotarpius, palaidoti šviesesn s ateities svajones, sunaikinti minties lakum ir kult rinio pasireiškimo kibirkštis. Žiaurioji realyb prived prie to, kad savo tautos istorij raš me

ne mes patys, bet j mums raš svetimieji, dažniausiai m s kaimynai. Negalime sakyti, kad jie b t neobjektingi, bet ten, kur j istorija pyn si su m s istorija, daugelyje viet jie komentavo savo naudai. Be to, jie raš ne iš pirm j šaltini ir jie daug nesir pino jos objektyvumu, kaip kad mes nesir pinome tolim mums krašt istorija. Lietuvi tautos atbund s geni jus svajojo apie lietuvi tautos didyb , graži jos praeit , ir gal dar gražesn ateit . Po, palyginti, ilgo žiaurios realyb s laikotarpio nušvito išsvajotoji nepriklausomyb . Išaugo rimti

Juozas Meškauskas — vienas žinom j Nepriklausomos Lietuvos ugdytos intelektual kartos atstov — yra medicinos daktaras, Vytauto Didžiojo universiteto profesorius, buv s medicinos fakulteto dekanas, mokslini veikal iš medicinos srities autorius. Visuomenin je veikloje žinomas kaip student ateitinink medik ir gydytoj Gajos korporacij vienas iš organizatori ir steig j , Ateitinink Federacijos Tarybos pirmininkas ir Federacijos Vado pavaduotojas.

Spausdinamas straipsnis originale buvo paskaita, skaityta ikagos Lietuvi Fronto Bi iuli iškyloje 1959 m. birželio m n.

m s pa i istorikai, mokslininkai, visuomenininkai. Tai lietuvi tautos svajoni išsipildymas. Deja, laisv s laikotarpis buvo per trumpas. Išaug m s istorikai, kaip prof. Z. Ivinskis, prof. A. Šapoka, prof. Jakštas, prof. S. Sužied lis ir kiti per trump laik savo mokslinio bagažo surašyti ir perduoti sekantiems nesp jo; užgriuvo v l žiaurioji realyb . Lietuvi tautos k rybinis genijus supan iotas ir svetim j subordinuotas. M s istorija yra klasotojama: ji rašoma sav j , bet diktuojama m s prieš . Ivinskiai, Šapokos, Jakštai, Biržiškos, Braza iai yra šimtme i b gyje lietuvi tautai pasireiškusi dovana. J neišaugins dabartin Lietuva, jie neišaug s užsienyje, nors ir išrim iausi ir gabiausi istorijos ir literat ros tyrin toj . Jie yra lietuvi tautos deimantai. Tai iau mes j ne vertiname. Jei mes juos vertintume ir suprastume dabartin realyb , tai mes juos patalpintume gerose rezidencijose ir prašytume tyrin ti ir rašyti. Istorin ritm pajust, suprast ir pagal j veikti yra ypatingai svarbu. Tai ypa svarbu m s mažai tautai. T ritm sudaro ir diriguoja dažniausiai didesn s j gos ir s - j džiai. Man atrodo, kad t ritm mes ne visuomet pajau iame. Tas nesugeb jimas reiškiasi kaip senoj, taip ir naujoj karto.

ISTORIJOS RITMAS IR EMIGRACIJA

Aš jau min jau, kad t istorin ritm suprato anais amžiais m - s kunigaikš iai, taip pat suprato m s valstybininkai, kurdami nepriklausom Lietuv . vykus gi

pasaulio kataklizmoms, tautai netekus nepriklausomyb s, m s politin s, kult rin s ir mokslin s paj gos buvo išblaškytos po plat j pasaul ir jos nustojo orientacijos, jos liko išmestos iš ritmo, tapo mažai reikšmingomis. Tai iau tautyb , tautin s savyb s n ra atimtos, o pareigos pasidar šimterio-pai didesn s negu buvo. Tod l, kaip senesn s taip ir jaunesn s kartos lietuvi uždavinys yra suorientuoti realyb je. Svarstymas ateitiu, kad ir toli siekian i uždaviniai ne visados yra fantazija. Kiekviena subrendusi bendruomen ar asmenyb turi ži r ti ne tik esam pad t , bet ir tolimus horizontus. Reali perspektyva yra viena iš brandžios asmenyb s ar politin s bendruomen s požymi .

Istorijos ir vyki b gyje m s tauta buvo ir yra blaškoma po visas šalis ir net kontinentus. Lietuvi tautos genijus, negal damas pasireikšti savo tautos r - muose, pasireišk kit taut mokslin se, kult rin se ar politin se sferose. Kei iantis kult rai ir civilizacijai, kei iasi ir vyki mastas bei apimtis. Po trumpo, bet labai gražaus ir k rybingo lietuvi tautai nepriklausomo laikotarpio, už jo v l vergijos laikotarpis. Palyginti, didel lietuvi tautos dalis pasibarst po vis pasaul . M s tauta yra vieno iš m s didži j kaimyn auka, o mes jos nariai esame išblaškyti dideli ir maž taut tarpe. Šiandien yra toks laikotarpis, kad mažas yra ne domus ir nereikšmingas, praktiškai juo nieks nesidomi ir užmiršta. Žodis "didysis" arba "didieji" šiandien vyrauja ne tik politikoj, bet ir sociologijoj, ekono-

mijoj, literat roj ir net filosofijoj.

Kaip mes sav s nevadinsim: pab g liais, tremtiniais ar emigrantais ar dar kaip kitaip, praktiškai mes einame emigranto keliais. Emigracija vienos tautos ar valstyb s yra vienaip, kitos kitaip susir pin . Gyventojais pertekusios tautos yra susir pinusios gyventoj emigracija, nes j yra perteklius. Tokiu atveju tokios tautos n ra per daug susir pinusios emigruojam j nutaut jimu ir j sijungimu nauj visuomen . Patiems emigrantams paprastai nedaug r pi tautyb ir kult r išlaikyti tos tautos, nuo kurios jie atsiskyr . Likusiam tautos kamienui emigruojantieji sudaro palengv jim ekonomiškai, o kult r iškai tautos kamienas nuo to paprastai nenuken ia. Toki taut emigrantams, jei ir pavyksta sudaryti savo kult rinius ir ekonominius židinius, jie tarnauja tik laikinam ir lengvesniam emigrant sijungimui nauj visuomen . Tokie emigrantai neturi specifinio uždavinio, politiniam gyvenime n ra sipareigoj , ir nesiruošia paimti politin vair savo rankas. Tokiu atveju tautos kamienas su savo emigrantais laikinai palaiko kult rinius ar ekonominius ryšius, v liau, ir palyginti greit, tie ryšiai silpn ja ir pagaliau nutr ksta, lieka tik sentimentas ir prisiminimai.

Maž taut normali emigracija yra kiek skirtinga, j uždaviniai ir r pes iai taip pat skirtingi, nes maža tauta dažniausiai yra sunkesn se s lygose, negu didel ir savo visokia egzistencija daugiau susir pinusi, daugiau sielojasi, daugiau pastang deda savo tau-

tie ius prie savo tautos kamieno išlaikyti. Ta iau praktiškai ir mažos tautos emigrantai eina beveik tuo pa iu keliu, kaip ir didesn s tautos, tik gal skirtingesne sparta. Emigranto kelius nulemia ne tiek "emigracijos", bet ir "imigracijos" faktoriai, t. y. faktoriai, su kuriais jis susiduria naujojoje šalyje.

POLITINES EMIGRACIJOS POB DIS

Mes esame ne prastini s lyg emigrantai. Mes savo t vyn palikom gaisruose priešui j okupuojant. M s ir uždaviniai kaip emigrant tod l yra kitoki. Mes turime politinio emigranto vard . Tai reiškia, jog mums r pi ne tik pragyvenimas, bet turi r p ti ir politin s, tautin s ir kult rin s m s tautos problemos. Nors mes esame kitoki s lyg ir kitiems uždaviniams emigrantai, t aiau kaip emigrantai mes einame dideli , vidutini ir maž taut emigrant keliais. Mes gal darome iškrypim ir zigzag iš sen emigrant keli , ta iau kryptis ta pati ir juo toliau, tuo t iškrypim ir zigzag mažiau. Iš vienos pus s tur dami neišvengiam emigrant keli ar v žes, iš kuri sunkiai sekasi išsiveržti, o iš kitos pus s tur dami specifinius emigrant uždavinius, b tent politinius, tautinius ir kult rinius, turime susim styti ir pergaltoti, kaip juos geriau atlikti. Jei mes pripaž stame visuose pasaulio veiksmuose tam tikr tinkslingumo prad , tai tas tikslingumo Valdytojas tur b t neveltui patvark , kad m s emigracijos mas je išsimokslinusi inteligentija sudaro daugum . Iš to sekt , kad reika-

lavimai iš m s yra daug didesni, negu iš beraš i ar mažiau rašting emigrant , atvykusi duonos k s snio ieškoti. Mes neturime teis s nesusiorientuoti ir susipainioti laiko eigoj, vykuiose ir faktoriuose. Mes negalime laiko praleisti, nes kiekviena diena neša naujus vykius, kurie veikia m s nenaudai. Mes turime b ti labai griežti realistai ir labai radikal s, kas lie ia m s susiorientavim ir m s veiksmus.

Turint galvoje emigrant pasi-reiškim ir veikal kult rin j, tautin j ir politin j plotm je emigrantus galima b t suskirstyti 3 grupes. 1. Tuos, kurie, perženg savo t vyn s sien , su ja nieko bendro nebenori tur ti, ir jie tautai pranyksta. 2. Tuos, kurie pradžioje dar bando savo veikla reikš-tis, bet palyginti greit persiorientuoja ir greita sparta integruojasi svetim visuomen . 3 Ir tuos, kurie palieka savo tautos vaikais vis laik kaip savo žo-džiu, taip ir savo veikla.

M s politini emigrant ma-s s nors ir nedidel dalis yra pri-skirtina prie pirmosios grup s. Antrajai priklauso gerokai didesn dalis. Likusioji dalis sudaro m-j grup . Apie pirm j grup kalb ti netenka, nes ji nurašyta. Antroji grup domesn . Su ja daug vargo, darbo, pastang , o rezultatas nedidelis. domiausia tai tre ioji grup . Joje susispiet visi tautos idealistai. Tos grup s žmon s daugiausia sielojasi ir dir-ba. Aš manau, kad šitai grupei ir mes priklausom. Tautos akimis ži rint, šita grup yra vertingiausia. Ta iau su šitos grup s žmo-n mis yra kita b da ir, mano su-pratimu, gana žymi. B tent, šitos

grup s žmon s, pereidami sien nieko neužmiršo ir at j nauj krašt labai mažai k išmoko. Jie dažnai gyvena senais prisimini-mais, senomis doktrinomis, galvo-ja ir visus uždavinius sprendžia senomis kategorijomis. M s ger atmint parodo policinink , karinink , miškinink , gaisrinink ir kitoki organizacij bei klub atk rimas, m s sen politini nesusipratim ir ambicij neuž-miršimas.

REALIZMO STOKA DARBUOSE IR SVARSTYMUOSE

Iš antros pus s m s nesugeb -jim ar maž sugeb jim k nors išmukti demonstruoja m s susi-skaldymas ir kuriami planai. Mes Vlike kelius m nesius svarst me ir riejom s, ar Lietuvos konstitucij Viešpaties vardas turi b ti rašytas ar ne, kai tuo tarpu didel s nekatalikiškos tautos, daugumoje mason valdomos, turi himnus kaip "God save the King". Ir ant dolerio užrašyta "In God we trust". M s inžinieriai, ekonomistai, agronomai daug laiko praleidžia besigin ydami ir planuodami Lietuvos kelius, elektrifikacij , kius ir t. t., kai tuo tarpu mes nežinome, kur tie keliai jau praveisti, nežinome kuriam kaim lokalizacijos ir dydžio, nežinome naujai pastatyt ir stato-m elektronini sto i, j galin-gumo, paties elektrifikacijos tink-lo. Kuriame kius, kai tuo tarpu nežinome, kas tuose kiuose gyvens ir kokios bus t ki apdir-bimo galimyb s. Juk tik paimkim padaryt Antaliept s ežer ar Kauno j r . Ir ežeras ir vadina-moji Kauno j ra iškeldino daug gyventoj . Jie gal bus, ta iau že-

mes ki nebus. Kitose vietose žem s bus, bet gal žmoniai ar žemei dirbti priemoni nebus. Mes galvojame apie mokykl sistem ir j program , kai tuo tarpu labai mažai ir tik nuotrupas žinome apie dabartin . Mes skirstom s mažas politines grupes ir grupeles, kai tuo tarpu dažnai t grupi narys nesugebt atsakyti, kuo skiriasi viena grup nuo kitos. Jos svarsto ir daug laiko praleidžia savo program išdirbimui. Tai gal dar b t tvarkoje, jei tai visa b t daroma akademin j plotm j. Visa b da, kad politin aistra persimeta praktin gyvenim . D l smulkmen , maž teoretini ar taktini skirtum ir ambicij politiniai veik jai dažnai vienas kit paži r ti ir susitaikyti negali. Ir tas dažnai pasitaiko vienos id jos ir vien sieki sen j ir jaunesni j veik j tarpe. Visos šitos beprasmiškos aistros tirpdo m s draugiškum , solidarum ir apskunkina arba net padaro b tinus darbus ir veiksmus negalimais. Esant tokiai situacijai, mes neturime steb tis, kad n ra ankštesnio ryšio tarp m s kiek senesn s kartos veik j ir jaunuomen s. Mes jiems nesuprantami, nedom s, nepatraukl s ir tuo pa iu ne takingi. Jei mes taip ir toliau elgsim s, tai m s darbai, m s kuriami planai ir programos jaunesni j tarpe t s j neras. Man atrodo, kad mes dažnai esame nesveiki svajotojai, nesusiorientuojame laiko pakitimuose ir vykiuose, nebesuprantame realyb s, nebemokame vertinti reali j fakt ir padaryti išvad . Žmogui tokioj b kl j esant medicina turi tikrus gydymo metodus. Iš šalies ia mums joki gydymo metod nie-

kas nepritaikins. Mes turime gydyti patys save ir gydytis radikaliai. Savyje mes turime padaryti perversm , o norint, ir šok . Mano supratimu tas yra b tina ir galima, jei dar pas mus yra pakankamai nuoširdumo ir tauraus tautinio susipratimo ir idealizmo. Tai vykdžius, mes suprastume, kad m s nustatytos Lietuvos konstitucijos, m s nustatyt kinio atk rimo, elektrifikacijos, keli ir kitoki plan mes neparvešim. Jie neturi realaus pagrindo, juos griauna m s realios pad ties ten nežinojimas, dabartin gyvenimo raida m s t vyn je ir pagaliau juos griauna politin ir kin raida Europoje. Mes tur tume pajusti, kad tai darome ži r dami faktus, kurie buvo prieš 1939 metus. Mes su dideliu nirtimu, pyk iu ir nesutarimu 1939 m. darbus dirbame dabar ir gal dar dirbsime eil met , neatsižvelgdami milžiniškus šiame laikotarpyje vykusius pakitimus. Mes tur tume suprasti, kad m s darbas, kok mes ia dirbame, daugelyje atvej toli gražu n ra toks vertingas, kaip kad mes manome, o dažnai net ir beprasmiš, o ta iau nesutarim m s tarpan neša labai daug.

REALIOS VEIKLOS KRITERIJOS

Partijos, grup s ir grupel s bepuosel damos visokius planus ir beruošdamos programas tur t pasistatyti vien klausim : kas tas programos parveš ir jas ten reprezentuos? Klausimas labai jautrus, bet labai aktualus m s veik jams ir aktyvui. Reik t susiorientuoti, kiek lietuvi gr žt , atsiradus galimybei. Nenor iau

b ti pesimistas, bet many iau, kad gr žtan i j procentas b t nedidelis. Statistika tuo klausimu dar negalima, bet pati problema iš m s aki neišleistina. Atrodo, jog ruošiant programas, planus, projektus b t gera save paklausti: ar aš gr šiu Lietuv ir tas programas, planus ir projektus ir vien ar kit politin grup ten atstovausiu? Jei atsakymas b t neigiamas, tai b kime tikri, kad tas darbas dalimi yra nereikalingas, be prasm s, m s tarpe keli s tik nesutarimus. Manau, kad m s visi partiniai, politiniai, socialiniai planai ir programos, d l kuri dažnai mes ia nesusitariame ir pešam s bus, arba jau dabar yra tik istorin s reikšm s, ir gera b t , jei jie atlikt tik sugestij vaidmen v liau dirbantiems. Jei daugelis apsispr st ne gr žti, tas dar neatpalaiduoja nuo darbo. Priešingai, kiekvienas lietuvis sipareigoja darbui. Tautai laisv s atgavimas, lietuvyb s bei lietuviškos kult ros išlaikymas ir saugojimas palieka bekompromisinis. Ta iau prie šit uždavinii vykdymo tuomet reikt eiti kitokiais metodais ir kitokiomis nuotaiomis. Tautos laisvei atkovoti smulkus partinis susiskaldymas nereikalingas ir kenki s. Nuo šito darbo joks lietuvis ir jokia grup n ra atpalaiduota. Jei toki grupi ir pavieni asmen yra, tai tik d l anks iau min t nenormalum . Tautos laisv s kovos fronte, atmetus: visus užkulisius ir j niuansus, panaikinus bei dezinfekavus sen raug , dideli politini nesusipratim negal t b ti. ia ir konkurencija vargu b t galima. Tur t b ti darnus nuoširdumas ir vieningas darbas. Persiorientuodamas situacijoj ir

veikloj, politinis ir kult rinis darbas gauna naujas formas ir b t daug našesnis.

Nepaslaptis, kad politin s partijos, grup s ir s j džiai, neturdami realios baz s politinei veiklai, dalinai met si kult rin veikl .

Iš esm s tas neb t bloga, tačiau tokiu atveju kult rin veikla n ra laisva nuo politini niuans ar tendencij . Tas vargu ar išei na naud kaip kult rinei veiklai, taip ir pa iam veik jui, nes tas siaurina kult ros ir pa io veik jo universalum . Mes tur tume b ti universalaus proto, kaip kad Goethes Faustas ar pats Goethe. Jis, gyvendamas Vokietijoj ir b - damas vokietis, savo veikla buvo kosmopolitas ir save vadino pasaulio pilie iu. Mes gi b dami tikrai pasaulio pilieiais savo galvosena ir veikla dažnai pasirodome siauresni už labai siauros valstyb s pilieius.

Lietuvyb s išlaikymas yra ypatingai svarbus uždavinys. Reikalinga rimt persvarstym ir neabejotinai veiklos metod pakeitimo. Tautini savybi ir individualyb s išlaikymo, o jaunam individe, susidarymas yra s lygojimas visos eil s sud ting pradmen . M s tauta tenai, ir mes ionai ar kur kitur esame veikiami skirting faktori . Mes vieni nuo kit tolstame. Lietuvi tauta yra atsid rusi rus tautos ir aspiracij gilumoje. Ryt taka jai yra stipriausia. Ta iau šiandien n ra 18-tas ar 19-tas šimtmetis, šiandien dien ir nakt per spaud ir oro bangomis id jos sklinda ir pasiekia toliausius kampelius ir daugiau ar mažiau siskverbia žmogaus prot , tad lietuvi tauta n ra visai akiai uždaryta. Šiame krašte mokykla, spauda, ra-

dijas, televizija ir kiti veiksniai mūsų darb lietuvių s išlaikymo klausimu padidina ir jo vaisius sumažina. Mūsų darbas, pastangos ir metodai yra skubiai reikalingi radikali reform . Politinio darbo srityje neveikia, atid liojimas ir stagnacija n ra pateisinama, bet n ra dar taip ir nuostolinga, nes šiuo metu visa politin konsteliacija mums labai nepalanki. Tautiniuose ir kult riniuose baruose neveikia, delsimas ar netinkama veikla kiekvien dien neša didžiausius nuostolius.

VIDIN S REVOLIUCIJOS B TINYB

Nei vieno, nei kito klausimo ia nenoriu smulkiau nagrin ti. Tai atskir pasvarstym temos. Tenor jau mūsų negeroves paži rti iš kito taško. Tie klausimai visiems mums r pi ir arti širdies. Keliu mint , kad kiekvieno individo mintyse ir kiekvienos grup s ar organizacijos veikloj reikalinga revoliucija, mediciniškai tariant, elektrinis ar kitoks šokas. O šokui ar revoliucijai vykus vis u fronto, kur reikia vieningai, o kitur konkuruojant ir lenktniaujant tur tume mestis Lietuvos nepriklausomyb s atstatymo tautin ir kult rin darb . Mums reikia realyb s supratimo ir romantiško idealizmo. Mes negalime pak sti kasdienyb je. Mūsų tauta sunkiais istoriniais laikotarpiais išliko gyva ir gaivalinga d ka romantinio idealizmo. Bet tas romantiškas idealizmas turi b ti sveikas ir atremtas sveikai suprast ir vertint realyb . Iš j s veid ir nusiteikim , iš j s šios dienos sueigos ir programos

aš matau, kad j s to romantinio idealizmo turite. Jis turi b ti nuolat žadinamas ir puosel jamas, k j s gerai suprantate. J s dainos, laužas ir nuotaikos mus visus mintimis nukelia t vyn , Nemuno pakrantes. Link iau, kad j s t romantišk idealizm atremtum te gerai suprast ir sveikai vertint realyb . Nor iau, kad mano si loma revoliucija vykt j suose pirmiausia, nes, mano supratimu, j s tam esate paj g s, kaip individai ir kaip grup . Vidinio persiorientavimo ar revoliucijos mes visi lietuviiai ir visos grup s esame reikalingi, taciau aš manau, kad t padaryti ne visi yra paj g s. Dar kart noriu pabr žti, kad mano si loma vidinio persiorientavimo revoliucija tai n ra si lomas vienos ar kitos grup s likvidavimas, bet tai yra s lyga naujam darbui ir k rybai. Kas pirmas tai sugeb s ir padarys — bus vadovu ar vadovais, o kurie nuo to atsiliks, bus tik sek jais. Tad b kit pirmieji.

LAISV AUKOJO:

Dr. K. Ambrozaitis \$10.00, J. Lieponis \$8.00, prel. F. Juras, V. Baronas (Venecuela) po \$7.00, S. Dargis \$6.00, dr. I. Kurait , V. Stulpinas po \$5.00, dr. J. Kižys, dr. V. Majauskas, K. Rai nas, dr. J. Skrinska po \$4.00, V. Rygertas, V. Ramonas, po \$3.00, V. yvas, S. Laniauskas, B. Prapuolenis, dr. J. Reinsys po \$2.00, L. Barauskas, kun. J. Grigonis, J. Keršys, V. Ma ys, A. Masaitis ir V. Petrulis po \$1.00.

Mieliems žurnalo r m jams nuoširdžiai d koja

Laisv leid jai

Vakar Europos socializmas: ŽLUGIMAS AR ATSINAUJINIMAS?

Apie Vak. Vokietijos pasikeitus socializm rašo Vincas Natkus

Pranc zijos socializm apžvelgia Ri ardas Ba kis

NAUJAS SOCIALIZMO VEIDAS VAKAR VOKIETJOJE

Vakar Vokietijos socialdemokrat (SPD) suvažiavimas 1959 m. lapkr. 13-15 d. Bad Godesberge, be abejo bus istorinis: jis nugriov tiltus partijos marksistiškon praitin ir nauj ja programa galutinai stojo demokratinio socializmo keli . Pagrindinis programos autorius yra Willi Eichler, 64 met partijos vadovyb s narys, pasižym j s publicistas. Programa priimta didžiule dauguma: 340 bals prieš 16.

Bad Godesbergo programa socializm vadina demokratiniu, tuo pabr ždama priešingyb komunistiniam (marksistiniam) socializmui, kuris remias Markso nustatytomis dogmomis: dialektiniu materializmu, klasi kova ir kova prieš religij . Jas visas Bad Godesbergo suvažiavimas atmet , tuo atsisakydamas marksistinio socializmo turinio, ta iau palikdamas prie marksistinio metodo: socialin s kritikos.

Atsisakyta istorinio materializmo * Pabr žtas socializmo ryšys su krikšč ionybe * Laisvos, ne planuotos rinkos ekonomija * Ta iau pasisakoma už stambaus kio kontrol

Programos pradžioje skaitome: „Socialistai siekia tokios visuomen s, kurioje atskiras žmogus gal t savo gyvenim tvarkyti laisvai, bet kartu ir atsakingai visumai ir kur jis, bendruomen j su kitais.: gal t politiškai, kiškai ir kult riškai formuoti savo visuo-

menin buit.” — šia žangos mintimi atsiribojama nuo liberalizmo, kuris paprastai akcentuoja tik individo laisves ir teises, ir pabr žiama atsakomyb bendruomenei. Su bendruomen s ir visumos id j išk limu, galimas dalykas, norima priart ti prie tradicini

S O C I A L I Z M A S

vienas iš didžiųjų XIX - XX amžiaus idėjinių ir politinių sąjūdžių, savo laiku užsimojusių iš pagrindų pakeisti žmogų ir visuomenę; ir ne tik juos, bet, galima sakyti, paįvisat ir jos egzistenciją. Paskutiniuose laikuose daug ir vairiuose kraštuose girdime apie socializmo krizę, išsekimą, žlugimą, kur tačiau patys socialistai nevisur pripažįsta. Verta tad pažvelgti, kas paįvais paskutiniaįs metais atsitiko vadovaujantiems socialistų judėjimams: Vokietijoje, kur įsiaišgim Markso takoje, ir Prancųzijoje, kur įsįs vystę si ne vien marksistiniai idėjį vadovaujamas. Klausimas: ar socializmas šiandien gyvas kaip idį ja, ar tik kaip partija? Ar socialistų partijų sprendimai svarbųs šiandienos komunizmo ir demokratijos konfliktų — diktuojami senų ideologinių socializmo versmų, ar atrandami šalia jų?

Apie vokiškų socializmų rašo Vincas Natkus, Vokietijoje gyvenęs liuanistas, Europos LF biuletenio redaktorius. Prancųz socializmo apžvalgos autorium yra Riardas Bakis, rengęs politinių mokslų doktoratų, mųs bendradarbis Paryžiuje.

kriškų ionybųs socialiniųs doktrinos pažiūrų. Juo labiau, kad netrukus visai aiškiai pasisakoma, jog demokratinis socializmas yra išaugęs iš kriškų ioniškosios etikos, humanizmo ir klasiniųs filosofijos. Ne žodžio apie materializm! Socializmo ištakose kriškų ionybų pirmoje vietoje! Toliau konstatuojama (prieš laicistiniųs valstybųs principus!), kad demokratinis socializmas nėra abejingas pasaulžiūrai ir religiniams tiesoms, tačiau įsįs neskelbiųs kokių nors galutinių tiesų, nes ne partija ir ne valstybųs galinti apspręsti jų turinį. Tai paliekama atskiro žmogaus apsisprendimo sričiai. Vadinasi, atmetama totalistiniųs valstybiųs praktika primesti piliečiams prievarta valdančios partijos pasaulžiūrų. „Valstybe yra pareigota garantuoti tik jimo ir sąžinįs laisvų“, sakoma programoje. „Socializmas nėra joks religijos pakaitalas. Socialdemokratų partija vertina bažnytines institucijas ir religines bendruomenes. Ji yra už jų teisinį apsaugų, jų ypa-

tingų misijų ir jų savarankumų”. — Religija ir bažnyčios aiškiai vertinamos pozityviai, pasisakoma už religinių bendruomenų teisinglobę ir nepriklausomybę nuo valstybųs. Tai tikra revoliucija tradicinę socializmo pažiūręse! Nenuostabu, kad šių programųs skyrių balsuojant opozicija buvo didžiausia — 52 balsai prieš.

Atsisakydami prievartauti piliečių sąžines, vokiečių socialistai didžiūojas esą „dviasios laisvųs partija“, kurioj gali sutilpti „vairi tik jimo ir mąstymo krypį žmonųs“. Tai aiškųs žingsnis nuo europinio tipo pasaulžiūrų rinių partijų artn prie amerikinių tipo partijos, kur, žinia, sutelpa vairi pasaulžiūrų žmonųs. Iki šių Vokietijos socialdemokratų partijų buvo daugiausia religini indiferentų ar ateizmui artimų žmonių. Jei partija su teisine religini ir pasaulžiūrų rini grupi apsauga susies ir reali materialin paramųs joms (mokykloms ir kitoms institucijoms), tai ji patrauks tikinčiųjų dmes ir gal t

tapti rimtesne konkurentė Krikščionių Demokratų Unijai (CDU). Vis dėlto anie 53 balsai prieš pozityvų religijos vertinimą programoje negalės likti be atgarsio tikinčiųjų balsuotojų masėje. Juo labiau, kad viešojoje opinijoje ir toliau vokiečių socialistų laiko „bedievių partija. Dar reikės laiko, kol SPD „sukriščių jimas“ tikins tikinčiuosius. CDU žmonės SPD krikščionybą laiko taktine, todėl Adenaueris suskubo paskelbti: „SPD ponai paliko tiepatys!“

Nuolatinis socializmo uždavinys esą iškovoti laisvę ir teisingumą, juos išlaikyti ir būti jų vertais“. Senasis socializmas daugiau akcentavo teisingumą, nei laisvę. šiuo socialines neteisybes, jį dažnai net pamiršdavo demokratinius principus, ypač kuo srityje, kur be atodairos norėta žengti nusavinimo ir valstybinimo linkme. Vokiečių socialdemokratams, matyt, pasimokė iš komunistinio socializmo nesėkmių, kuriose laisvę principą paskelbė pirmą kartą veiksmu. „Laisvę pasirinkti prekes, laisvę pasirinkti darbo vietą ir laisvę pramonininko iniciatyvai bei laisvę lenktyniauti yra svarbūs elementai laisvojo kuo politikos. Darbininkų ir darbdavių organizacijų autonomija, su-

darant sutartis dėl tarifų, yra esminiai sudedamoji laisvos santvarkos dalis. Totalinis prievartas kuo laisvę sunaikina. Dėl to SPD pasisako už laisvą rinką, kurioje tikrai visada viešpatauja lenktynininkas. Tačiau kur rinkas užvaldo atskiri asmenys ar grupės, ten reikia griežti vairuoti priemonių, kad laisvę kuo išlaikytų. Lenktyniauti kuo tiek, kiek galima — planuoti tiek, kiek reikalinga“. — Daugumas Europos socialistinė partija (išskyrus Skandinavijos socialistus) iki šiol planingajam kuo teikiama pirmenybę prieš laisvą. Taip elgiasi iki šiol ir Vokietijos socialistai. Dabar pirmą kartą — laisvas lenktyniavimas, kiek tik galima, planavimas tik tiek, kiek jis būtina reikalingas. Tokiu būdu SPD perima vad. kapitalistinio kuo principus, pasisakydama tik už stambiosios pramonės valstybinę kontrolę. Nekontroliuojamas stambusis kuo dar s lemiamas tokos valstybei ir politikai tiek, kad jis net užturpuos valstybinę galią. Tai nesuderinama su demokratijos ir teisingumo dėsniais. „Todėl stambiojo kuo galybės apribojimas yra pagrindinis laisvos kuo politikos uždavinys“, rašoma programoje. „Valstybė ir visuomenė negali tapti grobiu galingo intereso grupė.“

Socializacija kaip principas atmetama * Išlaikomas marksistinis kritikos metodas: kas jis toks? * Ne klasės, bet tautos partija

Dar 1952 m. Dortmundo programoje vokiečių socialistai reikalavo „pagrindini medžiagų industrijos“ (anglies ir kit.) socializa-

cijos. Naujojoje programoje apie socialinę nuosavybę (Gemeineigentum) kalbama tik kaip apie vieną formą kuo viešai kontroliuo-

ti. „Šiandien pagrindin problema yra: kin galyb . Ten, kur sveika kine santvarka negali b ti garantuojama kitomis priemonis, yra tikslinga ir b tina vesti socialin nuosavyb “. Vadinas, socializacija tik b dos atveju. Apie principin socializacij tam tikrose kio šakose, kaip kad Dortmund do programoj, visai nekalbama. Socializacijos kaip principo vokiei socialist programoj daugiau neb ra. Tie, kurie nusivyl neplaningu kapitalistini krašt (ypa Amerikos) kiu, nesusp jan iu sovietus prisivyti technike pažanga (satelitai ir raketos!), daro SPD programai priekaišt , kad nuo planingo kio princip per greit nusigr žta ir be reikalo oportunistiškai pasinešta kapitalistinio kio linkme.

Bent marksistin metod vokiei socialistai dar išlaiko aštoka socialin s pad ties kritika. „Pajamos ir turtas yra iki šiol neteisingai paskirstyti. Tai yra iš esm s rezultatas tokios kio politikos, kuri sudaro s lygas pajamoms ir turtui susikoncentruoti nedaugelyje rank , skriausdama betur ius... sp jan iu ženklum s gyvenamuju laiku reikia laikyti tai, kad privatus privilegijuot sluogsni liuksusinis gyvenimas ple iasi neribotai, o svarb s bendruomeniniai reikalai, vis pirma mokslas, tyrin jimai ir aukl jimas, apleidžiami tiek, kad jie nesudaro garb s kult ringai tautai...” — Galimas dalykas, kad ia turima tiesos.

Marksistin s kritikos žymu ir toj programos daly, kur kalbama apie darbinink bendrininkavimo teises (Mitbestimmungsrecht) - mon se. „Darbininkai ir tarnautojai, kurie lemian iai prisideda prie kin s gamybos, yra iki šiol at-

PAGRINDINES SOZIALIZMO VERTYB S

(pagal nauj j vokie i socialist program)

Socialistai siekia visuomen s, kurioje kiekvienas žmogus gal t laisvai ugdyti savo asmenyb ir dalyvauti žmoniijos politiniame, kiniame ir kult riniame gyvenime kaip pareigingas bendruomen s narys.

Laisv ir teisingumas vienas kit s lygoja, nes žmogaus vert gl di ne tik savo asmeninio atsakingumo siekime, bet ir pripažinime teis s kitiems ugdyti sav asmenyb ir lygiom teis m dalyvauti visuomen s pavidalini me.

Laisv , teisingumas ir solidarumas yra pagrindin s socializmo vertyb s, kylan ios iš tarpusav s pareigos, kuri paeina iš bendruomeninio ryšio.

Demokratinis socializmas, Europoje sišaknij s krikš ioniškoje etikoje, humanizme ir klasikin je filosofijoje, neskelbia joki galutini ties . Šitoki ties skelbimo demokratinis socializmas atsisako ne stokodamas supratimo ar b damas indiferentiškas pasaul žirin ms ar religin ms tiesoms, bet iš pagarbos žmogaus teisei apspr sti savo sitikinimus, kuri negali nustatyti nei politin partija nei valstyb .

Vokietijos Socialdemokrat Partija yra dvasios laisv s partija. Ji yra bendruomen , sudaryta iš vairi sitikinim ir vairias minties kryptis atstovaujan i žmoni . Jos sutarimas remiasi bendromis moralin ms vertyb mis ir tapatiniais politiniais tikslais. Socialdemokrat partija siekia sukurti gyvenimo santvark šit vertybi dvasioje.

(Protokoll, Ausserordentlicher Parteitag Bad Godesberg, 13.-15. Nov. 1959, p. 13).

stumti nuo tikrojo bendrininkavimo. Ta iau demokratija reikalauja darbinink bendrininkavimo visose kio šakose. Darbininkas privalo iš kio valdinio virsti kio pilieiu". Paprastai laikoma didele socialine pažanga, kad Vokietijos darbininkai gavo teis bendrininkauti stambiosios pramonės - monse. Už tai vokie i socialistai ned koja: jie reikalauja t teis praplti.

Iki šiol buvo prasta, kad socialistai save laikyt vis pirma vienos klasės — darbinink partija. Ne tik komunistinis, bet ir senasis demokratinis socializmas tik jo klasi kovos dogma. Toje kovoje tur sianti laim ti pažangiausia klas — proletariatas. Kitos klasės, ypa buržuazija, sunyksian ios, tod l jas neverta kreipti rimtesnio d mesio. Vokietijos socialdemokrat pastangos naujojo programoj atsikreip tik prieš valdan ias klases (turb t stambi j buržuazij), kuri privilegijas pašalinti ir visiems žmon ms atnešti laisv , teisingum ir gerov — esanti socialistinio s j džio prasm . Taigi, kova tik su stambiaisiais kapitalistais, taciau be jokios mitologijos, bdingos marksizmui. Darbininkijos s j dis savo istorine raida tarnav s visos žmonijos išlaisvinimui. „Socialdemokrat partija yra tapusi iš darbinink klasės partijos

tautos partija." Vadinasi, visos tautos klasės (išskyrus išnaudotojus) yra socialist d mesio centre, n viena j nenorima atstumti ar paniekinti. Tokiu b du klasi kovos dogmai atimamas pagrindas, nes nebelieta vietos klasi neapykantai. Visos klases su labai mažomis išimtimis galin ios sutilpti socialdemokrat partijoj, kuri norinti sutelkti visas pažangias visuomenines j gas naujos visuomenės formavimui. Senosios j gos, suk rusios kapitalistin san tvark , programos teigimu, n ra paj gios kovai su komunizmu, nes jos neatsako ši dien žmogaus asmenin s ir politin s laisv s,

kinio saugumo ir socialinio teisingumo reikalavimams. „Tod l pasaulio viltis yra tokia santvarka, kuri atsiremia demokratinio socializmo vertybes, kuri nori sukurti žmogaus vert visuomen , laisv nuo vargo ir baim s, laisv nuo kar ir priespaudos, drauge su visais, kurie yra geros valios..." Reikia manyti, kad šitokios visuomenės formavimui socializmas vokie i tautoje suras daugiau talkinink , nei iki šiol. Tam reikalui daug pad s išsilaisvinimas nuo marksistini dogm . Atrodo, kad ir krikš ioniui nebus ne manoma priklausyti naujos programos SPD, jei toji programa gyvenimo praktikoj bus nuoširdžiai vykdoma.

PRANG ZIJOS SOCIALIST KRYŽKEL

Kada 1958 m. rugpi io m n. 50-tasis Pranc zijos Socialist Partijos (S.F.I.C.) kongresas, vairuojamas Guy Mollet nusprend remti generol de Gaulle ir balsuoti „taip" per referendum , -

vedant V-t j Respublik , naujas istorijos lapas atsivert Pranc zijai ir taip pat pranc z socializmui. Kaip prasta, komunistai tai laik išdavimu, bet š kart jie nebuvo vieni. Balsavimas susprog-

dina kairiojo sparno j gas ir palaidojo projekt jas apjungti plaioje partijoje, angl darbie i stiliu. Jis irgi išprovokavo skilim pa iame partijos viduje ir autonomin s soc partijos sik rim

Ar tautos gelb jimo pretekstu buvo galima atsižad ti savo princip dalyvauti kartu su pasižym jusiais dešiniaisiais (Pinay, Soustelle) vyriausyb je, patronato ir kariuomen s palaikomoje?

Idealai prieš politin praktik * Pasisakymas už demokratij
pakeit partij * Nacionalizmo taka

Ta iau, panašus „nusikaltimas“ n ra pripuolamas, bet logiškas ankstyvesni pozicij atbaigimas. Nesugeb jimas suderinti idealus ir varom politin veikal charakterizuoja socialist partij , kuri jau daugelyje atvej buvo priart jusi prie santyki nutraukimo su Socialist Internacinalu. Prisi mimas vyriausybini atsakomybi — ypa Blumo ir Mollet vyriausyb se — identifikavimasis su IV-t ja Respublika diskreditavo socialist partij ir kenksmingai taigojo socializmo ateit Pranc zijoje.

Tarptautin je plotm je kova prieš totalitarizm ir už išsaugojim demokratin princip buvo pirm ja priežastim neortodoksini pozicij už mimo. Labiausiai iš j pabr žtinomis tenka laikyti Pranc zijos integravimas N.A.T.O. politikos palaikym ir, ypa iai, Guy Mollet vyriausyb s du didelius militaristinius sprendimus: Suez ekspedicija ir dalin pranc z kariuomen s mobilizacija Alžyr išlaikyti. Reik jo tuo atveju ginti Izrael, kuris buvo atsid r s tragiškoje pad tyje ir taip pat sulaikyti Nasserio imperializm , norint išvengti arabiško Muencheno, bet tuo pa iu laiku Suez ekspedi-

cija gyn kapitalo interesus. Reikalinga yra nugal ti Tautin Išsilaisvinimo Front (F.L.N.), kad Afrikos kraštai neatsidurt satelitin R. Europos krašt pad tyje, bet Alžyro karas gina ir stiprias kolonialines pozicijas.

Vidaus politikos poži riu griežtas pasisakymas prieš diktat r socialistus atskyr nuo komunist partijos, kuri liko simboliu revoliucinio socializmo: tai faktas, kuris yra gana reikšmingas socializmo istorijai Pranc zijoje. Iš vienos pus s socialistai neteko dinamiškiausi element , iš kitos pus s pranc z individualistin dvasia neleido socialist partijai — nei kuriai kitai — sudaryti nuosekli parlamentarin daugum IV-tosios Respublikos metu, pagaliau vesti ryški politik . Socialist partija der josi ir susikompromitavo. Be to, vairios socialin s realizacijos nuo 1946 met buvo daugiau sindikat spaudimo pas ka, kaip socialist partijos iniciatyva ir planavimo bandymai, kurie niekuomet nebuvo priversti ligi galo, nepaj g užkirsti infliacijai kelio, nei valstyb sustabdyti nuo bankroto.

Prieš penkiolika m nesi laikydama, kad pagrindin s laisv s yra

apsaugotos Pranc zijoje, socialist partija susigrieb ir per jo opozicijom Ji tvirtai pasisak už Vieningos Europos k rim ir prieš Atlanto taut susiskaldym ; prieš militarin politik Alžyre ir už paliaub ir laisv rinkim reikalingum ; už ekspansijos ieškojim bei žmonib vio gerinim , ir prieš ekonomin politik , remiam turting j pasitik jimu; už demokratin konstitucijos taikym . Deja, pasyvas vis d lto lieka sunkus, ir programa nepakankama bei neryški. Kairiame sparne galingos komunist partijos buvimas ir individualistin pranc z dvasia pateisina, bet neišaiškina socialist

partinio silpnumo. Id j ir akcijos nesutaikomumas turi daug gilesn ir rimtesn priežast : ji gl di doktrinaliniame neapsisprendime, jei ne doktrinos stoke.

Tradicinis socializmas savo amži atgyveno. Jis prarado savo prasm , veik s kapitalizm , kuris j absorbavo. Bet ateitin tegali b ti tik socialistin , laisv s ir žmonib broliškumo požiriu. Žmogus ne vien duona gyvena, ir šalia religini sitikinim , svarbu žmogui ir jaunimui, kuris lemia ateit , sugr žinti tik jim žmogaus likim ir žmoniškumo progres — blogiausiu atveju, kaip reakcij prieš komunistin ideologij .

ATEITININKUOS AUKSINIS JUBIL JUS

Ateitininkija šiemet šven ia savo penkiasdešimties met jubil j . Sulaukusi tokio amžiaus, ji savaime jau yra rodžiusi ir pateisinusi savo egzistencijos b tinum . Praeitasis gyvenimo kelias nebuvo lengvas, o kai kuriais laikotarpiais veiklos s lygos buvo ir nepaprastai sunkios. Ta iau kaip tik tokiais sunkiais laikotarpiais ateitininkai parodydavo didžiausi kovos dvasi , susipratim ir net heroizm .

Savo organizavimosi pradžioje ateitininkai pasirod tvirtai ištikimi katalikiškumo ir lietuviškumo principams kovoje prieš to meto liberalistines id - jas. Kai reik jo iškovoti Lietuvai laisv , ateitininkai buvo pirmieji, nepab g sud ti kraujo auk . Idealizmas neužgeso ir nepriklausomy s laikais. Nepasiduodami oportunistui, kiekvienoje gyvenimo srityje ateitininkai yra neš didel savo duokl . Kova ir rezistencija prieš naujas okupacijas iš ateitinink v l pareikalavo nauj auk ir dar didesn s karžygiškumo dvasios.

Auksinis jubil jus užtinka ateitininkus pavergtus savajame krašte ir išsklaidytus po vis pasaul . Ir vieniems ir kitiems šis naujasis bandym laikotarpis n ra lengvesnis negu pra ju-

sieji. T vyn je likusiems tenka vis dar kovoti prieš moralin ir fizin okupant priespaud . Ta iau j karžygiškumu ir principingumu netenka abejoti. Laisvojo pasaulio ateitininkams, kaip ir visiems lietuviams, graso pavojai ir pagundos užmiršti savo idealus ir pasiduoti gero gyvenimo apsvaigimui.

Jubii jaus proga ateitinink veikloje jau imas didelis gyvumas. Norima netik jubil jinius metus iškilmingai atšv sti, bet stengtis suprasti gyvenamojo meto pavojus ir ryžtis naujiems uždaviniams. Didžiausias jubil jini met vykis — Šeštasis Ateitinink Kongresas, kuris vyks š. m. rugs jo 2-4 dienomis, Chicagoje, — savo š kiu „Ištikimyb Kristui, ištikimyb lietuvi tautai!“ tur t ryškiai nurodyti kelius, kuriais reik t eiti šiais bandym laikais.

Kongresas žada sutraukti kelis t kstantius ateitinink iš viso laisvojo pasaulio. Savo programos vairumu — aktualiomis paskaitomis, atskirais s - jung pos džiais, akademinė dalimi, iškilmingomis pamaldomis ir koncertais — jis žada b ti dinamiškas ir skatinantis. Reikia tik palink ti, kad to dinamiškumo užtekt ir sekantiems penkiasdešim ia met .

ISTORIJA IR PROBLEMS

Neaiškumas, susidar s d l dažnai vartojamo „liberalaus kataliko“ termino, kyla iš istorini vyki raidos ir iš netinkamo paties žodžio „liberalas“ vartojimo teologin je, politin je ir socialin je srityje. Ne visos to žodžio reikšm s, mat yra tos pa ios kategorijos. Kardinolas Newman vargiai gal t b ti laikomas konservatyviu teologu. Savo laiku kai kas net galvojo, kad jo raštai buv šv. Pijaus X pasmerkti prieš modernizm nukreiptoje enciklikoje Pascendi Dominici Gregis. Neži rint to, savo veikale Apologia Newmanas (žymus angl kardinolas. Red.) pasakoja, kad jo intelektualinis gyvenimas charakterizuotinas kaip ilga kova prieš liberalizm . Panašiai kardinolas Billot (pranc zas, j zuitas, atsisak s kardinolyst s 1927 m. Red.) yra laikomas geru, savitu, liberaliu teologu. Ta iau tas pats Billot yra paraš s knygel , pavadint Liberalizmas — š toniškas socialinio klausimo sprend jas. Jis taip pat simpatizavo ir giliai anti-liberaliai nacionalistinei pranc z Action française (monarchistiniam pranc z s j džiui, kuris nacionalistiniais sumetimais r m kataliky b, bet buvo ateistinis. 1926 m. buvo popiežiaus pasmerktas).

Iš kur šis neaiškumas ir atrod s prieštaravimas? Viena priežastis paaiški perskai ius kardinolo Billot veikal l. Spekuliatyvinu teologo metodu jis liberalizmui priskiria tam tikrus principus ir iš j daro eil „b tina išplaukian i“ išvad . Tokiu b du Billot sukuria iškamš , pavadint „liberalizmu“,

Pokario metais m s žurnaluose katalikiškiosios visuomen s vidin dinamika labiausiai buvo nagrin jama politinio pasiskirstymo, politin s teorijos, psichologini tip ir temperament atžvilgiu. Labai retai kada, jei iš viso, buvo bandoma katalikiškiosios visuomen s s rang paegzaminuoti kaip atašvait Bažny ios vidin s dinamikos. Toki Bažny ios j g , kuri tampoje formuluojasi Bažny ios sprendimai ir kryptis, studij patiekia amerikietis Thomas P. Neill. Analizuodamas Bažny ios istorij , Neill randa dvi pagrindines j gas, kurias atstovauja du kataliko tipus, konservatyvusis ir progresyvusis — liberalusis. Tie tipai yra universal s: nei tautiniai nei laiko skirtumai esm je j nepakei ia. Profesorius Neill studija tinka tod l ir lietuviškiosios Bažny ios bendruomen s visuomeninei raidai pasiaiškinti. Skaitytojas pats sitikins kiek ši studija neša naujo lietuviškiosios visuomen s s rangos ir sand rio svarstym .

Autorius yra katalikiško St. Louis universiteto, St. Louis, Missouri, istorijos profesorius, intelektualin s istorijos specialistas, žinomas savo katalikiškuoju „liberalizmu“. Jis yra paraš s Makers of the Modern Mind (1948) ir The Rise and Decline of Liberalism (1953). Spausdinamas straipsnis buvo pasirod s Theology Digest žurnale (1959 bal. m n., VII t., 2-am numery). Originale str. buvo pavadintas „The anomaly of the liberal Catholic.“ Straipsn išvert Agn Kižien .

kuri jis v liau ir ardo. Teoretiskai Billot argumentas yra stiprus, ta iau neatitink s tikrenybei, nes patys liberalai toki išvad nebuvo pasidar , kokias jiem Billot priskyr . Panašiu b du Newmanas charakterizavo liberalizm kaip skelbiant protinio pažinimo vartojim tose srityse, kuriose d l j esm s protinis pažinimas yra bej gis. Ta iau toks liberalizmo apibr žimas aiškiai netinka Adam Smith veikalui Wealth of Nations. Panašiai liberalizm buvo užpuol ir tokie teologijon palink mintytojai, kaip Juan Donoso Cortes. Taip darydami jie elg si panašiai kaip Marksas, kuris pasmerk kapitalizm ne tiek d l jo sukurtos realyb s, kiek už principus, kuriuos Marksas laik už t realyb atsakingais. Taip ir liberalizmas niekad nebuvo pasidar s tuo, kuo j laik Billot ar Donoso. Newmano liberalizmui duota reikšm taip pat yra per siaura.

Bažny ia ir Revoliucija

Antr j nesusipratim d l „liberalaus kataliko’ 's vokos paaiškina savotiška Bažny ios pad tis moderniajame pasaulyje. Iš tos pad ties Bažny ia atrod išsivaduojanti jau pereitajam šimtmeti, tod l visa tai reikia ži r ti iš istorin s perspektyvos.

Pirmieji krikš ionys buvo nat - ral s revoliucionieriai, kadangi jie siek gyvendinti didžiausio istorijos Revoliucionieriaus moksl . Jie siek pakeisti visuomen , ja patobulinant kaip Dievo minties atitikmen . Bažny ios vadai Viduriniais Amžiais buvo „liberal s“: jie buvo ir naujovi pradininkai ir taik si prie naujais išradimais besikei ian io pasaulio. Viudramži mokslininkai ne tiktai išsaugojo

krikš ionyb s palikim , bet ir prapl t mokslo akira ius. Taip tad šv. Tomas trauk krikš ionišk j moksl Aristotel , savo laiku uždraust skaityti. Taip krikš ioni mokslininkai inkorporavo ir musulmon mokslo laim jimus.

Naujausiais laikais ta iau krikšioni mokslininkai prado iniciatyv . Tai vyko prasid jus Renesanso, Reformacijos, Apšvietos srov ms, kurias prad jo ir kurioms vadovavo žmon s, nusistat prieš esam socialin tvark , kurios dalimi buvo ir organizuota Katalik Bažny ia. (Kaip ši iniciatyva buvo katalik mintytoj prarasta, dar ir dabar n ra ištirta, bet kad taip vyko, yra aišku). To pas koje katalikai mintytojai m laikyti žalinga kiekvien naujodariškumo pastang . Iš to išsivyst vadinama „minties tvirtov s“ paži ra, nepasitikinti naujenyb mis, labiau vertinanti tyl paklusnum , nei kritišk ieškojim . Galu gale ši minties mokykla m ginti labai netobul dabart prieš, j manymu, gal dar netobulesn galim ateit .

„Normalus“ Krikš ionis

Pakartotinai reikia pabr žti, kad „normalaus“, gero krikš ionies pavertimas konservatorium vertintinas tinkamoje istorin je perspektyvoje. Kas atrodo normalu naujaisiais laikais, yra anomalija ži rint iš Bažny ios istorijos taško. Konservatyvusis nusiteikimas taiau buvo reikalingas: jo nebuvo galima išvengti d l nauj j istorini s j dži priešiškumo Bažnyiai. Tokia pad tis tur jo betgi neigiamos takos vadovaujantiems Bažny ios mintytojams ir administratoriams. Jie persi m nepasitik jimu žmogaus prigimtimi ir labiau linko pabr žti žmogaus nu-

puolim nei jo atpirkim . Dar daugiau, gin su liberalais paskoje tie vadai už m kraštutin pozicij , pasmerkdami bet koki naujov , net ir dujini lemp vedim Romoje.

Dar vienas veiksnys, padar s konservatyvum „normalia” kataliko charakteristika buvo Bažny ios vad senyvas amžius (kaip taisykl , amžius žmog daro konservatyviu). Vyresnio amžiaus vad Bažny ia buvo ir teb ra valdoma per kelis šimtme ius nuo Tridento Konsilijumo laik . Tie žmon s kaip patik tiniai administruoja dideles nuosavybes. J dauguma iki dabartini laik yra kil iš turting ir privilegijuot šeim . Visa tai daro žmog nat raliai konservatyviu.

Nors Bažny ia Naujaisiais Amžiais ir buvo linkusi likti konservatyvia institucija ir nors jos vadovai, apskritai priešinosi liberalioms naujov ms, vis d lto, su kiekviena karta Bažny ia tur jo ir liberal . Misionieriams, pav., daugiau ar mažiau normalu b ti liberaliais, nes jie turi elgtis naujose situacijose, kurios n ra iš anksto nustatytos elgesio formul s. Jie taip pat turi pritaikyti katalik doktrin ir kult toms naujoms situacijoms. Tokiu b du j zuit misionieriai Kinijoje ir Amerikoje buvo „liberal s” kiekviena gera šio žodžio prasme. Šitokie liberalai beveik visada pasidaro tartini konservatyviesiems Bažny ios elementams, kaip tai buvo atsitik j zuit misionieriams Kinijoje. Mažiau pasitur žmon s — skaitlingi, tiesa, bet tokos tur tik vietin je, savoje aplinkoje — taip pat linko liberalum . Taip konservatori baim , kad naujov s neša pavoj patvirtino ne kas kitas, kaip vienas paprastas pranc z klebonas.

Jis suvaidino lemting vaidmen , pagelb damas Pranc z Revoliucijos pradžioje revoliucin luom atstovyb perorganizuoti bendrin seim .

Naujaisiais laikais pasitaik vyskup , kardinol ir popieži , kurie tur t b ti laikomi „liberaliais.” Buvo ir liberali mintytoj ir kritik . Kai kurie iš j , kaip tragiškasis Lamennais, buvo staugus ir išdidus. Jie sukilo, kai Bažny ia nepri m j reform . Bet kiti gi, stengdamiesi paveikti Bažny ios politik , vargo heroiskai ir ištikimai, stengdamiesi paveikti Bažny ios sprendimus nepasitraukiant iš Bažny ios bendruomen s. Daugiau už konservatyviusius katalikus šie liberalai linko pasitik ti Dievu ir žmogui. Jie taip pat mat dididesn istorijos vyksmo vizij . Reikia tik palyginti tok liberal m stytoj , kaip Frédéric Ozanam , su konservatorium Donoso Cortes arba popieži Pij XII su popiežium Pijum IX, norint pamatyti, kad liberal s katalikai yra tiek pat ištikimi Bažny iai, kiek ir konservatoriai, ir kad jie išsiskiria iš konservatyvi j didesniu, pasitik jimu Dievo Apvaizda ir Jo malon s j ga Dievo valios vykdyme.

Reikalinga tampa

Mano nuomone, Bažny iai dabar — faktiskai visada taip yra buv — reikia ir liberal ir konservatori . Abeji turi teis t vaidmen Bažny ios istorijoje. Liberalui tenka pralaužti pirmuosius ledus ir vadovauti, pritaikant Bažny i besikei ian iai visuomenei, kurioje Bažny ia veikia. ia negali b ti jokio susitup jimo, negalima reikalauti Bažny ios susižiedavimo nei su kokia politine visuomene ar santvarka. Bažny ios

paskirtis yra skelbti Dievo žodžiui visiems žmonėms per visus amžius. Konservatyvusis elementas betgi taip pat yra reikalingas, kad skelbiant tik jį būtų galima išvengti per ankstyvo prisitaikymo, taigojančio Bažnyčią aukoti esminius tik jimo dalykus. Modernizmas ir vėliau sekęs enciklikos Humani Generis perspėjimas nurodo pavojus, glaudinčius liberaliųjų sprendimuose, jei tieji nėra konservatyviųjų katalikų peregžaminuojami ir kritikuojami.

Reikia todėl daryti išvadą, kad liberalus katalikas turi teisėtą vaidmenį Bažnyčios gyvenime. Naujaisiais Amžiais tas vaidmuo buvo lyg ir anomalus, pilnas tam tikrų pavojų. Pasiūmus liberalo vaidmenį, katalikas save pastato nepopuliari ir tartin padėtį. Konservatyvieji draugai juo nepasitikimi. Negalima ginčyti, kad liberalus katalikas dabartiniu metu susiduria su tam tikromis problemomis, kurias jis ir jo kritikai turėtų studijuoti objektyviai ir draugiškai.

Praktiškos problemos

Vis pirma liberal katalikas, kaip jau minėjome, daugelis katalikų žiri su tarimu. Susidaro atmosfera, liberal katalikas pastantanti sunki padėtis, kuri taia jis turi priimti kaip normalią. Svarbiausia betgi jis neturi aimanuoti, kaip kai kurie liberalai yra link daryti, ir neturi galvoti, kad visi konservatoriai jau yra bukapročiai viendalyčiai, kad su juo nesutinka.

Antra, liberalus katalikas turi nusibrėžti teisingą liniją tarp autoriteto ir minties laisvės. Tai padaryti nėra lengva. Iš vienos pusės, kaip ištikimas Bažnyčios narys, liberalus katalikas turi pa-

klusti atitinkamai naudojamam Bažnyčios autoritetui. Taia jis neatlieka savo vaidmens, jei atsisako bet kurios minties laisvės tose srityse, kuriose laisvė naudojimas yra tinkamas. Reikia pasakyti, kad autoritetas dažnai būna piktnaudojamas ir jo šaukiamasi kaip pasiteisinimo, norint lengvu būdu išsisukti iš sunkiųjų problemų sprendimų. Visuomet respektuodamas autoritetą todėl liberalus katalikas niekad negali Bažnyčios laikyti tokia kariuomene, kurios nariai turi atsisakyti galvoti. Dalyvavimas Bažnyčios pareigoja ieškoti atsakymų - vairius klausimus, išskiriant tik tas sritis, kuriose Bažnyčia kalba neklaidingai ir tokius atvejus, kai Bažnyčios atstovai veikia pagal jį atitinkamai priklausant autoritetą. Bet ir tokiais atvejais paklusnumas turi būti racionalus, ne aklas.

Trečia, liberaliam katalikui reikia intelektualinio nusižeminimo, Vien tik savą intelektą išstatyti prieš bendrai sutartą nuomonę, kaip tai dar Lamennais pirmoje 19a. pusėje, reiškia stokoti nusižeminimo ir silpninti liberalo konstruktyvų veikimą Bažnyčios istorijoje.

Ketvirta, liberalas turi rizikuoti gyventi su vairiais ir savotiškais bendrais. Taip 19 a. liberalus katalikai pastebėjo sutarimą su daugeliu siūlymų, kuriuos taia dar liberalai, savo tikslu paprastai laikė Bažnyčios nusilpninimą. Prancūzijos kunigai - darbininkai, pav., radosi taip glaudžiai bedirbantys su socialistais ir komunistais, kad bent kai kurie iš jų atrodė tikrai einantys iš vieno su priešų, šis pavojus turi būti traktuojamas, kaip racionaliai pramatyta rizika. Ja liberalus katalikas turi prisiimti, jei

nori atlikti savo vaidmenį Bažnyios gyvenimo istorijoje. Ši rizika sumažėja, kai jis jį žino ir saugoja, kai su nusizeminimu pats sau pripažįsta jog ir jis, palyginus su konservatoriais, neturi tiesos monopolio.

Socialiniai klausiniai

Penkta, liberalus katalikas Amerikoje šiandien susiduria su klausimu, kaip toli bendradarbiauti su „gerbimo liberalizmu“ politikos skelbėjais. Didžiąją nuosavybių valdytojai ir administratoriai iki minimumo yra linkę apriboti valdžios takus socialiniuose ir ekonominiuose reikaluose. Šiai grupei, apamai, priklauso ir konservatyvieji katalikai. Amerikiečiai liberalai, iš kitos pusės, skelbdami, kad valdžia turi garantuoti socialinį apsaugą nuo lopšio iki kursto, priartį prie socializmo. Kur šitame spektre tinka liberalus katalikai? Jie vadovaujasi tam tikrais principais, padedančiais apsispręsti atskirais atvejais. Vienas iš jų yra paramos (subsidijos) principas. Jisai padeda apsispręsti diskutuojant tokius klausimus, kaip valstybinė medicinos apdraudimas, ar valdžios parama privačioms mokykloms. Daug iniciatyvos tačiau lieka žmogiškajai išminiai. Ir kaip tik liberaliam katalikui lemta išnagrinėti vaivias galimybes, iš kurių vienas Bažnyčiai, laikui bėgant, atmeta, kitas gi priima.

Kokios išvados?

Šios problemos diskusijose pritaikoma pateikti keletą išvadinių minčių.

Pirma, kaip istorinio vyksmo interpretatorius istorija yra labiau pateisinusi liberalius nei konser-

vatyviusius katalikus. Taip, pav., Lamennais, Ozonamo, Montalembert skelbtos pažiūros pamažu buvo priimtos, Bažnyčiai valdant Leonui XIII ir jo pasekėjams. Taip tad jį zuit misijonieri Kinijoje nurodytoji kryptis oficialiai Bažnyčiai ios prisiimta XX amžiuje. Žinoma, tai dar nereiškia, kad liberalus katalikai buvo teisūs, si lydami reformas tais laikais, kuriais jie reformų reikalavo. Konservatoriai, tvirtindami, kad naujovės dar nepribrendo laikas, dažnai būna teisingi. Tai yra aišku, kad naujovės niekad nebūtų buvę vestos, jei Bažnyčioje nebūtų buvę liberalų, keliančių naujovių būtinybę, kartais, tiesa, ne visai išmintingai, bet beveik visuomet teisingai. Liberalus katalikai dažniausiai būdavo teisūs, kadangi tiksliai nujausdavo istorinio vyksmo kryptį. Pav., tik liberalus katalikai suprato, kad Prancūzų Revoliucija pakeitė Europos visuomenę ir kad su ta visuomene Bažnyčiai turi rasti naują susipratimą.

Oficialus liberalizmas

Antra, nuo Leono XIII laikų, vengdama būti suplakta su egzistuojančia socialine tvarka ir aiškiai si lydama pakaitas bei reformas, Bažnyčiai rodė tendencijos darytis oficialiai „liberali.“ Pav., Leonas XIII savo Rerum Novarum enciklika (kai kuri katalikų biznierių pavadinta „grynu socializmu“) buvo naujų minčių pradininku darbininkų alg klausimu. Politinėje srityje jisai tapo pionierium savo Raillielment laišku, kuriame prancūzams katalikams patarė būti ištikimiems Trečiajai Respublikai ir verčiau dirbti dėl reformos jos ribose nei ginti Bourbon restauraciją. Liturginėje, te-

ologin je, socialin je ir politin je srityje Popiežius Pijus XII buvo daugiau „liberalus“ kaip konservatyvus. Ši oficiali „liberalumo“ kryptis paskutiniaisiais dešimtmečiais labiau yra jaučiama Romoje ir Amerikoje, nei kitose katalik pasaulio dalyse. Pavyzdžiui, 1919 m. Amerikos vyskup pasisakymas darbinink klausimu buvo laikomas revoliucionierišku, o j paskutiniai pareiškimai rasi problemos reikalais buvo stipriai „liberal“.

Treia, betgi klaidinga Bažnyčia laikyti liberalia ar konservatyvia socialiniuose ar politiniuose klausimuose. Liberalumas ir konservatyvumas yra reliatyvūs sąvokos. Už ką Bažnyčia vienokiu ar kitokiu metu pasisako, priklauso nuo to, kur ji randa teisingumo, nes Bažnyčia interesas yra teisingumas, ne liberalumas ar konservatyvumas.

Doktrina ir aplinkybės

Ketvirta, doktrinos dalykuose Bažnyčia yra ir konservatyvi ir liberali — arba, geriau pasakius, nei vienokia, nei kitokia. Savo istorijoje Bažnyčia yra buvusi kraštutiniškai konservatyvi, kad išsaugot tik jimo turinį; ji taip pat yra buvusi karštai liberali tik jim išvystydama. Tam tikru laiku, priklausomai nuo aplinkybių, tik jimo ties išsaugojimui gali priklausyti pirmenybė prieš teoretinį jo išsirutuliojimą, kaip tai yra vyk po modernizmo pasmerkimo. Bažnyčia gyvenimas taia nra sveikas ir gyvybingas, jei viena iš t tendencijų yra tiek stipri, kad sugniuždo kitą.

Tad ar nereikia daryti išvad, kad Bažnyčia yra reikalingi abeji: liberalūs ir konservatyvūs katalikai? Kiek energijos ir talento

konservatyvieji katalikai išseikvoja taip vadinam „liberalini katalik“ kaltinimui ir tarin jimui, o taip pat kiek savs gailėsio apimti praaimanuoja kai kurie liberalūs katalikai. Paioš Bažnyčia ir tos bendruomenės, kurioje ji randasi, gerovei yra reikalinga didesn vien kitiems tolerancija. Pravartu taip pat prisiminti, kad „liberalizmas“ politikoje ir ekonomijoje nereiškia to pat, k teologijoje, ir kad faktas, kad kardinolai Billot ir Newman pasmerk reiškin. kur jie pavadino liberalizmu, dar nereiškia Rerum Novarum arba 1919 met Amerikos vyskup programos pasmerkimo.

JAUNIMO LITERATŲ ROS KONKURSAS

Akademinis Skautų Sąjūdis, norėdamas paskatinti jaunimą domtis lietuvi literatūra, ugdyti ir ieškoti naujų literatūrų talentų, paskelbė jaunimo literatūrų konkursą. Paskirtos 3 premijos po 150 dol. kiekviena už prozą, poeziją k rinius ir už proziną rašinį. Prozos k rinyje gali būti apysaka, novelė ar kitas prozos veikalas, priklausantis grožinei literatūrai. Netrumpesnis kaip 2000 ir neilgesnis kaip 8000 žodžių. Poezijos k rinyje gali būti eilėraštis, j grupė, poema. Netrumpesnis 200 ir neilgesnis 1500 žodžių. Prozinis rašinys turi būti neilgesnis kaip 4000 žodžių ir liei s lietuvi kultūros ar visuomenės pasireiškimo būdu.

Konkurse gali dalyvauti jaunuoliai ligi 30 m. amžiaus. K rini tem pasirinkimas laisvas. Rašiniai pasirašomi slapyvardžiu, o atskirame voke nurodoma autorius pavardė, vardas, adresas ir gimimo data. Raštai siuniamai jūry komisijos sekretoriui R. Kežiui, 130 Hendrix St., Brooklyn 7, N. Y. Raštai gauti po 1960 m. rugsėjo 15 d. nebus vertinami. Jūry komisija: dr. H. Lukaševičius (pirmin.), N. Mazalaitis, Stp. Zobarskas, L. Žitkevičius ir R. Kežys.

AR BUS KATALIKAS AMERIKOS PREZIDENTU?

PASTABOS APIE KATALIKYB IR 1960 M. RINKIMUS

1.

Po 32 met Amerikos prezidentinėje politikoje iš naujo iškilo katalikyb s ir politikos santyki klausimas. Dramatiškai š klausim išprovokavo jaunas 42 met Massachusetts valstijos senatorius John F. Kennedy, veržliai bekovojus gauti demokrat partijos prezidentin nominacij . Toje partijoje John F. Kennedy n ra vienintelis kandidatas. Be jo, (alfabetine tvarka minint, nes taip saugiau nepaklysti. Red.) d l nominacijos regimai varžosi Minnesotose senatorius Hubert H. Humphrey, Texas senatorius ir senato daugumos lyderis Lyndon B. Johnson, Missouri senatorius Stuart Symington ir du kartus prezidentinius rinkimus pralaim j s Adlai Stevenson.

Kennedy kandidat ra yra labiausiai komplikuoata: jis yra vienintelis neprotestantas kandidatas. Žinovai tuojau veda paralel tarp Kennedy ir Alfred Smith, kurio 1928 m. neišrinkimas prezidentus dažnai buvo aiškinamas kaip JAV antikatalikiškumo pasireiškimas. Kas sutrukdyt istorijai pasikartoti? "Visažinis" Gallupo institutas pavasar jant betgi atrado viešosios nuomon s pasikeitim Kennedy naudai. Balandžio m n. duomenimis, Kennedy jau pakartotinai pralenk ne tik savo partijos varžovus, bet ir pat

Nixon . Tai, žinoma, neatspindi tikrojo Nixono svorio šiuo metu, kai Kennedy išsijuos s plūša priešrinkimin j kovoj, o Nixonas s di Washingtone.

2.

JAV dar netur jo kataliko prezidento, nors jos didžiuojasi demokratija, ir visas laisvas pasaulis jas laiko demokratiškomis. Europoje mišri religij valstyb se tik jimas nesudaro didžios problemos rinkim metais. Europos katalikai ir protestantai, nu j atskirais keliais prieš kelet šimtme i , jau iasi stipr s savo vietose ir rodo daugiau pakantos vieni kitiems. Ten pvz. evangelikai liuteronys, o taip pat ir reformatai (kalvinistai) s moningai ar nes moningai palaiko tam tikros r šies premis , jog jie kil iš Katalik Bažny ios (nors pastorius Niemoelleris Vokietijoje ir tebekartoja: "Ver iau Maskva negu Roma").

3.

JAV betgi yra nemaža protestant , pasiduodan i iliuzijai, jog jie krikš ionyb s raidoje yra pirminiai. Tai, žinoma, remiama faktu, jog su retomis išimtimis daugumoj Amerikos valstij protestantai sik r pirmiau nei katalikai. Angl liberalai 18 amžiuje nepripažino pilnai pilietyb s kata-

likams. Tai tur jo takos ir Amerikoj: demokratin ir nacionalistin dvasia palaik neapykant Katalik Bažny iai. Katalikams buvo prikišama, jog jie "pusiau pagonys, pasidav šokiams, r kymui, girtavimui ir nuod mingiems azartiniams lošimams (bingo)"; arba jie "išlik viduramžiški, po popiežiaus ir šlykš i dvasiški padu, atsilikusi kultis, praradusi teises gimim kontrol , skyrbybas, rafi nuotas knygas ir filmus."

Kraštutinio nacionalizmo, nukreipto prieš katalikus, galima užtikti "Nieko nežinani" (know-nothing) partijoje, Ku-klux-klano žygiuose, o dabartiniu laiku ypa POAU (Protestants and Other Americans United for the Separation of Church and State) organizacijos veikloj. Neseniai vakar Virginijos pirmini balsavim kampanijoj buvo paskleista šio pob džio lapeli : "Aš grei iau balsuosiu už negr komunist nei katalik prezidentus"...

4.

Atmetus kraštutini auksaburni š ksnius, šio meto katalik ir protestant nuomon s daugiausiai išsiskiria šiais klausimais:

- 1) Ar leistina gimim kontrol (dirbtinomis priemon mis) ?
- 2) Ar privatin s mokyklos gali b ti remiamos iš valstyb s išdo (pvz. mokini transportacija mokyklon, religijos d stymas ir kt.) ?
- 3) Ar skirtinas JAV atstovas prie Vatikano?

Kennedy antr ir tre i klausim atsako neigiamai, nuramin damas dal protestant ir iššauk damas priekaišt iš dažno kataliko.

Protestantai nor t t sti "gryn" amerikie i kult r , kuri —

j nuomone — yra liberalin , protestantin ir pasaulietin . J nerimastis sietinas su tikru ar tariamu katalik skai iaus augimu ("Štai kod l katalikai nusistat prieš gimim kontrol !"), su katalik mokykl plitimu ir katalikiškos pasaul ži ros taka, kuri ilgainiui gali pakirsti protestant investuot interes dominavim . O katalikai nor t galutinai sigyti pirmaeilio pilie io teises, ko liudininku gal t b ti katalikiško prezidento išrinkimo faktas.

5.

Jei galutin s varžybos vykt tarp kataliko (Kennedy) ir protestanto (Nixono), 40 milijon katalik skai ius sudaryt didžiausi bažnytin bendruomen JAV. Dauguma jos nari remt Kennedy (Redakcija abejoja ši tvirtinim galimybe. Red.). Taciau bendras vairioms protestant sektoms priklaus s skai ius yra ryškiai stipresnis už katalikišk j. Tos sektos nesutaria tarpusavy, bet kai joms tenka kovoti prieš katalikus — jos sudaro vien kn . Kaip apklausin jim duomenys rodo, didel protestant dvasinink dauguma nebalsuos už katalik ("Jis gali daugiau r pintis popiežiaus, ne JAV reikalais"..). Taciau protestant mas s gali tur ti savo nuomon , skirting nuo dvasiški . N ra abejo n s, kad dabartin jaunoji protestant karta yra žymiai tolerantingesn nei senoji. Štai kod l katalik savaitraš iai (America, The Commonweal ir kt.) atvirai kalba apie „protestantin " Amerik , kur daugiropumas pradedama laikyti esmine amerikie i žyme. Tik ar ta pakanta užtenkamos apimties, niekas nežino.

Antanas Musteikis

KULT RINIS GYVENIMAS PAVERGTOJE

LIETUVOJE

(1959 metai)

Dramos teatrai

Vilniaus Valst. Akademinis Dramos Teatras per 1959 metus pastat penkis naujus veikalus: P. Cvirkos sukakiai pamineti pjes jaunimui „Lakštingala“, sukurt B. Lukošiaus pagal P. Cvirkos apsakymus „Lakštingala“, „Vartiklis“, „Paslaptis“ ir „Cukriniai aviniai“ (vienkartinis pastatymas); vengr s dramaturg s Klara Fecher komedij „Mes irgi ne angelai“, režis. R. Juknevi ius. Vilniaus Valst. Akad. Dramos Teatro trup su šiuo veikalu po premjeros gastroliavo Kaune, Panev žy, Ramygaloj, Rokišky, Juodkrant j; Šekspyro tragedij „Hamletas“, režis. J. Rudzinsko; A. Afinogenovo dram „Tolimoji“, r žis. R. Juknevi iaus; V. Limanto dram „Vestuvi maršas“, režis. K. Kymantait s. Veikale vaizduojamas „šiandieninis gyvenimas“ inžinieri - statybinink darbe ir buity. Jis kelia moralines problemas sovietine prasme.

1958 m. Vilniuje buvo steigtas 11 li teatras, ta iau apie jo veikal per 1959 metus neteko užtikti joki žini .

Kauno Valst. Dramos Teatras (anksiausiai buv s Jaunojo Ži rovo Teatras) pastat tris premjeras: Kazio Binkio pjes „Generalin repeticija“, režis. H. Vancevi iaus. Šiam veikalui, kaip rašo Literat ra ir Menas (Nr. 24, 1959), Kauno Dramos Teatras padar „patais s“: užsimojo parodyti ne 6 paveiksl dramatin montaż , kaip savo pjes s žanr formulavo pats Binkis, o tikr „mažoji žmogaus“ tragedij , (ži r. apie tai pla iau straipsnio pabaigoje); ek dramaturgo M. Stehliko komedij „Kaimiška meil“, režis. K. Tumpos. Su šiuo veikalu v liau teatro ko-

lektyvas gastroliavo krašte; N. Hikmeto sovietiskai . filosofinio turinio dram „Keistuolis“, režis. A. Galinio. Veikale gin o formoj aiškinamasi, kuris paprastojo žmogaus gyvenimo kelias išnaudotojiškoje visuomen je yra teisingas. Atsakymas, aišku, jog tai komunizmo kelias.

Kauno dramos teatras met pabaigoje atnaujino tris veikalus: M. Gorkio „Barbarai“, Bomarš „Figaro vestuv s“ ir G. Nikolajevnos „Pirmasis pavasaris“.

Kauno Valst. Muzikinis Teatras (iki šiol vadinosi Kauno Muzikinis Dramos Teatras) tur jo tris naujus pastatymus: satyrin oper „Frank Krak“, sukurt pagal P. Cvirkos to paties vardo roman . Operos autorius yra jaunas kompozitorius Benjaminas Gorbulskis. Libret operai pritaik P. Raš ius ir V. Grivickas. Š veikal kritikas Vyt. Venckus gerokai sukritikavo, drauge pareiškdamas, kad „Frank Krak“ „reikt vertinti kaip naujo tipo muzikini — scenini k rin — satyr , nepretenduojan i didži j oper“ (ži r. Literat ra ir Menas, Nr. 26); J. Grušo pjes „Vedyb sukaktis“, režis. H. Vancevi iaus. Veikale vaizduojama dviej broli — klastingo ir tauraus — nesantaika sovietiskoj santvarkoj; Kalmano operet „Silva“, režis. R. Andriejevo, diriguot J. Indros ir S. Grauzinio.

Kauno Jaunojo Ži rovo Teatras pastat tik veikal — R. Mikalauskait s inscenizacij „Duokit jiems sparnus“, parašyt pagal M. Sluckio knyg „Gerri namai“. Veikalas buvo rež. P. Likšos. Po šio veikalo Jaun. Ži rovo Teatras

buvo sulikviduotas. Jo vieton kurtas Kauno Valst. Dramos Teatras.

Šiauli Dramos Teatre pastatyti keturi nauji veikalai: latvi dramaturgo Gunaro Prieds drama „Nors ir ruduo“, režis. latv s V. Vacumniece. Veikale ypatingai iškeliamas „meil taribiniam žmogui“, ind dramaturgo Ramešo Mechta pjes „Kas kaltas“, režis. K. Tumkevi iaus; L. Šaragodskio ir J. Korbino vodevil „Pavasario sielvartai“, režis. Stasio Paškos; H. Pfeiferio pjes „Žibint švent“, režis. K. Tumkevi iaus. Šios pjes s centre — dviel jaunuoli , japon s ir amerikieio, meil atomin s bombos paliestam mieste. Abu jaunuoliai kovoja ne tik už savo asmenin laisv , bet skelbia kar ir visiems, kurie slepia savo širdyje „krivinas, nesuvestas s skaitas“ (Lit. ir Menas, Nr. 38).

Panev žio Dramos Teatre pastatyti 3 nauji veikalai: Eduardo de Filipino komedija „Mano šeima“, režis. J. Aleksnos; G. Skulskio drama „Tikroji moteris“, r žis. V. Bl džio. Šiame veikale vaizduojamos moters egoistin s klasitingos pastangos išgars ti savo vyro s skaiton; brazil dramaturgo S. Figeiredo pjes „Lap ir vynuog s“ („Ezopas“), režis. J. Miltinis. Šios pjes s veiksmas vyksta antikin je Eladoje, ta iau veikale autorius rodo tendencij „seno siužeto pagrindu spr sti aštrias šiandienines kapitalistinio pasaulio problemas“ (Literat ra ir Menas, Nr. 37).

Klaip dos Dramos Teatre pastatytos 3 premjeros: est dramaturgo E. Vaiguro drama „Dvejos vedybos“, režis. A. Žadeikio; Lope de Vegos pjes „Šoki mokytojas“.

Marijampol s Dramos Teatre 3 nauji pastatymai: V. Adom no 4 v. komedija „Užvis sunkiausia“, režis. St. aikausko, komedija iš kolchozinio gyvenimo; esto A. Lijves pjes „Nauj Met nakt“, režis. St. aikausko. Veikale vaizduojamas „klystan io ir puolan io žmogaus, per kur negali abeingai peržengti sovietinis žmogus, pakilimas“; pranc z dramaturg Skribo ir Leguve komedija „Meil s beieškant“, režis. St. aikausko.

Marijampol s I li teatras sulikviduotas.

Rugs jo m n. Vilniuje gastroliavo garsus Italijos I li teatras „Pikoli di Padreko“, duodamas 7 spektaklius.

Operos — Baletai

Valst. Akademinis Operos ir Baletto Teatras Vilniuje pastat 3 naujas operas ir 3 naujus baletus:

Komp. B. Dvariono oper „Dalia“, J. Mackonio libretu pagal Balio Sruogos stipriai pakeist „Apyaušrio Dali“.

G. Verdi oper „Don Karlos“, pastatyt J. Grybausko, diriguot R. Geniušo. Ši oper teatras pastat tikslu pavaizduoti „kov prieš katalik bažny ios reakcij , prieš inkvizicij , kov už laisv ir pažang“ (Literat ra ir Menas, Nr. 36);

Gruzin kompozitoriaus Vano Gokielio oper vaikams „Raudonkepurait“, diriguot V. Viržonio, režis. V. Grivicko. Ši opera esanti pirma tokio pob džio, sukurta gruzin liaudies dain melodij motyvais;

J. Štrauso balet „Žydrasis Dunojus“, pastatyt V. Grivicko. Baletmeisteris buvo B. Kelbauskas, dirigentas H. Patašinskas;

Est s kompozitor s Lidija Auster balet „Tijna“, sukurt est liaudies šoki ir muzikos atspalviais;

Guodžio m n. pastat balet iš trij balet - miniati r : — Korsakovo „Šecherezada“ Ravelio „Bolero“ ir Weberio „Kvietimas šokiui“. Pastat B. Kelbauskas, dirigavo Ch. Potašinskas.

Birželio m n. Vilniaus Operos ir Baletto Teatre gastroliavo Latvijos Valst. Akademinio Operos ir Baletto artist trup , pademonsruodama latvi liaudies šoki ir balet ištraukas.

Lapkri io m n. gastroliavo žym s latvi baletto šokjai, artist V. Vilcinia ir H. Ritenbergas, pašokdami pagrindines partijas Vilniaus Operos ir Baletto suruoštuose baletto spektakliuose „Gulbi ežere“ ir „Žizel“.

Muzikinis gyvenimas — koncertai

Vilniaus muzikinis gyvenimas chronologine tvarka:

Sausio m. n. koncertavo vienas Maskvos choras, vadovaujamas dirigento V. Sokolovo.

Vasario m. n. žymus latvi dirigentas L. Vigneris Vilniuje dirigavo vienam koncertui, kuriame buvo išpildyti Bethoveno V-toji Simfonija, Šostakovičiaus Koncertas Smuikui su orkestru ir latviška muzika. Be to, vasario m. n. koncertavo Gruzijos šoki ansamblis.

Kovo 15-16 dienomis Vilniaus Filharmonijoje vyko vargon muzikos koncertai, kuriuos atliko Pragos vargon virtuozas Irži Reinbergeris, išpildydamas Svelinko, Gileno, Pachelbelio, J.S. Bacho, Bramso, Šumano ir kitų kūrinių. Kovo m. n. pabaigoj Valst. Filharmonijos Simfoninis Orkestras, diriguojamas Armėnijos dirigento O. Durjano, dav koncert, kuriame buvo išpildyti Berliozo ir Wagnerio kūriniai. Orkestras š kart groj s „žymiai geriau, negu mes prat j gird ti“ (Literat ra ir Menas, Nr. 13).

Balandžio 14 koncertavo rus pianistas Levas Oborinas, išpildydamas Bacho, Šuberto, Bethoveno, Šopeno ir kitų kūrinius.

Geguž s m. n. buvo suruošti trys koncertai: žymus soviet smuikininkas L. Kogonas, kartu su A. Klenickio diriguojamu Valst. Filharmonijos simf. orkestru atliko Bethoveno ir Mocarto kūrinus, o solinio koncerto metu išpild Strauso, Bacho, Šimanovskio, aikovskio ir kitų kūrinius; soviet violonelistas M. Rostropovičius išpild eil žymi muzik kūrini solo ir su simfoniniu orkestru; vyko Soviet S-gos pasižym jusio A. Aleksandrovo vardo kari ansamblio, vadovaujamo B. Aleksandrovo, koncertas. V liau šis ansamblis koncertavo ir Kaune.

Rugpj io m. n. du koncertu dav žymus rumun dainininkas Ion Doianas.

Rugs jo m. n. pasižym j s Vilniaus Valst. Styginis Kvartetas, prieš vykdamas tarptautines varžbas Vengrijoje, dav koncert, išpildydamas Hayd-

no, Šostakovičiaus ir Bela Bartoko kūrinus. Po to šis kvartetas tarptautiniame stygini kvartet konkurse Budapešte, skirtame kompozitoriaus Haydno 150 mirties metin ms pamin ti, laim jo antr j viet .

Spalio m. n. vyko trys pažym tini koncertai: gastroliavo Leningrado Glinkos vardo choro mokyklos berniuk choras; koncertavo vengr Tatrai kvartetas, 1948 m. laim j s pirm j viet tarptaut. Bartoko vardo konkurse; Ukrainos akademin choro kapela „Dumka, vadovaujama dirigento V. Soroka, dalyvavo Vilniaus filharm. simfoniniame koncerte, atlikdama Mocarto „Requiem“. Dirigavo B. Dvarionas.

Kaune kurtas pirmasis „liaudies simfoninis orkestras“, kurio kolektyv sudaro, be muzikant profesional , Muzikos Technikumo d stytojai, moksleiviai, m g jai. Vadovauja kompozitorius J. Indra. Spalio m. n. šis orkestras dav pirm j koncert, kurio program sudar Bethoveno, Listo ir aikovskio kūriniai.

Kovo 28 iš Vilniaus Biržus buvo išvyk kompozitoriai E. Balsys, J. Bašinskas, A. Budri nas, J. Gaižauskas, V. Laurušas, V. Baumilas, V. Paltanavičius ir A. Ra i nas su Radijo Vokaliniu Ansambliu, vadovaujamu A. Gimžausko, ir Radijo Kaimo Kapela. Biržuose dav tris koncertus.

Balandžio m. n. Vilniaus Valst. Filharmonijos Orkestras, diriguojamas B. Dvariono ir A. Klenickio, gastroliavo Panev žy, Kupišky, Biržuose, Šeduvoje, Pasvaly, Alytuj bei N. Akmen s ir Joniški kolchozuose.

Vilniaus Valst. Dain ir Šoki Liaudies Ansamblis vasaros metu du m nesiu koncertavo krašte vairiuose miesteliuose.

Rugpj io m. n. Vilniaus Valst. Filharmonijos Simfoninis Orkestras su solistais buvo išvyk s gastroliuoti Palang , kur dav 16 koncert .

Met pradžioje Vilniaus Valst. Dain ir Šoki Liaud. Ansamblis, vadovaujamas E. Pilypai io, gastroliavo Soviet S-goje: Maskvoje, Petropavlovskė, Kok etane, Karagandoje, Alma

-Atoje, Frunz je, Taškente, Aščabade, Baku, Erevan je ir Tibilisi.

Sausio m n. Ukrainoje gastroliauvo prof. B. Dvarionas, smuikininkas A. Livontas ir pianistas A. Konius, išpildydami lietuvi autori k rinuius.

Parodos

Vasario m n. Vilniuje Valst. Dail s Muziejuje buvo atidaryta respublikin Liaudies meno k rini paroda su 1.400 k rini .

Vasario 26 tame pat muziejuje buvo atidaryta lietuvi dailinink paroda, kurioje buvo išstatyta apie 150 tapybos, skulpt ros ir grafikos k rini .

Kovo 7 ten pat buvo atidaryta Vilniaus dailininki paroda, pirmoji tokio pob džio Lietuvoje. Joje dalyvavo 53 vilniet s dailinink s su dviem šimtais grafikos, tapybos ir skulpt ros darb .

Vilniaus Valst. Dail s Muziejus balandžio m n. suruoš kilnojam j dail s parod Žemaitijoje. Buvo aplankyta Kretinga, Klaip da, Rietavas ir kitos vietov s. Kartu parod sal se buvo skaitomos paskaitos apie dail s specifik , žanrus ir kt.

Balandžio m n. pabaigoje Vilniaus Dail s Muziejuje buvo atidaryta jaun j dailinink paroda su 200 tapybos, grafikos, vitražo ir kitais k riniais.

Tame pat muziejuje liepos 31 buvo atidaryta Gudijos dailininko B. Krasovskio k rini paroda su apie 200 tapybini drobi . Tuo pa iu laiku Minske vyko dailininko A. Kuro grafikos darb paroda.

ekoslovakijos dailinink dail s paroda Vilniuje vyko rugpj io m n. T pat m n. Vilniuje buvo atidaryta ir sovietin s Vengrijos dail s paroda, kuri prieš tai buvo išstatyta Maskvoje.

Rugs jo m n. Vilniuje vyko sovietin s Bulgarijos grafik paroda.

Spalio m n. Vilniuje vyko XIX šimtme io lenk dailininko J. Mateikos k rini — portret , piešini ir karikat r — paroda, atvežta iš Lenkijos. Joje buvo išstatytas ir „Žalgirio M šis“.

Lapkri io m n. Vilniuje buvo surengta skulptoriaus N. Petrulio ir dailinink s I. Treiokait s - Žebenkien s k riniu paroda su 600 k rini .

Vilniuje vasaros metu vyko dailininko A. Savicko k rini paroda, kur buvo išstatyta virš 300 k rini .

Kaune, M. K. iurlionio vardo Dail s Muziejuje liepos m n. vyko Arminijos dailininko Ahofo Kodžojano k rini paroda su 60 tapybos ir 150 grafikos k rini . V liau tame pat muziejuje vyko Japon taikomosios dail s paroda.

Kino filmai

Vasaros metu paleisti ekranus du nauji lietuviški filmai: 1. „Adomas nori b ti žmogumi“. Šis filmas soviet kritik palankiai vertintas. Jame vaizduojamas „tragiškas darbo žmogaus likimas buržuazin je santvarkoje“ (Perгал , Nr. 8). 2. „Julius Janonis“. Šis filmas ir pa i soviet kritik vertintas prastai. Tarp kitko, išreikštas nepasitenkinimas, kad jame neišvengta „kai kuri tradicij takos, pvz., meil s tema“ (Literat ra ir Menas, Nr. 15). Pirmasis filmas sukurtas V. Žalakeviiaus ir A. Mockaus, antrasis — V. Dabašinsko ir B. Bratkausko.

1959 m. L. Tautrimas suk r spalvot vaizdin kino apybraiž „Nemuno žiotyse“ iš ciklo „Pažinkime gimt j krašt “. Šioje kino apybraižoje užfiksuota Nemuno delta, jo fauna, flora. Skiriamas ypatingas d mesys gamtai. Kritikai (Literat ra ir Menas, Nr. 9) apybraiž kritikavo, kad joje permažai vaizduojamas pats žmogus, jo platesn charakteristika.

Yra ir daugiau pastatyt kult rini filmeli — apybraiž , kaip pav. „Jie kaunie iai“ (apie komjaunimo žygdarbius pogrindy) ar panaš s, bet tokie neverti n min ti, nes jie nieko bendro neturi su lietuviška kult ra ir apskritai su kult ra.

Sukaktys

Spaudoje ar kitokiu b du pamin tos šios sukaktys:

Rašytojo Marcelino Šikšnio — M. Šiaul niškio 85 m. amžiaus;

60 met amžiaus sukaktys: rašyt. J. Paukštelio, dailininko J. Mik no ir so- list s A. Staškevi i t s;

50 m. amžiaus sukaktis: skulpto- rias H. Rudzinsko, grafiko A. Ku o, kompozitorias St. Vaini no, rašyto- j J. Baltušio ir V. Abromavi iaus, dailinink s T. Miknevi ien s (Valst. Dail s Instituto dailiosios keramikos katedros ved jos), skulptorius N. Pet- rullo, dainininko - solisto K. Gutausko, literat ros kritiko K. Korsako;

Aktor s P. Vosyli t s - Dauguvietie- n s 40 m. sceninio darbo sukaktis.

Pamin tos šios mirusi j gimimo sukaktys: Muziko M. Bukšos — 90 m., kompozitorias J. Naujalio — 90 m., kalbininko K. B gos — 80 m., rašyt. J. Bili no — 80 m., rašyt. L. Giros — 75 m., komp. J. Bendoriaus (mir 1954 m.) — 70 m., rašyt. P. Cvirkos — 50 m. Cvirkos sukaktis pamin ta su ypa- tinga pompa: spaudoje, radijuje, tele- vizijoje, susirinkimuose, jo k rini vai- dinimu ir kt.

1959 m. mir skulptorius B. Pun- dzius, rašyt. P. Vai i nas ir muzikas Aleks. Ka anauskas; j mirtis pla iai pamin ta spaudoje.

Pamin ta vysk. A. Baranausko (tik vyskupu jo niekur sovietai netituloja) „Anykš i Šilelio“ 100 met sukaktis. Anykš iuose prie vysk. A. Baranausko kl tel s atidaryta memorialin lenta ir ta pa ia proga suruoštas specialus min jimas su pla ia literat rine ir mu- zikine programa.

M g j žymesn s kult rin s apraiškos

Šiauli Muzikos Mokyklos d styto- jai ir moksleiviai drauge pastat Duna- jevskio operet „Laisvasis v jas“.

Birželio m n. Vilniuje, Valst. Akad. Operos ir Baletu Teatre Valstybin s Konservatorijos studentai pastat D. imarovos oper „Slaptos vedybos“. Dirigavo A. Klenickis, režis. A. Zauka.

Vasaros metu Vilniuje vyko Vilniaus miesto dain švent , persunkta sovie- tiška programa, kurios programoje da-

lyvavo suaugusi ir vaik chorai, šo- ki kolektyvai, orkestrai.

Panaši dain švent vyko ir Kau- ne. ia švent s programoje dalyvavo ir sve iai iš Latvijos, Estijos, Gudi- jos.

Birželio m n. pradžioje prad jo veik- ti pirmasis m g j teatras, vadina- mas „Liaudies Teatras“, Rokiškyje, pastatydamas pirm j veikal „Petras Kurmelis“, pagal Žemait s apsakym . V liau panaš s „liaudies teatrai“ steigti Šven ion liuose, Jurbarke, Tel- šiuose ir Alytuje. Šven ion liuose vei- kalai statomi rus kalba...

Kiti vykiai

Sausio 21-23 Vilniuje vyko rašyto- j suvažiavimas.

Balandžio 12 Vilniuje vesta naujo- v — Dailininko Diena. Jos tikslas — „sustiprinti dailinink ir darbo žmo- ni ryšius, siklausyti j poreikius, mintis, pageidavimus, supažindinti lan- kytojus ne tik su savo k riniais, bet ir su j k rybos principais, darbo s - lygomis, k rybiniais planais ir t. t.“ (Literat ra ir Menas, Nr. 15). Ta pro- ga ten pat buvo suruošta knyg , pla- kat ir knyg iliustracij paroda.

Balandžio 11, Zaras apskr., Volun- gi kaime, kurtas „dail s muziejus“, pirmas tokio pob džio pavergtoje Lie- tuvoje. Jame, kiek iš aprašymo maty- ti (Literat ra ir Menas' Nr. 15), ekspoa- nat yra mažai — 50 — visi veltui suaukoti dailinink ir j vert maža- reikšm , ta iau su tuom varoma didel sovietin propaganda apie krašto „kul- t rin pakilim“, juo labiau, kad ši apylink , kaip labai graži , atvyksta daug lankytoj . Šis muziejus yra V. Kudirkos vardo kolchoze Antras tokio pat pob džio muziejus kurtas „Nemu- no“ kolchoze, Šaki apskrity.

Kaune balandžio m n. gastroliavo Maskvos ledo baletas „Žiemos fanta- zija“.

Rokiškio kraštotyros muziejus pa- lengva papildomas ir dailinink k ri- niais.

1959 metais Vilniaus Dail s Institu- t baig 30 student : 10 tapytoj , 9

taikomosios — dekoratyvinės dailės, 9 architektai ir po vieną skulptorės ir grafikos.

Vasarą Vilniaus Valstybinio konservatorijos baigė 39 žmonės: 10 pianistų, 2 smuikininkai, 1 violončelistas, 1 fagotistas, 1 dainininkas, 8 chorvedžiai, 3 kompozitoriai, 2 muzikologai ir 11 aktorių.

Devyni lietuviai baletu šokė jai baigę Leningrado A. Vaganovos vardo choreografinį mokyklą. Jie dirbs Vilniaus Valstybinio akademinio baletu Teatre.

Vienos komunistinio jaunimo festivalyje dalyvavo Vilniaus Universiteto ir Valstybinio filharmonijos studentų liaudies instrumentų sekstetas, vadovaujamas VI. Bartusevičiaus, laimėjęs aukso medalį.

Vilniuje atidarytas Liaudies Kultūros Universitetas. Jo klausytojai per dvejus metus bus supažindinami su pagrindiniais literatūros, muzikos, dailės, teatro ir kt. klausimais.

Premijos

Pavergtos Lietuvos kultūros ministerija paskyrė premijas už 1959 m. žymiausias literatūros ir meno kūrinius:

1. A. Bieliauskui už romaną „Rožės žydi raudonai“ — 25.000 rb.

2. H. Kurauskui už Julius Janonis vaidmenį „Julius Janonis“ ir spektaklyje „Pamirštas dangaus žydrum“ — 25.000 rb.

3. H. Kubilinskui už poeziją vaikams — „Stovi pasak namelis“, „Su žilvyčio dėle“, „Buvo buvo, kaip nebuvo“ — 15.000 rb.

4. V. Starošiui — režisieriui — operatoriui ir L. Braslavskui — scenarijui už sukurtą dokumentinį filmą — „Jie kaunieiai“, „T viską“, „10 dienų Lenkijoje“ — 15.000 rb.

Premijos už kūrinius meno saviėkliai:

Pirmoji B. Dauguvio vardo premija už pjesę „Kad jį kur, t meilė“ paskirta rašytojui V. Milinui, antroji už pjesę „Šeškai“ — rašytojui K. Sajai, trečioji už pjesę „Išbandymavaldos“ — J. Kavolui.

Pirmosios St. Šimkaus vardo premi-

jos paskirtos kompozitoriui A. Rabinui už dainas mišriam chorui a capella „Virvytė“ ir „Ežerai toli“ ir poetui V. Reimeriui už tekstus dainai „Virvytė“: antrosios — kompozitoriui J. Bašinskui už dainas mišriam chorui a capella „Taryb Lietuvai“ ir „Susijunkite milijonai“ ir poetui A. Maldoniui už tekstus dainoms; trečioji premija paskirta kompozitoriui J. Karosui už dainą rinkiniam vaikams.

Premijos choreografams už liaudies šokių:

Pirmoji premija už lietuvių liaudies šokių „Suvartukas“ ir „Iškilmingasis trejinis“ kompozicijas — J. Lingiui; antroji už lietuvių liaudies šokių „Sveikinamasis Jonkelis“ kompoziciją — L. Vaičiūnienei; trečioji už lietuvių liaudies šokių „Kalatinis“ kompoziciją — E. Morkienienei.

Šių eilučių skaitytojai patys pastebės, kad dalis premijų paskirta daugiau už kūrinius sovietiskumui, ir geriausiai išskeltas sovietinės idėjas. Tautiškumo juose vargiai kūrė berastume. Tačiau dėl bendros orientacijos skelbiame visas premijas ištaisai.

Knygos

1959 metais svarbiausios knygos leidyklos (Valstybinis grožinės literatūros leidykla ir Valstybinis politinės ir mokslinės) išleido viso apie 340 knygų (prikaitant ir brošiūras ar kalendorius). Iš jų vertingės, turinčios ryšio su lietuvių kultūra, yra šios knygos:

1. Iš lietuvių kultūros istorijos. T.2. 365 p.

2. Lietuvių kalbos žodynas. K — kalbinių. Red. kolegija: K. Ulvydas (atsak. red.) ir kt. 1008 p. 5-tas tomas.

3. Jablonskis, J. Rinktiniai raštai. 2-as tomas 557 p. su iliustr.

4. Baga, K. Rinktiniai raštai. T.2. 730 p.

5. Poška, Dionyzas. Raštai. 744 p. su iliustr.

6. L. Jucevičius. Raštai. Iš literatūrinio palikimo. 680 p. (L. Jucevičius gyveno 1813 — 1846).

7. Literat ra ir kalba. Kn. 4 skirta medžiagai apie Salom j N r . 574 p.

8. Lietuvi liaudies menas. Keramika. Albumas. Sudar ir paruoš P. Galaun . 322 p.

9. Sutartin s daugiabals s lietuvi liaudies dainos. Sudar ir paruoš Z. Slavi nas. T. 3. 773 p.

10. Lietuvi liaudies instrumentin muzika. Pu iamieji instrumentai. Sudar ir paruoš S. Paliulis. 427 p.

11. J. Lingys. Lietuvi liaudies šokiai. Kn. 3. 264 p. su iliustracijomis.

12. Suktinis. Liaudies šokiai. Rinkinys. 324 p. su iliustr. ir gaidomis.

13. iurlionis, M. K. Liaudies dainos chorams ir fortepijonui. 90 p.

14. Vilnel . Muziko A. Ra i no fortepijonini pjesi rinkinys.

15. Žemait . Rašytojos gyvenimo vaizdai. 10 dail. A. Skirutyt s litografij . A. Ubeikait s tekstas.

16. Adomonis, T. Vincas Grybas. Monografija — albumas. 152 p.

17. Bili nas, Jonas. Lazda. Apsakymai. 333 p. su iliustr.

18. Matutis, A. Nemuno vingiuose. Albumas. Nuotraukos V. Stanionio. 307 p. su iliustr.

19. N ris, Salom ja. Širdis mana — audr daina. Eil raš i rinkinys. 474 p. su iliustr.

20. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. I-as tomas. Poezija. 538 p.

21. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 3-as tomas. Altori šeš ly. Pirmoji dalis 341 p.

22. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 4-tas tomas. Altori šeš ly. Antroji dalis. 338 p.

23. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 5-tas tomas. Altori šeš ly. Romanas. Tre ioji dalis. 335 p.

24. Mykolaitis-Putinas, Vincas. Raštai. 6-tas tomas. Sukil liai. Kov d l žem s ir laisv s vaizdai. Romanas. Pirmoji knyga. Gana to jungo. 629 p.

Dar verta pamin ti 1959 metais išleistieji Petro Cvirkos raštai aštuoniuose tomuose, nors juose yra jo ir silpnesnieji — mažaveriai k riniai, publicistika, apybraižos.

Vertingesni, galimi pamin ti vertimai iš svetim kalb yra šie:

1. Tolstojus, L. Karas ir taika. Romanas. Vert E. Viskanta. 3-as tomas. 551 p.

2. Rolanas, R. Bethovenas. Didžiosis k rybin s epochos. Vert J. Macceinien . 294 p.

3. Servantesas. Išmoningasis idalgas Don Kichotas iš la Man os. I-as tomas. 567 p. su iliustr.

4. Servantesas. Išmoningasis idalgas Don Kichotas iš la Man os. 2-as tomas. 650 p. su iliustr.

5. Blaško, Ibanjesas. Kraujas ir sm - lis. Romanas. Vert A. Girskis ir M. Kazlauskait . 403 p.

6. Sarojanas, V. Žmogiškoji komedija. Apsaka. Vert A. Mardosait ir G. Zolubien . 318 p. su iliustr.

7. Sarojanas, V. 60 myli per valand . Apsakymai. Vyr. mokyklos amžiaus vaikams. Vert V. epaitis. 151 u. su iliustr.

8. Lagerlef, Selma. Stebuklingosios Nilso kelion s. Apsaka. Vert A. Lionginait . 735 p. su iliustr.

9. Sent - Egziuperi, A. de. Mažasis Princas. Pasaka. Su autoriaus piešiniais. 98 p.

10. Tagor , R. Namai ir pasaulis. Romanas. Vert S. Sabonis. 244 p.

11. Turgenevas, I. T vai ir Vaikai. Romanas. Vert J. Sužied lis. 245 p.

12. Balzakas, O. Pusbrolis Ponsas. Romanas. Vert V. Ramunien . 376 p.

13. Markas, Tvenas. Princas ir elgeta. Vert L. Vanagien . 272 p.

14. Hugo, Viktoras. Vargdieniai. Penki tomai. Vert P. Povilaitis. 727 p.

15. Kiplingas, R. Džiungl s. Romanas. Vid. mok. amžiaus vaikams. Vert J. ekanauskas. 272 p. su iliustr.

Baigiamosios pastabos

Dramos teatruose šiais metais pastatyta žymiai mažiau nauj veikal . Be garso pranyko per trejis paskutinius metus taip garsiai propaguotas vadinamas Pabaltijo teatrinis pavasaris.

Tebevanojama nepriklausomos Lietuvos praeitis (filme „Adomas nori b - ti žmogumi“) ir emigracija (satyrin j operoj „Frank Kruk“). Nepriklausomo

laikotarpio k riniai „pataisomi“ (jau visai nebe tinka linij , kaip seniau). Taip atsitiko su Binkio „Generaline Repeticija“. Kazio Binkio veikalas „Generalin repeticija“ pastatytas, bet kaip jis pastatytas! Ogi žymiai pakeista jo mintis, — kaip sovietiniai cenzoriai aiškina — „prat sta“: „pastatyme grynai humaniška pacifistin Binkio tendencija, kiek manoma, paver iama griežtu antiimperialistiniu (k sovietai laiko antiimperializmu ir imperialismu, mes gerai žinome — M.M.) protestu, kurs beveik tolygiu intensyvumu persunkia vis spektakl.“ (Literat ra ir Menas, Nr. 24). Jau vien tik šitas išsireiškimas parodo, kaip labai yra sužalota K. Binkio pagrindin mintis ir tuo pa iu išniekintas mir s autorius. Šitas faktas kartu pavaizduoja, kokia linkme ir kokiais metodais sovietai kreipia ir vis kult rin gyvenim .

Panaši „patais“ sovietiniai cenzoriai padar ir operai „Dalia“, sukurta Balio Sruogos veikalo „Apyaušrio Dalia“ motyvais (ži r. Literat ra ir Menas, Nr. 16). Ši opera buvo paruošta jau 1957 m. pradžioje (ži r. Laisv , Nr. 16-17), taikyta B. Sruogos knygos

tekstui. Ta iau anuomet sovietiniai cenzoriai j , jau šiek tiek iškreipt , sulaik ir užt s iki šiol, — kol j galutinai pritaik sovietiška linijai, sužalodami autoriaus mint .

Iš muzikinio gyvenimo vertas pamin ti vykis — steigtas ir prad j s veikti simfoninis orkestras Kaune, kur iki šiol tokio orkestro nebuvo. Tik šio orkestro s status, atrodo, yra dar nepastovus ir persilpnas, dalinai sudarytas iš m g j . Vertas d mesio ir muzikinio teatro k rimas Kaune su pretenzijomis b ti opera, nors ikšioliniai jo pastatymai to dar nerodo.

Kiti kult rin s veiklos vykiai nerodo koki nors žymesni pasikeitim . Pažym tin permain pavergtoje Lietuvoje per 1959 m. ne vyko. Kova prieš „revizionizm“ vedama gal net dar kie iau, kaip iki šiol.

Bendrai kalbant, kult rin veikla sudaro sp d, jog ji stabilizuojasi, nekinta ir nerodo tendencijos, kad ateityje keist si. O tai reiškia, kad lietuviškos - tautin s dvasios pasireiškimas kult rin je srityje ir toliau bus slopinamas, visk nukreipiant id j sovietizacij .

Me ys Musteikis

Ketvirtoji JAV ir Kanados LFB konferencija

Konferencija vyko š. m. geguž s m n. 28-29 dienomis Clevelande. Konferencijos šeimininkais buvo Clevelando LFB samb ris. Clevelando bi iuliai buvo pasiruoš sutikti sve ius labai gerai ir planingai. iurlionio Naimai, kuriuose vyko pos džiai, ne tik buvo pakankami savo patalpomis, bet sudar jauki ir darbing nuotaik .

Konferencija buvo sušaukta paskubomis, kad b t susp ta susirinkti dar prieš atstog met . Praneš jai buvo pakviesti gana v lai. Neži rint to, bi iuliai parod didel susidom jim konferencija, k rod gausus atstov skaius ir labai aktyvus dalyvavimas diskusijose ir kituose darbuose.

Konferencijos tikslas buvo geriau susiorientuoti esamoje pad tyje ir bendrom pastangom nužym ti konkre ius

uždavinius ir darbus LFB veiklai artimoje ateityje. Kadangi paskutin konferencija vyko prieš ketverius metus, tai prisirinko nauj projekt ir nauj reikal . Užtrukusi emigracija pareikalavo perži r ti veiklos planus atei iai.

Užsiregistravo 48 atstovai. skaitant Clevelando ir apylinki bi iulius ir ket sve i , pos džiuose dalyvavo apie 80 asmen , o užbaigtuv se net pasiek apie 100-t . Turint galvoje, kad vienas atstovas buvo renkamas nuo keturi bi iuli ir kad atstov buvo iš visuotikos vietovi , JAV ir Kanados bi iuliai buvo gerai atstovaujami. Iš Kanados buvo atvyk 6 atstovai. Pažym tina, kad dalyvavo nemažai pavieniai gyvenan i bi iuli .

Pirmoji konferencijos diena buvo skirta informaciniam pranešimams

t. y. susiorientavimui esamoje pad tyje, tiek pa ioje organizacijoje, tiek s - ryšyje su kitomis grup mis bei Kraštu. Remingo komisijos vardu konferencij atidar Clevelando LFB samb rio pirmininkas VI. Palubinskas. Sugiedotas Tautos Himnas pak l visiems nuotak , o iš Sibiro lietuvi maldaknyg s paskaityta malda sujung konferencijos dalyvius su Lietuva. Po trump atidarymo ceremonij , VI. Palubinskas papraš prof. J. Brazait prad ti konferencijos darbus. prezidium buvo išrinkti: Vikt. Pal nas, Br. Polikaitis ir J. Krikš i nas. Sekretoriatan — J. Žilionis ir J. Andriulis. Rezoliucij Komisij — S. Laniauskas, A. Pocius ir dr. V. Vardys. Prof. Brazai io atidaromasis žodis labai šiltai visus nu teik .

Valdybos nariai padar pranešimus. Iš sekretoriato veiklos (dr. J. Kizys), buvo ir atskir samb ri pranešimai; išdo ir Laisv administracijos (inž. V. Naudžius), socialin s veiklos (dr. V. Majauskas), vidaus informacijos (dr. K. Ambrozaitis) ir ypating reikal skyriaus (L. Prapuolenis). Laisv redaktorius dr. V. Vardys padar platesn pranešim apie Laisv žurnal , jo krypt ir apimt , ir ateities planus. Kviet bi iulius rašyti žurnalui ir apie žurnal . Prof. Brazaitis padar išsam pranešim apie vadinamus veiksnius ir pasitarimus su jais. Padar nuveikt darb apžvalg ir išryškino esam pad t ir LFB viet lietuvi visuomen j. Bi iuliai ne organizacijai dirba, bet LFB organizacija tarnauja bi iuliams, juos nukreipdama ten, kur tr ksta ir reikia darbinink lietuvyb s išlaikymui ir kovai už Lietuvos išlaisvinim . LFB pirmininkas padar išvada, kad geriau maži darbai, negu dideli žodžiai.

Po pranešim vyko gyvos diskusijos ir paklausimai, kas užsit s iki v lumos. D l v laus laiko T vyn s valanda buvo atšaukta.

Antroji konferencijos diena buvo skirta ateities planams svarstyti. Po pamald visas priešpėtis dar buvo skirtas išsikalb jimui. Tai buvo t sa vakarykš i diskusij . Piet s vyko ten

pat prie bendro stalo, tod l buvo progos išsikalb ti su senais draugais. Po piet buvo išklausti programiniai pranešimai: dr. V. Vardžio „LFB veikimo perspektyvos laisvinimo srityje“; dr. A. Damušio „LFB princip paryškini mas“; prof. J. Brazai io „LFB planai laisvinimo srityje“ ir LFB Tarybos deklaracija Lietuvos okupacijos dvidešimtmie io proga; St. Barzduko „LFB veikimo perspektyvos kult rin j srityje“ ir J. Jasai io „LFB uždaviniai bendruomen je“. Visi pranešimai buvo išsam s, konstruktyv s ir real s, atsivielgant bi iuli j gas. Buvo - vertinta esama pad tis ir duoti planai ate iai. Po pranešim vyko gyvos diskusijos. Pažym tina, kad diskusijose aktyviai dalyvavo pavieniai, ne lietuviškoj aplinkoj gyven bi iuliai, kaip žinomas skaut veik jas dr. A. Mus teikis, dr. A. Valiuškis, dr. A. Razma ir kiti. Kanados atstovai irgi aktyviai reikš si diskusijose ir pasirod gerai informuoti ir tur konkre i plan .

Liet. Radijo klubo ved jas J. Stempuzis dal savo programos paskyr konferencijos pamin jimui ir pakviet prof. J. Brazait tarti žod . Clevelando visuomen buvo gerai painformuota apie konferencij .

Konferencijos darbai buvo baigti pri mimu rezoliucij , kurios daugeliu atvej bus gair s bi iuli veiklai. Laike konferencijos pos džiavo ir LFB Taryba, kuri pri m deklaracij . Deklaracija yra ypatingai svarbi ir reikšminga. Dvidešimt met Lietuvos okupacijos sukakties proga okupantas dži gauja, ir pavergtas lietuvis negali pasakyti tiesos žodžio. Taryba, vardan laisvajame pasaulyje esan i bi iuli , pasisako už tuos, kurie T vyn , je negali laisvai kalb ti, paskelbdama deklaracij Lietuvos lietuviu atsakymas. Ši deklaracija buvo paskelbta beveik visoje lietuvi spaudoje.

Pakankamai reikšmingas vykis ir spaudos konferencija, kuri vyko tuoj, užbaigus suvažiavimo darbus. Ši konferencij sukviesti Valdyba paved Laisv atstovui Clevelande V. Roci - nui, kuris pavest darb pavyzdingai atliko. Dalyvavo aštuoni laikraš i

ir vieno radijo klubo atstovai. LFB ia išsiskyr iš kit grupi , parodydami, kad joki paslap i neturi ir atsakin jo visus spaudos atstov klausimus. Konferencijai vadovavo ir klausimus atsakin jo prof. J. Brazaitis ir ir. V. Vardys.

Po vis darb vyko užbaigtv s — pob vis ten pat iurlionio Namuose. Prie gausi vaiši bi iuliai, kartu su sveiais pasivaišino, padainavo, pašoko. Vakarien s metu kalb jo prof. J. Brazaitis, dr. A. Damušis ir dr. Kisielius. Laike pob vio iš kit grupi atstov gird jome pareiškimus: „Stebiuosi, kad j s turite tiek daug j gos, veržlumo ir jaunatv s”, arba „...link iau, kad pas visus b t toks darnumas”. Pob viui vadovavo dr. V. Majauskas.

Konferencija gavo daug sveikinim žodžiu ir raštu, j tarpe ir iš ALRK Fed. pirmininko. Labai gaila, kad pav lavo ateiti specialus prof. A. Maceinos žodis konferencijai iš Vokietijos, kartu su dr. J. Griniaus, A. Grinien s ir kit , kur raš juost ir specialiai paruoš bi iulis dr. V. Dambava iš Miuncheno. Ši kalb bi iuliai tur s progos išgirsti LFB Studij ir Poilsio savait j Kennebunk Port.

Vertinant konferencij gal pakakt pamin ti kai kuriuos bi iuli pareiškimus, konferencijai pasibaigus. St. Barzdukas: „Tai viena iš darbingiausi konferencij . Dabar daugiau negu betkada žinau, kur mes stovime ir kur einame”. A. Bumbulis: „Dabar pamatysite, kaip Kanada pajud s”. Ir t. t. Bi iuliai išsiskirst su ryžtu, atnaujinta draugyste ir papildytai planais.

JAV IR KANADOS LIETUVI FRONTO BI IULI KONFRENCIJOS,

vykusios 1960 m. geguž s 28-29 dienomis Clevelande, Ohio,

R E Z O L I U C I J O S

I. Lietuvos Laisv s ir Lietuvyb s Reikalais

1. Išklausi LFB Tarybos deklaracijos, konferencija išreiškia piln pritarim deklaracijos principams ir

Tarybos numatytiems 1960 m. uždaviniais, kuri ypa iai buvo išskirti du: rezistencinio studijinio fondo steigimas, b) knyg apie Lietuv leidimas lietuvi ir svetimomis kalbomis.

2. Šiandieniniais kritiškais tarptautin s politikos laikais, konferencija ypa pabr žia b tinyb visom priemon m stengtis išsaugoti Nepriklausomos Lietuvos teisin pripažinim ir tam kokiui a) užakcentuoja reikal išlaikyti ir paremti užsieniuos egzistuojan ias laisvos Lietuvos diplomatinės institucijas ir b) pasisako prieš bet koki individualin ar grupin akcij , kuri reikšt tiesiogin ar netiesiogin maskvin s Lietuvos okupacijos pripažinim ; taip pat pasisako prieš bet kokius pasireiškimus, kurie tarnaut Maskvos interesams.

3. Pirminių LFB tikslu laikydami Lietuvos laisv s atgavim , konferencija pasisako už r mim kiekvienos pozityvios akcijos pavergto krašto laisvei atgauti, neskiriant asmens nei grupi , kurios t akcij vykdo. Vadovaujantis šituo principu, LFB kvie iami a) remti kiekvien pastang vedan i vis tautini j g konsolidacijos kryptimi ir b) palaikyti Lietuvi Bendruomen , aktyviai dalyvaujant jos veikloje, skleidžiant Bendruomen s id j , palaikant lituanistin mokykl , menini vienet ir draugij veikt , b tin Lietuvi Bendruomen s darbui papildyti ir pagilinti.

4. Konferencija reiškia džiaugsm lietuviškojo jaunimo sijungimu Lietuvos laisv s kov ir lietuviyb s išlaikymo darb ir pripaž sta didel naš , kur šioje srityje atlieka Lietuvi Student S jungos leidžiamas Lituanus.

II. Organizaciniais Reikalais

1. Organizacinius reikalus apsvarsiusi, konferencija nutar :

a) palikti t pa i organizacin strukt r , pabr žiant organizacinio lankstumo ir demokratiškai vykdomo darbo planavimo reikal ;

b) gyvinti bi iuli solidarum sambruuose, planuojant, skirstantis ir

Neabejojant lietuvišk mokslini studij svarba ir b tinumu, lygiai kaip ir studijom pašv sto darbo nepelnin-gumu. Betgi ligi šiol didesn s organi-zuotos iniciatyvos ta kryptimi beveik neparodyta. Mokslini studij darbas lyg ir išstumtas iš organizuotos visuomen s r m ir paliktas pavieni asmen iniciatyvai.

Prie Laisv redakcijos susitelk Lietuvi Fronto Bi iuliai ryžosi prad ti organizuot akcij mokslin m studijom skatinti ir remti. Steigtas specialus fondas, kuris pavadintas Lietuvišk Studij Fondu. Jo tikslas remti mokslin darb ir mokslini darb leidim . Fondas nepavirs knyg leidykla, bet visomis išgal mis mokslin darb remis. Fondas itin numato skatinti ir remti Nepriklausomos Lietuvos laikotarpio studijas, kuri labiausiai tr ksta. Savo paskirtimi Lietuvišk Studij Fondas bus pirmasis ir ligi šiol vienintelis. Fondo laikinuoju pirmininku yra Wisconsin valstybinio universiteto prof. dr. Vytautas Vardys, o šio fondo sisteigimui daug pa-stang parod jo artimieji bendradar-

vykdant pasiimtus uždavinius; c) ugdyti glaudesn samb ri s veik su lietuvišk ja visuomene, d) skatinti artimesn samb ri ir Centro Valdybos ryš .

2. Džiaugdamiesi reguliariu Laisv leidimu, prat siant prof. Brazai io redagavimo tradicij , konferencija pareigoja:

a) samb ri vadovybes ir individualius bi iulius palaikyti glaudesn negu iki šiol ryš su Laisv redakcija;

b) samb ri vadovybes pareigoti 1960 m. surasti Laisv nauj prenumeratori , kuri skai i kiekvienam samb riu nustatys Laisv administracija.

biai dr. K. Ambrozaitis, dr. J. Kižys ir dr. P. Kisielius.

Lietuvišk Studij Fondo steig jai nurod ir paryškino Fondo tikslus Draugo dienraštyje:

Dr. K. Ambrozaitis: „Fondui sisteigti iniciatyva iš jo iš apie Laisv žurnal susispietusio Lietuvi Bi iulio b -rio. Nors iniciatyv fondui sikurti yra padar vienos rezistencin s grup s, t. y. Lietuvi Fronto žmon s, remiami ta iau bus vis mokslo žmonai darbai ir vairiais bei vairias Lietuvos grupes ir problemas lie ianiais klausimais. Remsime vair mokslin darb ir mokslini darb leidim : politini moksl , sociologijos, ekonomijos, filosofijos, istorijos ir gimining disciplin srityse. Fondas remis pavienes ir kolektyvines studijas.“

Dr. P. Kisielius: „Steig jai nemano, kad Fondo darbas kirsis su Lietuvi Bendruomen s Kult ros Fondo veikla, nes LFB organizuojamo fondo veikla yra siauresnio pob džio ir nelies daugelio Kult ros Fondo finansuojam sri i . Fond organizuoti skatino lietuviškojo gyvenimo b tinyb , kuri negali laukti nei oficialios, nei universsalios iniciatyvos, kadangi toji m s visuomen ateina labai v lai, jeigu ateina iš viso“.

Dr. J. Kižys: „Atrodo, kad dar šiais metais fondas finansuos vieno „nepelningo“ leidinio pasirodym . Šiuo metu ta iau fondas yra organizavimosi stadijoje ir tolimesn darb finansavim žada eiti planingu keliu. Fondas stengsis išgauti iš federalin s valdžios privilegij , kad jam aukojamos piniginn s sumos b t galima nurašyti nuo mokes i . Fondas žada b ti grynai mokslinio darbo r mimo institucija, tad galimyb s toki privilegij gauti kol kas atrodo esan ios geros. Tos privilegijos gavimas, savaime suprantama, palengvint l š telkim .“

Lietuvišk Studij Fondas bus pastovus. Lietuvi Fronto Bi iuli Taryba fondo steigim patvirtino.

(Atkelta iš 29 psl.)

rint, ar mes gyvename Sibiro tundrose, ar Australijos stepėse, ar Amerikos didmiesiuose, ar Lietuvos kolchozuose. Rezistencin dvasia jungia mus visus vien rezistencin bendruomenė. Kol bus lietuviai, kurie savyje jau rezistencin dvasi ir pagal ją gyvena, tol nežįsim kaip tauta ir vėl kelsim s iš naujo.

Šis fakt akivaizdoje naivus atrodo visi tie, kurie stengiasi rodinėti, kad mes nesame rezistentai, kurie rezistenciją nori susiaurinti iki pagrindinio veikimo ar militarinio pasipriešinimo. Rezistencin dvasia verčia mus būti, pažinti pavojus ir jam pasipriešinti visomis galimomis priemonėmis, nežinti, ar jos būtų religinės, kultūrinės, politinės ar kitokios. Kas s moningai neigia rezistenciją, parodo, kad jis jau yra pasidarius moderniu žmogumi blogai šio žodžio prasme — netekęs ryšio su kitais žmonėmis, su savo tauta, ir davęs save formuoti aplinkyboms, kuriose gyvena.

Mūsų laisvą tat atgavimas, lietuviškas išlaikymas ir mūsų žmogiškiosios vertysi išsaugojimas pareis nuo to, kiek bus rezistencin dvasio mūmyste ir aplinkiniame pasaulyje. L. F. biulitai yra sijungę šio pasaulio rezistencin s j d. L. F., pabrūždamas rezistencin savo pobūdį ir jo ugdymą savo veikloje, yra suvokę s laiko dvasi, atspindį s laiko reikalavimus ir atsistojantis ant pagrind, kuriais remiasi ne tik mūsų tremtyje esanios tautos dalies, bet ir visos mūsų tautos ir kitų žmonių ateitis. Kol mūmyste bus gyva rezistencin dvasia, tol nežįsim nei kaip žmonės, nei kaip

Norėtis atsakyti publicistui Vyt. Širvydui dėl jo pageidavimų (žiūr. Laisv., Nr. 20, 1960, laiškas skyriuje):

Nemanome, kad būtų verta skelbti vis bibliografinę medžiagą iš pavergtos Lietuvos. Viena, ji užimta daug vietos (reikėtų beveik specialios knygos). Antra, toji medžiaga tikrai nedomi, labai šabloniška, nuolat besikartojanti: viskas sovietizacija, kolektyvizacija, komunizmo neklaidingumas bei didybė, jo liaupsinimas. Net ir specifiniai — profesiniai tam tikri sričiai klausimai persunkti sovietizmu. Trečia, skelbdami tą medžiagą, padarytumėte tik neužtarnauti reklamą prievarta brukamai sovietizacijai krašte, kuri ten taip baisiai nemogiama ir net neapkeniama. Dėl šių priežasčių, aprašydami kultūrinį gyvenimą pavergtoje Lietuvoje, atrenkame tik tas bibliografines žinias, kurios turi ryšio su liuanistika, su lietuvių kultūra, arba aplamai yra vertesnės.

Dėl užvilkinimo aprašant kultūrinio gyvenimo vykius už praeitus metus: lia nra taip visai paprasta, kaip atrodo. Pav., kai kurie prajusi metų gyvenimo vykiai aprašomi tik sekanti met pradžioje. 1959 m. išleistos knygos galutinai paskelbiamos spaudoje tik 1960 m. balandžio mėn. (kartais net vėliau). Norint turėti tikslesnį vaizdą, reikia tos spaudos sulaukti. Kol sovietinį spaudą gauname, praeina dar daugiau laiko. Taip ir šis aprašymas (apie 1959 m. kultūrinį gyvenimą) galbūt būtų paruoštas tik 1960 m. gegužės mėn. viduryje. Iš kitos pusės, kultūrinio gyvenimo statistika už praeitus metus nra būtina paskelbti met pradžioje — ji savo vertysi nenustoja ir vėliau paskelbta. Svarbiau yra duoti kuo pilnesnį to gyvenimo vaizdą.

VI. Musteikis

lietuvių. Rezistencinė dvasia, mūsų tautos geriausi s n krauju ir aukomis prasminta, išgelbės ir mūsų žmoniškumą ir mūsų lietuviškumą.

Lietuvi Fronto Bi iuli studij savait s

VOKIETIJOJE

Europos Lietuvi Fronto Bi iuliai, studij savai i pradininkai, ši vasar studij savait rengia rugpi io 7-15 dienomis Bernriede, netoli Miuncheno, prie gražaus Starnbergo ežero. Atsižvelgiant, kad dauguma studij savait s dalyvi ruošiasi dalyvauti Eucharistiniame Kongrese Miunchene, studij savait nebus perkrauta paskaitomis, bus daugiau laiko skiriama pabendravimui ir poilsiui gamtoje. Numatytos tik trys paskaitos, kuri viena skirta Lietuvos pavergimo dvidešimtmie io peržvelgimui. Kitos dvi paskaitos: prof. Antano Maceinos Krikš ioniškas ir sovietinis humanizmas ir prof. Zenono Ivinskio Herojiskieji momentai Lietuvos istorijoje. Studij savait je pakviesti dalyvauti ir ateitininkai.

JUNGT. AMERIKOS VALSTYB SE

Ketvirtoji JAV ir Kanados Lietuvi Fronto Bi iuli studij savait vyksta liepos 30 — rugpi io 7 dienomis pas T vus Pranciškonus Kennebunk Port, Maine. Studij savait s organi-

zavim prisi m New Yorko bi iuliai, talkinami kit bi iuli rytin se valstijose. Studij savait je numatytos sekan ios paskaitos: 1. Lietuviškoji kult ra savo pašaukimu ir laim jimais. 2. Lietuviškos kult ros susitikimas su bolševizmu. 3. Lietuviškos kult ros susitikimas su amerikanizmu. 4. LFB santykiai su LB ir atsakomyb išeivijoj. 5. Vis paskait suvestin ir išvados. 6. Ko siekia okupantas, min damas Lietuvos pavergimo dvidešimtmet ?

Studij savait s moderatorium pakviestas dr. Juozas Girnius. Studij savait s dalyviai prašomi rezervuoti sau vietas iki liepos 15 dienos. Rašyti adresu: T. J. Dyburys, OFM, Franciscan Monastery, Kennebunk Port, Maine. B tina pažym ti, kad registruojamasi Lietuvi Fronto Bi iuli studij ir poilsio savaitei. Registruojantis pranešti norin i dalyvauti asmen skai i ir dalyvi amži iki piln 15 met ir iki piln 7 met , be to, nuo kada ir ligi kada bus stovykloje. Už kamar ir maist studij savait s dalyviai su t vais pranciškonais atsiskaito betarpiai.

LAISV ATSTOVYB S

Australijoje: N. Butk nas, 9 Cowper St., St. Kilda South, Victoria.
A. Grigaitis, 21 Brunswick St., Fitzroy, Vic.

Italijoje: Dr. Z. Ivinskis, Via Verbania 28, Interno 18, Roma

Jungtin se Valstyb se: A. Salys, 6540 So. Artesian Ave., Chicago 29, Illinois. Telef. RE 7.6621; B. Polikaitis, 15483 Ward St., Detroit 21, Mich.; J. žuolaitis, 2012 N. Catalina St, Los Angeles, Calif.; A. Gaigalas, 335 Titan St., Philadelphia, Pa. Telef. HO 7-4176; V. Vaitkus, 85 Arnold St., Waterbury, Conn.; A. Sabalis, 251 Alphonse St., Rochester, N. Y.; V. Ro i nas, 1892 Lampson Rd., Cleveland 12, Ohio.

Kanadoje: A. Bumbulis, 200 Indien Grove, Toronto, Ont.; J. Pleinys, 10 Tisdale Ave., So. Hamilton, Ont.; J. Urbonas, 34 Brimorton Dr., Scarborough, Ont. Telef. AX 3-8518; V. Barisas, 336 Clinton, Windsor, Ont.

Švedijoje: P. Duda, Markvards g. 9, Stockholm, Va.

Šveicarijoje: Dr. P. Radvila, Werkgasse 50, Bern

Vokietijoje: A. Grinien , Kristallstr. 8/1, (13b) Muenchen.